

T.C.
BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI

**BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNDE ETKİNLİK SORUNU:
İSTANBUL VE BURSA İLLERİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BATUHAN YILDIRIM

TEZ DANIŞMANI

Dr. Öğr. Üyesi Semra ALTINGÖZ ZARPLI

BİLECİK, 2021

10215288

T.C.

BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MALİYE ANABİLİM DALI

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNDE ETKİNLİK SORUNU:

İSTANBUL VE BURSA İLLERİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BATUHAN YILDIRIM

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Semra ALTINGÖZ ZARPLI

BİLECİK, 2021

10215288

BEYAN

Büyükşehir Belediyelerinde Etkinlik Sorunu: İstanbul ve Bursa illeri örneği adlı yüksek lisans/doktora/sanatta yeterlik tezi/dönem projesinin hazırlık ve yazımı sırasında bilimsel ahlak kurallarına uyduğumu, başkalarının eserlerinden yararlandığım bölümlerde bilimsel kurallara uygun olarak atıfta bulunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, tezin herhangi bir kısmının Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Bu çalışmam, Bilimsel Araştırmalar Projeleri (BAP), TÜBİTAK veya benzeri kuruluşlarca desteklenmesi durumunda; projenin ve destekleyen kurumun adı proje numarası ile birlikte beyan edilmelidir.	
DESTEK ALINMIŞTIR	DESTEK ALINMAMIŞTIR
Destek alındı ise;	
Destekleyen Kurum:	
Desteğin Türü	Proje Numarası
1- BAP (Bilimsel Araştırma Projesi)	
2- TÜBİTAK	
Diğer;	

BATUHAN YILDIRIM

20/06/2021

ÖN SÖZ

Bu tez çalışmasının yazılmasında, çalışmamı sahiplenerek takip eden danışmanım Sayın Dr. Öğr. Üyesi Semra Altıngöz Zarplı ve tezimin şekillenmesinde emeği olan Dr. Öğr. Üyesi İrem Erasa Akça hocama değerli katkı ve emekleri için teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım. Savunma sınavı/proje sunumu sırasında değerli jüri üyeleri/proje danışmanım Sayın Dr. Öğr. Üyesi Şebnem Ekeryılmaz, Maliye bölüm başkanımız, değerli hocam Prof. Dr. Filiz Ekinci'ye çalışmamın son haline gelmesindeki değerli katkıları adına teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım. Son olarak bu günlere ulaşmamdaki emekleri adına başta canım annem Gülşen Yıldırım olmak üzere değerli aileme teşekkür ederim.

BATUHAN YILDIRIM

10/06/2021

İMZA

ÖZET

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNDE ETKİNLİK SORUNU:

İSTANBUL VE BURSA İLLERİ ÖRNEĞİ

Ülkemizde 1980 yılından sonra yaşanan önemli değişikliklerle beraber büyük yerleşim yerlerinde özel yönetim biçimleri getirilmiştir. 1984 yılında çıkarılan KHK ile beraber İstanbul, Ankara ve Bursa şehirleri Büyükşehir belediyeleri olmuştur. 1984 yılından günümüze kadar Büyükşehir belediyeleri sayısı 30'u bulmuştur. Yaşanan göç, nüfus artışı ve farklı sorunlarla beraber Büyükşehir Belediyeleri kaynakların etkin olarak kullanılmasında sorunlar yaşamaktadır. Sorunların çözülmesi açısından çıkarılan kanunlarla mali ve idari yapı desteklenmeye çalışılmıştır. Büyükşehir Belediyeleri ülkemizin dörtte üçünü yönetmektedir. İdari ve mali özerkliğe sahip olan Büyükşehir Belediyeleri yönetsel açıdan finansman kaynaklarını etkin ve verimli kullanmalıdır. Çalışmamızda İstanbul ve Bursa Büyükşehir Belediyelerinin 2016 ve 2018 yılları arasında gelir ve gider bütçeleri kullanılarak fonksiyonel etkinlikleri değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler; Büyükşehir Belediyesi, İstanbul ve Bursa Büyükşehir Belediyesi, Büyükşehir Belediyelerinin mali yapısı

ABSTRACT

THE PROBLEM OF EFFECTIVENESS IN METROPOLITAN MUNICIPALITIES:

THE CASE OF İSTANBUL AND BURSA CITIES

Special administrative formations have been introduced in large settlement fields with the important changes in our country after 1980. By the Decree Law issued in 1984, the cities of Istanbul, Ankara and Bursa became Metropolitan Municipalities. The number of metropolitan municipalities has reached 30 since 1984. Together with the immigration, population growth and different problems, metropolitan municipalities have problems in the effective usage of resources. The financial and administrative structure has been tried to be supported with the laws enacted in terms of solving the problems. Metropolitan municipalities manage three quarters of our country. Metropolitan municipalities, which have administrative and financial autonomy, should use their financial resources effectively and efficiently in terms of administration. In our study, the efficiency of Istanbul and Bursa Metropolitan Cities between 2016 and 2018 has been evaluated using income and expenditure budgets.

Key words: Metropolitan Municipality, İstanbul and Bursa Metropolitan Municipality, financial structure of Metropolitan Municipalities.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xiii
1.GİRİŞ.....	1
2. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE KAVRAMI, TARİHSEL GELİŞİMİ, GENEL AÇIKLAMALAR VE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN İDARİ YAPISI.....	2
2.1. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ TANIMI VE ÖZELLİKLERİ	2
2.2. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ	4
2.3. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE AMAÇ, KAPSAM VE TANIMLAR.....	7
2.3.1. Büyükşehir Belediyesinin Görev, Yetki ve Sorumlulukları.....	7
2.3.2. Büyükşehir Belediyesinin Organları.....	13
2.3.3. Büyükşehir Belediyesi Teşkilatı ve Personeli	15
2.3.4. Büyükşehir Belediyelerinin Mali Yapısı.....	16
2.4. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN AKSAYAN YÖNLERİ.....	18
2.5. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNDE ETKİNLİK SORUNU	19
2.5.1 Etkinlik Kavramı.....	19
2.5.2 Verimlilik Kavramı	21
3.TÜRKİYE’DEKİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BÜTÇELERİ VE MALİ YAPILARININ ANALİZİ	23
3.1. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE GELİRLERİ.....	23
3.1.1. Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Ayrılan Paylar	24
3.1.2. Bahislerden Elde Edilen Eğlence Vergisi	28
3.1.3. Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	28
3.1.4. Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	33
3.1.5. Faizler, Paylar ve Cezalar	38
3.1.7. Alacaklardan Tahsilâtlar	45
3.2. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ HARCAMALARI	47
3.2.1. Personel Harcamaları	48
3.2.2. Sosyal Güvenlik Kurumu Devlet Primi Harcamaları	52
3.2.3. Mal ve Hizmet Alımları.....	57

3.2.4. Faiz Harcamaları.....	62
3.2.5. Cari Transferler	67
3.2.6. Sermaye Harcamaları.....	72
3.2.7. Sermaye Transferleri.....	77
3.2.8. Borç Verme.....	82
4. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNDE ETKİNLİK SORUNU İSTANBUL VE BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN KARŞILAŞTIRMASI	88
4.1. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN MALİ YAPILARINDA ETKİNLİK.....	88
4.2. İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ VE BURSA BÜYÜKŞEHİR.....	89
BELEDİYESİ GELİR BÜTÇESİ KARŞILAŞTIRMASI	89
4.3. İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ VE BURSA BÜYÜKŞEHİR.....	98
BELEDİYESİ GİDER BÜTÇESİ KARŞILAŞTIRMASI	98
4.4. İSTANBUL VE BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİ PERFORMANS....	120
PROGRAMI VE ETKİNLİK GÖSTERGESİ.....	120
5. SONUÇ	125
KAYNAKÇA	128

SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ

BKK	Bakanlar Kurulu Kararları
BUMKO	Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü
HMB	Hazine ve Maliye Bakanlığı
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
Md.	Madde
VUK	Vergi Usul Kanunu
TL	Türk Lirası

TABLolar LİSTESİ

Sayfa

Tablo 2.1. Büyükşehir Belediye Modelinin Dönemlendirilmesi.....	5
Tablo 3.1. Büyükşehir Belediyelerinin Alternatif Gelir Potansiyelleri.....	25
Tablo 3.2. 2016 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	25
Tablo 3.3. 2017 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	26
Tablo 3.4. 2018 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	26
Tablo 3.5. 2019 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	27
Tablo 3.6. 2020 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	27
Tablo 3.7. 2016 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	29
Tablo 3.8. 2017 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	30
Tablo 3.9. 2018 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	31
Tablo 3.10. 2019 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	32
Tablo 3.11. 2020 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	32
Tablo 3.12. 2016 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	34
Tablo 3.13. 2017 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	35

Tablo 3.14. 2018 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	36
Tablo 3.15. 2019 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	37
Tablo 3.16. 2020 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	38
Tablo 3.17. 2016 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	39
Tablo 3.18. 2017 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	40
Tablo 3.19. 2018 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	40
Tablo 3.20. 2019 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	41
Tablo 3.21. 2020 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	41
Tablo 3.22. 2016 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	42
Tablo 3.23. 2017 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	43
Tablo 3.24. 2018 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	43
Tablo 3.25. 2019 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	44
Tablo 3.26. 2020 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	44
Tablo 3.27. 2016 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	45
Tablo 3.28. 2017 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	45

Tablo 3.29. 2018 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	46
Tablo 3.30. 2019 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	46
Tablo 3.31. 2020 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	46
Tablo 3.32. 2016 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	48
Tablo 3.33. 2017 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	49
Tablo 3.34. 2018 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	50
Tablo 3.35. 2019 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	51
Tablo 3.36. 2020 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	52
Tablo 3.37. 2016 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	53
Tablo 3.38. 2017 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	54
Tablo 3.39. 2018 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	55
Tablo 3.40. 2019 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	56
Tablo 3.41. 2020 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	57
Tablo 3.42. 2016 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	58
Tablo 3.43. 2017 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	59

Tablo 3.44. 2018 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	60
Tablo 3.45. 2019 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	61
Tablo 3.46. 2020 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	62
Tablo 3.47. 2016 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	63
Tablo 3.48. 2017 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	64
Tablo 3.49. 2018 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	65
Tablo 3.50. 2019 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	66
Tablo 3.51. 2020 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	67
Tablo 3.52. 2016 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	68
Tablo 3.53. 2017 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	69
Tablo 3.54. 2018 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	70
Tablo 3.55. 2019 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	71
Tablo 3.56. 2020 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	72
Tablo 3.57. 2016 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	73
Tablo 3.58. 2017 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	74

Tablo 3.59. 2018 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	75
Tablo 3.60. 2019 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	76
Tablo 3.61. 2020 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	77
Tablo 3.62. 2016 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	78
Tablo 3.63. 2017 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	79
Tablo 3.64. 2018 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	80
Tablo 3.65. 2019 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	81
Tablo 3.66. 2020 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	82
Tablo 3.67. 2016 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	83
Tablo 3.68. 2017 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	84
Tablo 3.69. 2018 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	85
Tablo 3.70. 2019 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	86
Tablo 3.71. 2020 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu.....	87
Tablo 4.1. 2016 Yılı Ocak-Aralık Dönemi İstanbul, Bursa Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirleri Net Tahsilatı.....	89
Tablo 4.2. 2017 Yılı Ocak-Aralık Dönemi İstanbul, Bursa Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirleri Net Tahsilatı.....	92

Tablo 4.3. 2018 Yılı Ocak-Aralık Dönemi İstanbul, Bursa Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirleri Net Tahsilatı.....	95
Tablo 4.4. 2016 Yılı Ocak-Aralık Dönemi İstanbul, Bursa Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderleri Net Tahsilatı.....	98
Tablo 4.5. 2017 Yılı Ocak-Aralık Dönemi İstanbul, Bursa Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderleri Net Tahsilatı.....	101
Tablo 4.6. 2018 Yılı Ocak Aralık dönemi İstanbul Bursa Büyükşehir Belediyeleri bütçe giderleri net tahsilatı.....	104
Tablo 4.7. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Bütçe Uygulama Sonuçları (2016-2018).....	107
Tablo 4.8. Bursa Büyükşehir Belediyesi Bütçe Uygulama Sonuçları (2016-2018).....	108
Tablo 4.9. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Gider Bütçesi Bütçe Uygulama Sonuçları(2016-2018).....	109
Tablo 4.10. Bursa Büyükşehir Belediyesi Gider Bütçesi Bütçe Uygulama Sonuçları (2016-2018).....	110
Tablo 4.11. İtibariyle İstanbul Büyükşehir Belediyesi Gider Bütçesi Gerçekleşme Dağılımı.....	116
Tablo 4.12. Yıllar İtibariyle Bursa Büyükşehir Belediyesi Gider Bütçesi Gerçekleşme Dağılımı.....	118
Tablo 4.13. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Gelir Bütçesi Gerçekleşme Oranı.....	121
Tablo 4.14. Bursa Büyükşehir Belediyesi Gelir Bütçesi Gerçekleşme Oranı.....	121
Tablo 4.15. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Gider Bütçesi Gerçekleşme Oranı.....	122
Tablo 4.16. Bursa Büyükşehir Belediyesi Gider Bütçesi Gerçekleşme Oranı.....	122
Tablo 4.17. İstanbul ve Bursa Büyükşehir Belediyesi Gelir ve Gider Bütçelerindeki Önceki Yıla Göre Artış Oranı.....	124

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 4.1. 2016 Yılı Bütçe Gelirleri Ekonomik Sınıflandırılmanın Toplam Gelir İçerisindeki Payı (2016 İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Karaları).....	90
Şekil 4.2. 2016 Yılı Bütçe Gelirleri Ekonomik Sınıflandırılmanın Toplam Gelir İçerisindeki Payı (2016 Bursa Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Karaları).....	90
Şekil 4.3. 2017 Yılı Bütçe Gelirleri Ekonomik Sınıflandırılmanın Toplam Gelir İçerisindeki Payı (2017 İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Karaları).....	93
Şekil 4.4. 2017 Yılı Bütçe Gelirleri Ekonomik Sınıflandırılmanın Toplam Gelir İçerisindeki Payı (2017 Bursa Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Karaları).....	93
Şekil 4.5. 2018 Yılı Bütçe Gelirleri Ekonomik Sınıflandırılmanın Toplam Gelir İçerisindeki Payı (2018 İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Karaları).....	96
Şekil 4.6. 2018 Yılı Bütçe Gelirleri Ekonomik Sınıflandırılmanın Toplam Gelir İçerisindeki Payı (2018 Bursa Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Karaları).....	96
Şekil 4.7. 2016 Yılı Bütçe Giderleri Ekonomik Sınıflandırılmanın Toplam Gider İçerisindeki Payı (2016 İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Karaları).....	99
Şekil 4.8. 2016 Yılı Bütçe Giderleri Ekonomik Sınıflandırılmanın Toplam Gider İçerisindeki Payı (2016 Bursa Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Karaları).....	99
Şekil 4.9. 2017 Yılı Bütçe Giderleri Ekonomik Sınıflandırılmanın Toplam Gider İçerisindeki Payı (2017 İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Karaları).....	102
Şekil 4.10. 2017 Yılı Bütçe Giderleri Ekonomik Sınıflandırılmanın Toplam Gider İçerisindeki Payı (2017 Bursa Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Karaları).....	102
Şekil 4.11. 2018 Yılı Bütçe Giderleri Ekonomik Sınıflandırılmanın Toplam Gider İçerisindeki Payı (2018 İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Karaları).....	105
Şekil 4.12. 2018 Yılı Bütçe Giderleri Ekonomik Sınıflandırılmanın Toplam Gider İçerisindeki Payı (2018 Bursa Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Karaları).....	105
Şekil 4.13. İstanbul Büyükşehir Belediyesi 2016-2018 yılları arası Bütçe Geliri Uygulama Sonuçları (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Raporları).....	111
Şekil 4.14. Bursa Büyükşehir Belediyesi 2016-2018 yılları arası Bütçe Geliri Uygulama Sonuçları (Bursa Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Raporları).....	112
Şekil 4.15. İstanbul Büyükşehir Belediyesi 2016-2018 yılları arası Bütçe Gideri Sonuçları (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Raporları).....	113

Şekil 4.16. . Bursa Büyükşehir Belediyesi 2016-2018 yılları arası Bütçe Gideri Sonuçları (Bursa Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Raporları.....	114
Şekil 4.17. Yıllar İtibariyle İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Gider Bütçesi Gerçekleşme Dağılımının Toplam Gider İçerisindeki Payı (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporları (2016-2018)).....	117
Şekil 4.18. Yıllar İtibariyle İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Gider Bütçesi Gerçekleşme Dağılımının Toplam Gider İçerisindeki Payı (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporları (2016-2018)).....	119

1.GİRİŞ

İnsanlar Paleolitik çağla beraber mağaralarda yaşamaya başlamıştır. Daha sonra Neolitik çağla beraber ortaya çıkan ilk şehirleşme kavramı, insanları bir arada yaşamaya alıştırmıştır. Yüzyıllar boyu gelişen şehirleşme kavramı; köy, mahalle, belde ve belediye kavramları ile lügatımıza girmiştir. Belirli bir orana ulaşan toplum sayısı ile birlikte, ülkemizde şehirler Büyükşehir adını almaya başlamıştır. Hazırlanan KHK ile beraber, belirli bir nüfus sınırında olan il belediyeleri büyükşehir belediyesi olarak anılmaya başlanmıştır. Yaşanan göç, nüfus artışı ve sorunlara bu şekilde çözüm bulunmaya çalışılmıştır.

Büyükşehir belediyelerinin etkinlik ve verimlilik kriterleri çerçevesinde hizmet sunmaları gerekmektedir. Yapılacak hizmetlerde yer alan etkinlik ve verimlilik kavramları ile beraber Büyükşehir belediye sınırları içerisinde yaşayan nüfusun refah düzeyinin artması ve sorunların yaşanmaması adına fayda sağlanmış olacaktır. Bu kavramların dikkate alınmaması ve tam anlamıyla uygulanmaması neticesinde aksaklık ve sorunlar yaşanması muhtemeldir.

Beş bölümden oluşan çalışmamda; giriş ve sonuç kısımları haricinde, ikinci bölümde Türkiye’de Büyükşehir belediyesinin ortaya çıkışı ve 5216 sayılı kanun çerçevesinde Büyükşehir belediyelerinin amacı, görev ve yetkileri, teşkilatı ve personeli, mali yapısı ele alınmıştır. Üçüncü bölümde Türkiye’de yer alan Büyükşehir belediyelerinin gelir ve gider bütçesi incelenmiştir. Dördüncü bölümde ise İstanbul ve Bursa Büyükşehir Belediyelerinin gelir ve gider bütçeleri detaylı olarak incelenmiş ve fonksiyonel etkinlik açısından değerlendirilmiştir.

2. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE KAVRAMI, TARİHSEL GELİŞİMİ, GENEL AÇIKLAMALAR VE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN İDARİ YAPISI

2.1. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ TANIMI VE ÖZELLİKLERİ

Büyük yerleşim yerleri ile onları çevreleyen alanlar olarak kullanılan büyükşehir terimi Antik Yunan tarihine kadar uzanmaktadır (Karakaya, 2012: 1). Antik çağların kent devletlerini tanımlamak için Mega polis kavramı kullanılmış ve daha sonra Londra, Paris, Tokyo ve New York gibi yoğun nüfuslu kent merkezlerini belirtmek içinde bu kavram kullanılır olmuştur (Ödemiş, 1998: 44).

Osmanlı Devleti'nde İstanbul eyaletinde yerel hizmetler alanında oluşan sorunlara çözüm getirmek için 16 Ağustos 1855 tarihinde İhtisap Nezareti kaldırılarak yerine ‘Şehremaneti’ adı altında bir kurum oluşturulmuştur. Bu kurumun görevleri şehir halkı için gerekli eşya ve yiyecek temini, pazar yeri ve mahallelerin temizlik ve düzeninin sağlanması, fiyatların kontrolü olarak belirlenmiştir (Oktay, 2011: 117). Mali yapısı ihtisap resmi adı altında çeşitli kalemlerden oluşmaktaydı (Oktay, 2011: 217).

Osmanlı Devleti'nin yıkılması ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması ile beraber İstanbul, Ankara, İzmir gibi önemli kent merkezlerinde artan nüfus ile 1984 yılında uygulamaya geçilen büyükşehir belediyesi kavramı, 1982 anayasasınının 127. maddesinin “*büyük yerleşim yerlerinde özel yönetim biçimleri oluşturulabilir*” hükmüne istinaden 1984 yılında Büyükşehir belediyeleri kurulmaya başlanmış ve 1984 tarihinin Mart ayında çıkarılan kanun hükmünde kararname (KHK) ile İstanbul, Ankara ve İzmir “Büyükşehir” unvanına sahip olan ilk şehirler arasında yerini almıştır.

Türkiye nüfus ve yönetsel açıdan incelendiğinde, yerel yönetim kavramı içerisinde belediyeler ön plana çıkmakta, belediye kavramı içinde büyük yerleşim alanlarının hizmetlerine yönelik büyükşehir belediyeleri ön plana çıkmaktadır (Zengin , 2014:95).

1980 sonrasında önemli değişiklikler yaşanmış ve bu yaşanan değişikliklerin tedrici ve zamanın ruhuna uygun olduğunu söylemek gerekir (Arıkboğa , 2013: 55). Türkiye’de şehirler büyüdükçe sorunlarda katlanarak artmıştır. 1984 yılından sonra yerel yönetimler yeni bir yapıya kavuşmuştur. Yerel yönetimlerin ekonomik ve sosyal yapıya ayak uydurabilmeleri için esnek bir model benimsenmiştir (Kayseri B.B. Kültür Yayınları, 1994: 44).

Ülkemizde Büyükşehir -kent kavramı 8 Aralık 1981 Tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 17538 sayı ile yürürlüğe giren ve 2561 sayılı “Büyük Şehirlerin Yakın

Çevresindeki Yerleşimlerinin Ana Belediyelere Bağlaması Hakkında Kanun” hükmü ile mevzuatımıza girmiştir (RG, 1981).

Büyükşehir belediyesi kavramının 5216 sayılı kanuna göre tanımı şu şekilde yapılmıştır: Büyükşehir belediyesi “En az üç ilçe veya ilk kademe belediyesini kapsayan, bu belediyeler arasında koordinasyonu sağlayan; kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan; idari ve mali özerkliğe sahip ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisidir.” (5216 sayılı kanun)

5216 sayılı kanunda; Büyükşehir sayılan belediyelerin kendi içerisinde yer alan ilçe belediyeleri ve merkezi yönetimle olan ilişkilerini, kurulmaları için gerekli olan şartları ve sınırlarını, yer alan organlarını, oluşturulacak organlar arası ilişkilerini, kanunla düzenlenen görev ve yetkilerini, oluşturulan teşkilatını, yer alan personelini, kendilerine bağlı kuruluşlar ve şirket iştiraklerini, özel bütçelerini, kanunda sayılan gelir ve gider kaynaklarını içermekte ve açıklaması detaylı bir şekilde yapılmaktadır (Özgür ve Yavuzçehre, 2016: 905).

Büyükşehir belediyeleri; kanunla il özel idareleri, belediye ve köyler gibi coğrafi sınırları belirlenmiş olan ve belirli bir yaşam alanına sahip insanların ihtiyaçlarını gidermek üzere kurulan, belirlenen özerklik ve yetkiye sahip yer yönünden yönetim kategorisine girmiştir ve kanunda ilgili maddede yer almaktadır (Derdiman, 2012: 54).

Büyükşehirler için yönetsel modelleri, Eke şu şekilde değerlendirmektedir: “Kentsel anlamda oluşturulan birlik ve bunların kurulları ile özel amaca hizmet eden örgütler küçük ve geçici olarak nitelendirilirken; yerel federasyon gibi birleşmelerden oluşan örgütler ise uzun süreli olarak ifade edilebilir.” sözü ile modelin özelliklerini ifade etmiştir (Eke, 1982: 17).

Büyükşehir belediye kavramının ortaya çıkış nedeni yönetim ve şehirleşme ile alakalı sorunları çözmektir. 2012 yılı itibariyle 16 tane büyükşehir belediyesinin toplam nüfusun %46,9’unu, belediye nüfusun ise %55,6’sını bünyesinde barındırmaktadır. 1989 yılında büyükşehir belediyelerinin nüfusu toplam nüfusun %25’ini kapsarken bu oran günümüzde belediyelerin toplam nüfusa oranını geçmiştir. Kentleşmenin ülkemizde ulaştığı boyut açık bir şekilde gözler önüne serilmektedir.

Hızlı nüfus artışı ve kırsal alanlardan kente yaşanan göçler neticesinde büyükşehir belediyelerinin nüfusu bir hayli artmaktadır (Ulusoy ve Akdemir, 2013: 306-307). Kentlere göç hareketi, nüfusu 1 milyondan fazla olan yerlere daha fazla yaşanmaktadır.

Metropollere karşı yaşanan göç neticesinde işsizlik, yerleşim, konut, çevre, altyapı, eğitim ve sağlık gibi konularda sorunlar artmaktadır (Ödemiş, 1998: 159).

Türkiye yerel yönetim kavramında Fransa'yı örnek almaktadır ve büyükşehir kavramı için Fransa'nın yönetimi hakkında bilgi vermek bu konuda önem arz etmektedir. Paris, Marsilya ve Lyon gibi Fransa'nın üç büyük kentinin yönetimi ile Türkiye'de büyükşehir olarak sayılan belediyeler birbiri ile uyuşmaktadır. Fransa'da anakent belediyesi ve bu anakent belediyesine bağlı olan alt kademe belediyeleri yer almaktadır. Fakat Türkiye ile farkı şudur ki Fransa'da bu anakente bağlı belediyelerin tüzel kişiliklerinde kendilerine ait bütçeleri bulunmamakta yalnızca danışma meclisleri çalışmaktadır (Yemen, 2016: 30).

Her ülkede belirli büyükşehir yönetimleri için özel çıkarılan yasalar kullanılmıştır. Ülkemizdeki gibi genel çerçeveli büyükşehir yasaları kullanılmamakta, rasyonel olabilecek yasalar tercih edilmektedir. Nedeni de her büyükşehirin farklı özelliklere sahip olmasından kaynaklanmaktadır (Yücel, 1994: 27).

6360 sayılı yayımlanan yeni Kanunla beraber büyükşehir belediyesi kavramının tanımı ve büyükşehir belediyesi olma şartları değişmiş ve yeni gelen düzenlemeyle beraber, büyük bir nüfusa sahip kent belediyelerinin büyükşehir belediyesi olmaları için gereken şartlar hafifletilmiştir. Önceden büyükşehir olmak isteyen bir kent belediyesinin merkezi ile on kilometre çevresinin nüfusu 750 bin kişi olması şartı esnetilerek, sadece 750 bin nüfusa sahip olması yeterli görülmüş ve 5216 sayılı Kanunda yer alan, fiziki ve ekonomik gelişmişlikle alakalı şartlar kaldırılmış sadece nüfus şartı yeterli görülmüştür (Karasu, 2013: 6). Yapılan bu yeni kanunla beraber büyükşehir olma şartına sahip belediyelerin bütçe, sınırları ve kuruluşları ile alakalı yerel yönetim sistemimize reform niteliğinde yenilikler getirmiştir (Gürbüz, Yıldırım ve Belli, 2013: 105).

2.2. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Ülkemizde büyükşehir belediye (BŞB) modeli 1984 yılında uygulanmaya başlanmıştır. Tarihi biraz geriden başlatırsak 1960'lı yılların haziran ayından itibaren bir arayış dönemine girildiği söylenebilir (Arıkboğa, 2013: 51).

Dönemler Tablo 1 de özetlenmektedir:

Tablo 1.1.: BŞB Modelinin Dönemlendirilmesi

S.NO	DÖNEM	ADLANDIRMA	AÇIKLAMA
	ARAYIŞ DÖNEMİ		
1	1960 ve 1982 arasındaki dönem	Arayış Dönemi	“ Nasıl Yapalım” diye düşünce vardır.
	İL MERKEZİNDE BŞB DÖNEMİ		
2	1984 ve 2004 arasındaki dönem	Kuruluş Dönemi	Yeni oluşan BŞB’lerin ilave edilmesi
3	2004 ve 2008 arasındaki dönem	Genişletme Dönemi	Yarıçapa dayalı genişletme yapılması
4	2008 ve 2012 arasındaki dönem	Bütünleştirme Dönemi	Yarıçap içinde sıfır belde = 2008 modeli
	MÜLKİ ÖLÇEKTE BŞB DÖNEMİ		
5	2012 ve +	Alansal BŞB Dönemi	2012 modeli: BŞB/ilçe mülki sınır + sıfır belde/köy

Kaynak: (Arıkboğa, 2013: 51)

Ülkemizde yaşanan 27 Mayıs 1960 ihtilaliyle beraber yenilikçi bir Anayasa olan 1961 Anayasası kabul edilmiştir. Hızlı kentleşmeyle beraber yaşanan sorunlar bu dönemde iyice etkilerini göstermeye başlamıştır. Bu dönem merkezîyetçiliğin daha fazla hissedildiği bir dönem olmuştur. 1982 Anayasasında kentleşmenin yarattığı sorunlar ve büyüyen kentlerle başlayan kaygıların Anayasaya yansdığı görülmekte ve yasada “büyük yerleşim yerleri için özel yönetim biçimleri getirilebilir.” hükmü konulmuştur (Türkmen, 2002: 38).

Ülkemizde İstanbul, Ankara ve İzmir belediyeleri 1984 yılında 3030 sayılı mülga yasa ile Büyükşehir belediyelerine dönüştürülmüştür. Büyükşehir belediyelerinin sınırları etki alanları diğer yerleşmeleri de kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Alt kademelerde de yeni belediyeler oluşturulmuştur. 1984-2004 yıllarını ve 2004’ten sonraki yılları niceliksel ve niteliksel olarak ayıracak olursak; 1984-2004 yılları niceliksel denebilecek değişimlerin

yaşandığı dönemdir. 2004'ten sonra ise bu dönem niteliksel değişim kazanacaktır. (Arıkboğa 2013:58)

2004 yılında yaşanan bu niteliksel değişimleri açıklayacak olursak Büyükşehir belediyesinin sınırları genişletilmiş ve bu genişletme, iki ilde (İstanbul ve Kocaeli) mülki sınırlara kadar, diğer yerlerde ise (Ankara, Bursa, İzmir ve Adana), nüfus ve yarıçap ilişkisi üzerinden yapılmıştır. Belde ismi verilen belediyeler de Büyükşehir belediyesi disiplini içine alınmış ve bu kentlerin imar yapılarının bozulmaması için birtakım fikirler düşünülmüştür. Bir ilin Büyükşehir belediyesi olması için 750 bin nüfus şartı benimsenmiştir. Yapılan bu değişikliklerin en önemli nedeni kentsel alanın yönetsel bütünlüğünü sağlamak içindir (Arıkboğa, 2013: 59).

Büyükşehir belediyelerinde ölçek reformu yapmak için 2008 yılında 5747 sayılı yasa yürürlüğe konulmuş hem de 2004'teki yasal düzenleme de yer alan yan etkileri ortadan kaldırmak amaçlanmıştır. Sade bir idari yapı oluşturmak için küçük belde sayılan idari yapılar birleştirilip yeni ilçe belediyeleri kurulmuş ve ilk kademe sayılan birçok belediye ise mevcut yer aldıkları ilçe belediyeleri içinde eritilmiştir. Bu düzenlemenin amacı BŞB sisteminin kendi bütünlüğünü, uyumunu ve sürdürülebilirliğini sağlamaktır (Arıkboğa, 2013: 61).

6360 sayılı 2012 yılında kabul edilen düzenleme ile “On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” başlığı ile büyükşehir olma ölçütleri hafifletilmiştir. Ordu ilinin de 6447 sayılı kanunla eklenmesiyle Büyükşehir sayısı 30'a yükselmiş, Büyükşehir belediyelerinde yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıkları (YİKB) kurulmuş ve il özel idareleri kaldırılmıştır. Bu koordinasyonlar valilik başkanlığında hizmetlerini sürdürmüştür. Sayıları 30'a oluşan bu Büyükşehirlerin köy ve belde adlı idari yapılarının tüzel kişilikleri kaldırılmış ve bağlı buldukları ilçe belediyelerinin mahallesine dönüştürülmüştür.

Önceden 5390 sayılı Kanunla Büyükşehirlerin zikzaklı sınırlar çizebilme imkânı varken, daha sonradan kabul edilen 5747 sayılı kanunla beraber büyükşehirler 20, 30, 50 kilometrelik yarıçaplardaki çemberlerle sınırları genişletebilme imkânı bulmuş fakat 5390'dan sonra bile sınırlar sorun oluşturmuştur (Özgür ve Yavuzçehre, 2013: 919).

2.3. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE AMAÇ, KAPSAM VE TANIMLAR

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun 1.maddesinde temel amacının; adı geçen bu yönetimin hukuki statüsünü düzenlemek ve yapılacak hizmetlerin planlı, programlı etkin ve verimli şekilde yürütülmesini sağlamak olduğunu ifade etmiştir. İlgili sayılı kanunun 2. maddesinde büyükşehir belediyesi ile kendi sınırları içindeki belediyeleri kapsadığı belirtilmiştir.

Kanununun 3. Maddesinde Büyükşehir belediyesinin tanımı şu şekilde yapılmıştır ”Sınırları il mülki sınırı olan ve sınırları içerisindeki ilçe belediyeleri arasında koordinasyonu sağlayan idarî ve malî özerkliğe sahip olarak kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan, karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisini ifade eder.”. Tanımı yapılan Büyükşehir Belediyesinin organları şu şekilde sıralanmıştır: Büyükşehir belediye meclisi, büyükşehir belediye encümeni ve Büyükşehir Belediye Başkanıdır.

4. maddede yer alan ifade ile ülkemizde toplam nüfusu 750.000’den fazla olan illerin belediyeleri büyükşehir dönüşürülebilir.

Büyükşehir belediyelerinin mülki sınırlarına 5. maddede yer verilmiştir. İlgili maddeye göre yer alan sınırları il mülki sınırlarıdır. Ve bu büyükşehir sınırları içinde yer alan ilçe belediyelerinin sınırları ise bu ilçelerin mülki sınırları olarak geçmektedir.

2.3.1. Büyükşehir Belediyesinin Görev, Yetki ve Sorumlulukları

Büyükşehir belediyeleri kanunda belirtildiği üzere kendi il sınırları içinde çok geniş yetkilere sahiptir. Büyükşehir belediyesinin görev ve yetkileri 5216 sayılı kanununun 7. maddesinde 23 bent olarak sayılmıştır.

Büyükşehir Belediyelerinin en önemli görevlerinden biri stratejik planı, yıllık hedefleri ve yatırım programlarını ilçe ve ilk kademe belediyelerinin görüşlerini alarak bunlara uygun olarak bütçesini hazırlama görevi 7/a bendinde ifade edilmiştir. 7/a bendinde planlar, programlar ve bütçe hazırlama görevi yerine getirilirken ilçe ve ilk kademe belediyelerinin görüşlerinin alınması ifade edilmiştir.

Yer alan bir diğer bentte yapılacak imar ve bu imar durumlarının denetlenmesi ile alakalı görevleri belirtilmiştir. 7/b bendinde yer alan ifadeye göre Büyükşehir belediyeleri ”Çevre düzeni plânına uygun olmak kaydıyla büyükşehir belediye ve mücavir alan sınırları içinde 1/5.000 ile 1/25.000 arasındaki her ölçekte nazım imar plânını yapmak, yaptırmak ve onaylayarak uygulamak; büyükşehir içindeki belediyelerin nazım plâna uygun olarak

hazırlayacakları uygulama imar plânlarını, bu plânlarda yapılacak değişiklikleri, parselasyon plânlarını ve imar ıslah plânlarını aynen veya değiştirerek onaylamak ve uygulanmasını denetlemek; nazım imar plânının yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde uygulama imar plânlarını ve parselasyon plânlarını yapmayan ilçe ve ilk kademe belediyelerinin uygulama imar plânlarını ve parselasyon plânlarını yapmak veya yaptırmak’’ ile alakalı görevi belirtilmiştir.

Kanunda büyükşehir belediyesine verilen görev ve yetki dahilinde hizmetlerin gerektirdiği projelerin yapım, bakım ve onarım işleri ve her ölçekteki imar plânlarını, parselasyon plânlarını her türlü imar uygulamasını yapması ve ruhsatlandırması ve gecekondularla alakalı belediyelere Gecekondular Kanununda verilen yetkileri kullanması 7/c bendinde ifade edilmiştir. 7/d bendinde ise Büyükşehir belediyelerinin yetki alanı bulunan yerlerde işletilmesi planlanan yerlere ruhsat vermesi ve denetlemesi ile alakalı yetki verilmiştir.

Belediye Kanununun 68 ve 72. maddelerinde yer alan yetkileri Büyükşehir belediyelerinin kullanması için 5216 sayılı yasanın 7/e bendinde yetkileri kullanması ile ilgili hakkında bilgi bulunmaktadır.

Ulaşım konusu büyükşehir belediyelerinin görevlerinden biridir. İlgili belediyeler ulaşım ile alakalı ana plân yapmak veya yaptırmak ve uygulamak gibi her türlü göreve sahiptir. Bununla birlikte 7/f ve 7/p maddelerinde Büyükşehir belediyelerinin mücavir alanları içindeki toplu taşıma ve ulaşım gibi hizmetleri planlamak ve koordine etmek; araçların park alanlarını tespit etmek, işletmek ve işlettmek; kanunun verdiği yetkiler dahilinde trafik düzenlemeleri yerine getirmek; toplu taşımayla alakalı gerekli tesisleri kurmak, işletmek veya işlettmek; taksit, toplu taşıma ve servis araçları dahil araçlara ruhsat vermek; servis, toplu taşıma ve taksit gibi araçların güzergah, bilet, tarife ve sayılarını belirlemek gibi görevleri vardır.

Büyükşehir belediyeleri kendi sınırları içerisinde yer alan bölgelerde meydan, bulvar, cadde ve ana yolları yapmak, yaptırmak, ve yapılan yolların bakım ve onarımını sağlamak, kentsel tasarım projelerine uygun olarak bu yerlere cephesi bulunan yapılara ilişkin yükümlülükler koymak; uygun bulunan alanlarda ilân ve reklam asılacak yerleri ve bunların şekil ve ebadını belirlemek; meydan, bulvar, cadde, yol ve sokak ad ve numaraları ile bunlar üzerindeki binalara numara verilmesi işlerini gerçekleştirmek ile yükümlüdür. (7/g)

Yine Büyükşehir belediyeleri coğrafi ve kent bilgi sistemlerini kurmakla beraber sürdürülebilir kalkınma ilkesine uygun olarak çevrenin, tarım alanlarının ve su havzalarının korunmasını sağlamak; ağaçlandırma çalışmalarını gerçekleştirmek; hafriyat toprağı, moloz, kum ve çakıl depolama alanlarını, odun ve kömür satış ve depolama sahalarını uygun bulunan yerlerde belirlemek, bunların taşınmasında çevreye zarar vermeyecek şekilde tedbirler almak; büyükşehir katı atık yönetim plânını yapmak, yaptırmak; katı atıkların kaynakta toplanması ve aktarma istasyonuna kadar taşınması hariç katı atıkların ve hafriyatın yeniden değerlendirilmesini sağlamak, depolanması ve bertaraf edilmesine ilişkin hizmetleri yerine getirmek, bu amaçla tesisler kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek; sanayi ve tıbbî atıklara ilişkin hizmetleri yürütmek, bunun için gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek; deniz araçlarının atıklarını toplamak, toplatmak, arıtmak ve bununla ilgili gerekli düzenlemeleri yapmak ile görevlidir.(7/h ve 7/i)

Büyükşehir belediyeleri için besin(gıda) konusu da çok önem arz etmektedir. Besin konusu ile ilgili net maddeler bulunmaktadır. Bu maddelere bağlı görev addedilen konulara baktığımızda gayri sıhhi müesseselerden bahsedildiği, ruhsatlandırıp düzenli denetimlere tabi tutulması gerektiği başlığını görmekteyiz. Gayri sıhhi müesseseler faaliyetleri esnasında kimyasal, biyolojik, fiziksel hatta sosyal ve ruhsal açıdan bile az veya çok olarak doğal kaynakların kirlenmesine sebep olabilir. Bu noktada gereken tedbirler Büyükşehir belediyelerinin görevi ve yükümlülüğündedir. Bunun dışında halka direkt ulaşmadan yiyecek ve içeceklerin pazara gelmeden gerekli denetimlerini yapmak, halk sağlığı için risk faktörü olabilecek gıdaların incelenmesi tahlillerinin yapılabilmesini sağlamak ve bunun için laboratuvar kurmak kurulan bu laboratuvarın devamlılığını sağlamaktan sorumlu olmak bu görevler ile sınırlandırılmayacak görevleri ve yetkileri mevcuttur. (7/j madde)

Büyükşehir belediyeleri kamu düzeni ve halk sağlığını koruması için zabıtalari görevlendirme, yük terminallerinin işlerliğı, yolcu terminalinin işlerliğini sağlamak, ihtiyaç doğrultusunda otopark (açık veya kapalı olmak üzere) yapma ve yahut ihaleler ile yaptıрма, sorumlu olduğu bu alanların işletmesini sağlamak ve ruhsatlandırmada bulunma işlerinden sorumludur. (7/k ve (7/l)

Büyükşehir belediyelerinin, sağlık alanında eğitim alanında faaliyet göstermesi gerekmektedir. Halka sosyal alan sağlama kültürel hizmetler programlama ve oluşturma, sahip olunan tarihi doku ve tabiat mevcudiyetinin korunmasını sağlamaktan da görevli ve sorumludur. (7/m , 7/n ,7/o , 7/v)

Büyükşehir belediyeleri hizmetlerinin devamında kendi bölgeleri içindeki temiz suların doğru kullanımı ve kirli halde kanalizasyonlardaki suların doğru yönlendirilmesi ile ilgili çalışmalar yapmak hizmetlerde bulunmak, devamında mezarlık bölgelerine uygun araziler tespit etmek, uygun alan olarak kullanılabilecek kısımları belirlemek, mezbahaların işleyişinin amaca uygunluğunu kontrol altına almak ve ruhsata uygunluk durumuna göre ruhsat dışı çalışmalara izin vermeyip ruhsatlı olabilme koşuluna uyan işletmeleri, kontrollü bir biçimde ruhsatlandırıp denetim altına almak, ani oluşabilecek doğal afetler ile ilgili tedbir oluşturmak öncesi ve sonrası planlamalarını yapmak, oluşabilecek bir afet durumunda can ve mal kaybının önüne geçmek örneğin bir deprem yada heyelan bölgesine kurulmuş bir yanlış kentleşme ve benzeri sakıncalı durumları tespit edip insanları bu bölgelerden uzaklaştırıp tahliye edip insanları daha uygun yerlere yönlendirip kamunun güvenliğini sağlamak önemli görevlerindedir. Merkezi ısıtma sistemleri konusuyla ilgili olarak doğru planlama oluşturup halka hizmete etmek de görevlerindedir. (7/r, 7/s ,7/t, 7/u, 7/y,7/z)

5216 sayılı kanunun 7.maddesi devamına baktığımızda ilçe ve ilk kademe belediyelerinin görev ve yetkilerinin belirlenişleri maddeler halinde şu şekildedir;

*1*Belediyelerin belirlenen görevlerinin dışında ek olarak yapmaya tabi tutulan görevleri hakkında kullanılan ibare ‘Kanunlarla münhasıran büyükşehir belediyesine verilen görevler ve birinci fıkrada olanların dışında bulunan görevleri işleyişe koymak ve yetkileri kullanma hali *2* Büyükşehir belediyesi katı atıklar ile ilgili süre gelen katı atık yönetim plânına uygun düşecek şekilde katı atıkların bir araya getirilimini sağlamak ve aktarma kısmında bu iş için belirlenmiş istasyonlara taşımak .*3*Büyükşehir belediyelerinin ruhsatlandırma görevi kapsamında belirtilen sıhî işyerleri ikinci ve üçüncü sınıf gayrisihî müesseseleri, kamuya açık dinlenme noktalarının tesislerinin, eğlence ortamlarının ruhsatlandırılması ve denetime tabi tutulması *4*Büyükşehir belediyelerinin birinci fıkrada belirtilen hizmetlerle ilgilenmesi gerekmektedir. Bu hizmetler; spor tesisleri, halka açık spor alanları, dinlenme kompleksleri, ortak kamusal eğlence alanları, parklar yapmak ve toplumun her kesimine ulaşmak hizmet sunmak için çalışmalarda bulunmak. Kadınlar, engelli vatandaşlar, yaşlı insanlar, gençler artı çocuklar için eğitim ve beceri kursları açıp halkın sosyalleşmesini sağlamak kültürel gelişmelere dahil olmalarını sağlamak için hizmet sunmaktadır. Bunlara binaen halkın edindiği meslekleri geliştirmeleri ve yahut yeni meslek edinmeleri için kişisel eğitici kurslar, meslek edindirme kursları açmak görevlerindedir. Sağlık alanında, eğitim alanında talep edilen hizmetlere karşılık kültür tesisi ve binalarının yapımından, bakım ve onarımından belediyeler sorumludur. Büyükşehir belediyeleri önceden

bahsettiğim üzere birinci fıkrada yinelenmiş olan kültür ve tabiat varlıklarını dünden bugüne süre gelen tarihî dokuya sahip çıkmak bu tarihi dokuları korumak; kent tarihi açısından ekstra değer taşıyan mihenk taşı olmuş mekanların işlevlerinin sürekliliğini sağlamak, hizmetlerde bulunmak yükümlülüklerinin arasında yer almaktadır. Yalnız ilgili kanunun maddesinde ayrıklı bir durum olarak 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığına ve organize sanayi bölgelerine tanınan yetki ve sorumluluklar ilgili kanunun kapsam dışında tutulmuştur.

İlgili kanunun 8. maddesinde Büyükşehir Belediyesinin altyapı hizmetlerini sunma konusunda ayrıntılı olarak bir düzenleme yapılmıştır. Bu düzenlemede; kanunun içeriğinde belirtilen kişilerin katılımıyla beraber Altyapı Koordinasyon Merkezinin kurulması, ilgili büyükşehirin belediye başkanlarının koordinasyon merkezine üye olarak katılması ve konuyla ilgili kamu kurumu sayılan meslek kuruluşlarının temsilcilerinin davet edilmesi de belirtilmiştir. Bir şehir için en önemli konulardan biri altyapı ve altyapıdan kaynaklı problemlerdir. Bu kapsamda Büyükşehir belediyelerinde bulunması gerekli kılınmış “ Altyapı Koordinasyon Merkezleri” vardır. Bu merkezler şehir ile ilgili coğrafi bilgileri bünyesinde ve sisteminde bulundurur. Bu koordinasyon merkezlerinin temel amacı şehri bir adım öteye taşımak için altyapı temalı plan oluşturmaktır. Öncelikle büyükşehir belediyesinde yapılacak olan altyapı çalışmaları için bütçeye ve fikirlere bakılır. Bütçeye bağlı bir yılı kapsayacak planlar oluşturulur (taslak plan şeklinde). Oluşturulan bu planlardan kesin plan oluşturmak koordinasyon merkezlerinin temel amaçlarıdır. Bu görev, kamu kurum ve kuruluşları, özel kuruluşlar tarafından ilgili şehir için yapılmaktadır. Altyapı koordinasyon merkezinde oluşturulmuş planı uygulayacak kuruluşa belediye şehir ile ilgi sahip olduğu coğrafi bilgileri paylaşmak zorunda kılınmıştır. Koordinasyon merkezinin bünyelerine aktarılan bütçe için gerekli paralar ödenek hali aldıklarında altyapı yatırım hesabına yatırılmaktadır. Altyapı koordinasyon merkezi tek hizmet vermez çoğu zaman ortak programlar oluşturulur ve ödenekler ortak programlara denk gelmeyebilir böyle açık olması durumlarında büyükşehir belediyeleri veya bağlı olduğu kuruluşlar kendi bütçelerinden dahil oldukları bu program için ödenek ayırabilirler ve bu ödenekte koordinasyon merkezi tarafından değerlendirilmeye alınır. Bir yıl sonra bütçeden gerekli olan miktar ayrılır, kabul görür ancak ödeneği yapacak kuruluş bu ödeneği tamamlamadan yeni bir yatırım girişiminde bulunamaz. Altyapı Koordinasyon merkezi bağımsız bir kurum değildir. Çalışma usullerini, katılımında bulunacak temsilcilerini Çevre ve Şehircilik Bakanlığı belirler. Çıkarılacak olan yönetmeliğinde ise altyapı yatırım hesabının kullanılması ödenek tahsisinin aktarımına

yönelik alanlarda Maliye Bakanlığı ve Devlet Plânlama Teşkilâtı Müsteşarlığına bir bağlılık vardır ve görüşleri alınmadan hareket edilmez.

Kanunun 9. maddesinde altyapı hizmetlerinin düzenlemeleri buna bağlı altyapı koordinasyon merkezlerinin kurulmasına yer verildiği gibi Ulaşım koordinasyon merkezlerine de yer verilmiştir. Temel amaç altyapı koordinasyon merkezinde olduğu gibi ulaşım hizmetlerinde bir lokomotif gibi koordinasyonlu bir şekilde işlemlerini sağlamaktır. Ulaşım koordinasyon merkezi her türlü taşımacılık hizmetini kapsar. Büyükşehir Belediyelerinde yer alan ilçelerde her belediye başkanı kendi belediyesini temsilen ve kendi belediyesini ilgilendiren konular için koordinasyon merkezinde bulunur ve sıfatları üyelik temsilciliğidir. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle çalışma esasları temsilciler tarafından belirlenmektedir. Ulaşım koordinasyon merkezinde kararlar noktasında son söz büyükşehir belediye başkanındır. Fikir alışverişlerinden sonra nihai karar başkandır ve karar başkan onayladıktan sonra yürürlüğe girer.

Koordinasyon merkezinin toplu taşıma ile alakalı kararları bağlayıcı bir konumdadır. Ulaşım Koordinasyon Merkezinin çalışma şekli ve yöntemleri ile bu şekil ve yöntemlere uyacak, katılım sağlayacak kamu kurum ve kuruluş temsilcileri için kararlar vardır. İlgili Kanunun 10. maddesinde Büyükşehir belediyesi ve ilçe belediyelerinin yetkileri ve ayrıcalıkları olarak; ‘‘Büyükşehir ve ilçelerinin belediyeleri; görevli oldukları konularda bu Kanunla birlikte Belediye Kanunu ve diğer mevzuat hükümleri ile ilgisine göre belediyelere tanınan yetki, imtiyaz ve muafiyetlere sahiptir.’’ ifadesi bulunmaktadır.

Büyükşehir belediyesi, ilçe belediyelerince hazırlanmış imar plan ve projelerini denetlemeyle yetkilidir. Bu yetkiye kanunda 11. maddede yer verilmiştir. Denetim yetkisi kapsamı bahsi geçen imar konusu ile ilgili olarak bütün bilgi, belgeleri isteme, inceleme ve gerektiğinde bunların örneklerini alma hakkı verilmiş ve yasal kılınmıştır. Bu nedenle istenen her türlü bilgi, belgenin en fazla on beş gün içinde verilmesi gerekmektedir. Denetim aşamasında kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversitelerden yararlanılabilmektedir. Denetimler sonucu birtakım eksikler ortaya çıkabilir. Bu eksikleri giderme süresi üç aydır. Üç ay geçmesi durumunda büyükşehir belediyesi bu denetim işini üstlenir. Eksik ve aykırılıkların giderilmesini Büyükşehir belediyesi sağlar. Büyükşehir belediyesi denetim aşamasında ruhsatsız veyahut ruhsatlı olmasına rağmen gereğine uygun işler yapılmadığını fark etme durumunda gerekli işlem yapılması için ilgili belediyeye bildirimde bulunur. Belediye durum ile ilgili aykırı bulunan yanlış 3 ay içerisinde gidermezse büyükşehir belediyesi 3.5.1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar kanununun 32 ve 42.

maddelerinde belirtilen yetkilerini kullanma hakkını sahip olacaktır. Yalnız 3194 sayılı Kanununun 42. madde içeriğinde belirtilen ibarede bu konulardan dolayı iki kez ceza verilemez hükmü yer almaktadır.

2.3.2. Büyükşehir Belediyesinin Organları

Büyükşehir Belediyeleri; Büyükşehir Belediye Başkanı, Büyükşehir Belediye Meclisi ve Büyükşehir Belediye encümeni gibi organlardan oluşmaktadır. Bu sayılan organların görev ve yetkileri, özellikleri ve işlevsellikleri 5216 sayılı kanunda ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

Büyükşehir belediyelerinin karar organı Büyükşehir belediye meclisidir. Bu meclis kanuna uygun olarak seçilen üyelere oluşur. Kanuna uygun olarak seçilen üyelere oluşan bu meclisin başkanı Büyükşehir belediye başkanıdır. Büyükşehir sınırları içerisinde yer alan diğer belediye başkanları, bu meclisin doğal üyesi sayılmaktadır. Belediye Kanununun 12. maddesine göre meclisin çalışma usul ve esaslarına dair hükümler uygulanır.

Büyükşehir Belediye Meclisi belirlediği bir tarihte 1 aylık tatil yapabilmektedir. Geriye kalan aylarda her ayın ikinci haftasında önceden meclisin belirlemiş olduğu bir günde ve belirlenen bir yerde toplanmakta ve bütçe görüşmeleri en çok yirmi gün, diğer konularla alakalı olan görüşmeler ise en çok beş gün sürmektedir. Madde 13'te yer alan kararlar beraber Büyükşehir Belediye Başkanı tarafından acil görülen durumlarda belediye meclisi bir yıl içerisinde en fazla üç defa olmak şartıyla, her bir toplantının bir birleşimini geçmeyecek şekilde toplantıya çağırılmaya ve acil durumla alakalı gündem maddesi en az üç gün önceden meclis üyelerine yazılı olarak duyurulur. Ve daha sonradan mutad usullerle ilan edilir. Önem arz eden nokta şudur ki; toplanma nedeni olan olağanüstü durum haricinde hiçbir konu hakkında görüşülmemesi gerekir.

Büyükşehir belediye Meclisinin almış olduğu bir kararın hukuka aykırılık gerekçesi ile Büyükşehir Belediye Başkanı 7 gün içinde gerekçesini belirtmek şartıyla 7 gün içinde tekrar görüşülmek üzere belediye meclisine iade edebilmektedir. Yeniden görüşülmesi istenilmeyen kararlar ile yeniden görüşülmesi talep edilip büyükşehir belediye meclisi üye tam sayısının salt çoğunluğuyla ısrar edilen kararlar kesinleşmekte ve Büyükşehir belediye başkanı, belediye meclisinin salt çoğunluk neticesinde kesinleşen aykırı kararlarına karşılık idari yargıya başvurma hakkına sahiptir.

Madde 14'e göre; Büyükşehir Belediye meclisi veya ilçe belediye meclisi tarafından alınan kararlar, kesinleştiği tarihten itibaren en geç yedi gün içinde yer alan mahallin en büyük mülki idare amirine gönderilmesi gerekmektedir. Gönderilmeyen kararlar yürürlüğe

girmemektedir. İhtisas komisyonları; büyükşehir belediye meclisi üyeleri arasından en az beş, en fazla dokuz kişi olacak şekilde seçilir. İhtisas komisyonlarının üye sayıları şu şekilde belirlenir; seçilen her siyasi parti grubunun ve bağımsız seçilen adayların büyükşehir meclisindeki üye sayısının meclis üye sayısına oranlanması ile bulunur. İhtisas komisyonlarında; İmar ve bayındırlık komisyonu, çevre ve sağlık komisyonu, plân ve bütçe komisyonu, eğitim, kültür, gençlik ve spor komisyonu ile ulaşım komisyonunun kurulması zorunlu kılınmaktadır. Komisyon çalışmalarında uzman kişilerin görüşlerinden yararlanılabilmektedir. (Madde 15)

Madde 16'da yer alan kanuna göre büyükşehir belediye encümeni; belediye meclisi üyeleri arasından gizli verilecek oyla bir genel sekreter ile beş üye seçilir ve biri birim amiri olmak şartıyla Büyükşehir belediyesinin son ve en önemli organı olan Büyükşehir Belediye Başkanındır. Büyükşehir belediye başkanı, halk tarafından doğrudan seçilmekte ve kamu tüzel kişiliğinin temsilcisi olmakla beraber, büyükşehir belediye idaresinin başı olarak nitelenen bir üst makamdır. Büyükşehir belediye başkan vekili, Belediye Kanunundaki usullere göre belirlenmekte ve ancak büyükşehir kapsamındaki ilçe belediye başkanları büyükşehir belediye başkan vekili olamamaktadır. Madde 17'de Büyükşehir Belediye Başkanları ve ilçe belediye başkanları görev süreleri devam ederken siyasi partilerin yönetim ve denetim kadrolarında görev alamayacakları ve profesyonel spor kulüplerinin yönetiminde bulunamamaları ile beraber başkanlığını da yapamayacakları ifade edilmiştir.

İlgili kanununun 18. maddesinde Büyükşehir Belediye Başkanının görevleri şu şekilde sıralanmıştır; Belediye teşkilatının üst amiri olarak belirtildiği için belediye teşkilatını sevk ve idare etmesi, belediyenin hak ve menfaatlerini koruması ile beraber stratejik plana uygun bir şekilde yönetmesi, yetki verilen belediye idaresinin stratejisini oluşturması ve bu stratejiye uygun olarak bütçe hazırlayıp uygulaması, belediyede çalışan personelin performans ölçütlerini belirlemesi ve onları izleyip değerlendirmesi, bunları raporlayıp meclise sunması, Büyükşehir belediyesine kanunda açıkça verilen görev ve yetkileri etkin ve verimli bir şekilde uygulayabilmesi için gerekli önlemleri alması, Büyükşehir Belediye meclisi ve encümenine başkanlık etmek, Büyükşehir belediyesi ve bu belediyeye bağlı kuruluş ve işletmelerin etkin ve verimli çalışmalarını sağlamakla beraber bütçe tasarılarını ve önerileriyle bütçe kesin hesap cetvellerini hazırlamak, ilgili Büyükşehir Belediyesinin hak ve menfaatlerini izlemek, alacak ve gelirin tahsilini sağlamak, yetkili organların vereceği kararla beraber Büyükşehir belediyesi adına sözleşme yapmak, açılan davalarda hem davalı hem de davacı olarak ilgili büyükşehir belediyesini temsil etmek, karşılıksız bağışları ve tasarrufları kabul etmek, belediye bünyesine

personel ataması yapmak, belediyeye bağılı sayılan kuruluşları denetlemek, gerekli görüldüğünde nikah kıymak, bütçede yoksullar ve muhtaçlar için belirtilen ödeneğı kullanmak, engellilerle ilgili faaliyetlere destek olmak için engelli merkezleri oluşturmak, kanunda büyükşehir belediye başkanlarına verilen diğere görevler olarak ifade edilmiştir.

- 19. maddede yer alan düzenleme ile büyükşehir belediye başkanlığının sona ermesi, belediye kanununda yer alan hükümler saklı kalmak kaydı ile meclisin feshedilmesine neden olan eylem ve işlemlere katılan büyükşehir belediye başkanı ve ilçe başkanlarının görevlerine Danıştay kararı ile son verilir.

İlçe belediyelerde Belediye Başkanına yardımcı olması münasebetiyle Belediye başkan yardımcıları yer alırken, Büyükşehir belediyelerinde Büyükşehir Belediye başkanları yer almamakta fakat Büyükşehir Belediye Başkanları belirlenen sayı kadar kendilerine yardımcı olmak koşulu ile danışman ataması yapabilmektedir. Seçilecek olan danışman sayısı nüfusu iki milyonu aşan yerlerde on, diğere büyükşehir belediyelerinde beş kişiyi geçmeyecek şekilde ve en az dört yıllık bir fakülteden mezun olmak şartı ile düzenlenmiştir. (Madde 20).

2.3.3. Büyükşehir Belediyesi Teşkilatı ve Personeli

İlgili kanunda Büyükşehir Belediyelerinin teşkilat ve personeli ile alakalı 21. ve 22. maddeleri yer almaktadır. 21. maddeye göre Büyükşehir belediyelerinin teşkilatı genel sekreterlik, daire başkanlıkları ve müdürlüklerden oluşmaktadır. Bu teşkilatın kurulması, kaldırılması ve birleştirilmesi Büyükşehir belediye meclisinin vereceğı karara bağılıdır. Büyükşehir Belediye başkanının yardımcısı bulunmamakta ve hizmetlerin etkin ve verimli sürdürülmesi için genel sekreter atanmakta ve norm kadroya uygun olarak da genel sekreter yardımcısı atayabilmektedir. Büyükşehir Belediye başkanı tarafından atanan genel sekreter ve yardımcıları hizmetlerin yürütülmesi amacıyla başkanın sorumluluğı altında mevzuat hükümlerine, stratejik ve yıllık programlara uygun olmasını sağlamalıdır.

Büyükşehir Belediye Başkanı belediye personelini atamasını gerçekleştirmekte ve müdür ve üstü unvan alan kişileri ilk yapılacak toplantıda meclisin bilgisine sunmalıdır.

Büyükşehir Belediyesi başkanının yapacağı teklif üzerine Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından Büyükşehir Belediyesine Genel Sekreter ataması gerçekleştirilir. Ataması gerçekleştirilen Genel Sekreter, genel idare sınıfına dahil olan bakanlık genel müdürleri ile aynı, Genel sekreter yardımcı olarak atananlar bakanlık müstakil daire başkanlıkları ile aynı, 1. hukuk müşaviri ve daire başkanlığına atananlar ise bakanlık daire başkanlıkları için öngörülen temsil tazminatları, görev, makam ve ek gösterge ile 657 sayılı

Devlet Memurları kanununun 152. maddesine göre ödenen zam ve tazminatlardan yararlanabilir.

Madde 22’de encümen kararı olmak şartıyla yılda en fazla iki defaya mahsus olmak üzere belediye memurlarına (sözleşmeli ve işçi statüsü haricindeki) teşvik amacıyla ikramiye ödenebilmektedir.

2.3.4. Büyükşehir Belediyelerinin Mali Yapısı

Büyükşehir belediyelerinde mali yapılar kanunun 5216. maddesi altıncı kısmı ve bu maddeye bağlı dört alt başlık halinde belirlenmiş ve belediyelerin 5216. maddeye uyması temel esas kılınmıştır. Bahsi geçen dört alt başlık büyükşehir belediyesinin elde ettiği gelirleri buna bağlı çalışmalardan doğan giderleri, belediyenin bütçesi ve belediyelere bağlı şirket kurulması şeklinde maddelendirilmiştir.

İlgili kanunun 23. maddesi kapsamında büyükşehir belediyelerine finansal olarak gelir oluşturacak kaynakları şunlardır; 2464 sayılı belediye gelirleri kanunun da bulunan ayarlanmış oran ve belirlenen esaslara göre büyükşehir belediyeleri tarafından tahsil edilecek olan ücretsel gelirler, at yarışları dahil olan bahislerden elde edilen vergilerden belli orandaki elde edilen pay (23/c), büyükşehir belediyelerinin oluşturduğu sosyal hizmetlerden sağlanan vergi, harçlar ve resim (23/d), ilanlar ile sıra gelen yetki ve görev kapsamında elde edilen gelirler (23/e), park alanı ve yerlerini işletmesinden doğan gelirler (23/f), söz konusu olan kanunda (2464) belirlenmiş durumlara göre alınımı yapılacak katılım payları (23/g), faiz ceza ve kira gelirleri (23/h), kamudan kaynaklı yardım (23/i), bağlı kuruluşlarda bulunan hesap fazlalığı kısmından aktarılacak gelirler (23/j), iktisadi teşebbüslerin hasılatından alınan hisseler (23/k), taşınır mal gelirleri ve taşınmaz malın gelirleri (23/l), hizmetlerden doğan hasılatlar, (23/m), büyük şehir belediyelerine hizmet için yapılmış bağışlar (23/n) ve doğacak diğer gelirler (23/o) olmak şeklinde nitelendirilmiştir.

Büyükşehir Belediyelerinin kaynak ve gelirlerinin devamında yer alan ibarede: ”Büyükşehir belediyeleri ile büyükşehir belediyelerine bağlı ilçe belediyeler ve bağlı kuruluşlar olmak üzere vergiler ve benzerleri şeklinde malî olarak karşılıklı ödemeleri gerekli olan paylar ile doğalgaz, atık su, doğalgaz ücretleri zamanında yatırılmadıkları takdirde, konuyla ilgili olan belediye veya bağlı kuruluşun isteği üzerine mevzu bahsi geçen tutar, İller bankası tarafından, yükümlü belediyenin genel bütçesi sağlamış olduğu vergi gelirlerinin oransal payından kesimi sağlanıp alacaklı belediyenin hesabına aktarım yapılır.” İfadesi yer almaktadır. Gecikmelerden doğan nema ve türevi her türlü zararlarla alakalı olarak, konu olan

ilin ilçelerinin de alakalı belediye başkanı ve beraberince sayman sorumlu tutulmaktadır. Bu hükümler ilçe ve ilk kademe belediyeleri hesabına yapılacak her türlü aktarmaları vaktinde yapmadığı zaman büyükşehir belediye başkanı, bağlı kuruluşun genel müdürleri ve saymanları için uygulanmaktadır.

5216 Sayılı kanunun 24. maddesinde Büyükşehir belediyelerinin harcamaları tüm giderleri konusuna yer verilmiştir. İlgili maddede yer alan giderler belediyeye ait taşınır ve taşınmazlardan doğan giderler (24/a), belediye personel ve organlarına ödenen maaş, sayılı kanununda geçen giderler, ödenek, yolluklar, huzur hakkı, ücret, hizmete alakalı eğitim vb. diğer giderleri kapsar (24/b), devamında projeler için oluşmuş ortak giderler ve hizmet dahilinde ve o alanda yapılan yardımlar (24/c), belediyeye bağlı itfaiye çalışanları, zabıta çalışanlarının hizmetleri karşılığı oluşan giderleri (24/e), alt yapım çalışmalara, bakımları yeni veyahut eski çalışmalara bağlı oluşacak olan veya oluşmuş giderler (24/d), hizmetler, oluşan vergiler, harç bedelleri, resim, katılım payı, hizmet karşılığı alınacak ücretlendirmeler ve diğer kaynak oluşturan gelirlerin takibi, tahsili sebebiyetiyle yapılacak olan giderler (24/f), Belediyelerin kurulumu aşamasında katılımda bulunan birimler vardır ve bu birimlerde ortaklık payı adı altında alınan üyelik aidat giderleri (24/g). Defin, mezarlıklar işlemleri vs. giderleri (24/h), borç, faiz ödenekler, sigorta giderleri (24/i), ihtiyaç sahiplerine ulaştırılacak olan yardımlar ve ihtiyaç sahipleri için sosyal hizmetler ve yardımlar (24/j), hukuki işlem giderleri (24/k), tören, ağırlama, temsil, tanıtım gideri (24/l), avukatlık hizmetleri, danışmanlık hizmetleri ve denetim faaliyeti harcamaları (24/m), ortak hizmetler (kamu faydalı açısından) ve bir takım proje giderleri (24/n), spor etkinlikleri, sosyal hizmetler ve etkinlikler, kültürel faaliyet etkinlik ve bilimsel faaliyet etkinliklerden doğan giderler (24/o), yapılmış olan halka sunulmuş olan hizmetler ile alakalı geribildirim sebebiyeti (24/p) ve kanun ile verilmiş olan görevler hizmetler ve bu hizmetlerin sürekliliği için yapılan harcamalara (24/r) yer verilmektedir.

5216 Sayılı Kanunu'nun Mali Hükümleri kapsamında bulunan başka bir konu ise büyükşehir belediyelerinin bütçeleridir. Büyükşehir belediyeleri ve ilçe belediyeleri bütçeleri arasında bir bütünlük aranmaktadır. Bütçeler meclise sunulurlar. Bütçelerin dağılımı oluşturan hizmetler ve yatırımlar bütünlük olacak şekilde veya değiştirilerek veyahut aynı şekilde olabilecek faydalanabilirliği en üst seviyede olacak en uygun şekli ile kabul edilmektedir. Bütçeler büyükşehir belediye başkanı ve şehrin ilçelerinin belediye başkanları ile görüşülür. Toplam bütçe konusu aynı toplantılarda ve aynı zaman zarfı içerisinde görüşülür ve sonuç çıkarımı sağlanır. Bütçe kabulünün meclisten de geçmesi gerekmektedir ve meclise tanımlı

yetkiler vardır. Bu yetkiler şu şekilde ifade edilmiştir. ‘‘Bütçe metninde bulunan kanun ve diğer mevzuat dışı maddeler ve ibarelerin değiştirilmesi veya madde ve ibarelerin çıkarımı, Belediyelerin yetkililiği sayılamayacağı tahsilatını yapamayacağı gelirlerin çıkarılması, kanunî sınırın çerçevesinde bu çerçevenin alt veya üstünde nitelendirilmiş olan harç, vergi oranlarını kanunda ön görülen sınırlar çerçevesinde tutmaya, kesinliği olan belediyenin borçları için bütçe oluşturulması gerekirken bütçenin konulmaması durumunu ödeneğe ekleme, oluşturulmuş ortak yatırım programında alınmış olan yatırımlar için istenilen tahsilatı eklemeye’’ yetkilidir. Bütçeler oluşturulduktan sonra birtakım itirazlar olabilir. Bu itirazlar doğrultusunda talep edilen değişiklikler ’Danıştay’a on gün süre zarfı içerisinde itiraz edilmesi gerekmekte, Danıştay’ın ise itirazı bir ay içerisinde karara bağlaması gerekmektedir. 26. maddede büyükşehir belediyeleri sermaye şirketi kurulum mevzuatına izin verilmiş fakat bu durum görev ve yetkileri kapsamında sınırlandırılmıştır.

2.4. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN AKSAYAN YÖNLERİ

Büyükşehir Belediyelerinin uygulamalarında aksaklık görülen yönlerini şu şekilde açıklayabiliriz;

a). Genellemeci yasa yaklaşımı; gelişmiş ülkelerde büyükşehir özelliklerini taşıyan bir veya birkaç kent için özel yasa çıkarılırken, Türkiye de 5216 sayılı veya 6360 sayılı kanunlar gibi genel büyükşehir yasaları çıkarılmaktadır. Bu durum ilçelerin bölünmesine ve zorlama büyükşehirlerin oluşmasına yol açmıştır.

b). Büyükşehir belediyeleri ile merkezi idare arasındaki ilişkisi; denetimin işlevselliği azaltılmadan koordinasyon sağlanabilmelidir.

c). Büyükşehir belediyeleri ile ilçe belediyeler arasındaki ilişkiler; bu belediyeler ayrı partilerce yönetildiğinde arada çatışmalar çıkabilmekte ve bazen bu çatışmalar sivrileşmektedir.

d). Büyükşehir belediyeleri için öngörülen seçim sistemi; alt belediyelerin giderek yeni ilçeler kurulması yoluyla sayılarının artması ile beraber gruplaşmalar artabilir. Bu sorun büyükşehir belediye meclislerinde de görülebilmektedir.

e). Planlama yetkisi ve sorumluluğu: Büyükşehir belediyelerinde yaşanan en büyük sorun imar ve planlama yetkisinde yaşanmıştır.

f). Personel istihdamı ve gelir kaynakları; Belediyeler aşırı derece de personel istihdam etmekte ve bu istihdam belediye bütçesine ağırlık yük olmaktadır. Yapılan aşırı harcamalar yüzünden belediyeler yatırımlara kaynak ayırmakta güçlük çekmektedir.

g). Şeffaflık: Büyükşehir belediyelerinin hizmet ve işlemleri belediyelerde olduğu gibi şeffaflıktan uzaktır (Yücel, 1994: 32-37).

2.5. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNDE ETKİNLİK SORUNU

Kavramsal çerçeve

Büyükşehir belediyelerinin etkinlik açısından ağırlıklı rolü bulunmaktadır. Bu kısımda Büyükşehir Belediyeleri ve büyükşehir belediyelerinin etkinlik açısından irdelenmesi açıklanacaktır.

2.5.1 Etkinlik Kavramı

Etkinlik kavramı örgütün amaçlarına ulaşma derecesini, başarı ve başarıma derecesini ifade eden bir kavram olarak tanımlanabilmektedir (Acar ve Merter, 2005: 7). Etkinlik kavramı etkililik kavramı olarak da ifade edilebilmektedir. Etkinlik, genel veya bir özel amacın gerçekleştirilme derecesini ifade etmekle beraber çıktının değerini de yansıtmaktadır (Candan, 2007: 78). Etkinlik kavramını hizmet kalitesi açısından ifade edersek, ‘‘Alınan hizmet neticesinde bu hizmetin kalitesini belirleyen başlıca ölçütler, oluşturulan belirli bir program çerçevesinde belirlenen hedeflere ulaşma seviyesi, yapılan hizmeti sunarken belirlenen kurallara uyma derecesi, bu hizmet için gerçekleştirilen harcama ile karşılığında elde edilen sonuç arasında etkinliği sağlama derecesi ve bu hizmetten faydalananlardan geri dönüt olarak memnuniyeti anlamında etkililik sağlama derecesidir.’’ şeklinde belirtilmektedir (Mengi, 1997: 509).

Etkinlik kavramı bir diğer ifadeyle belirli bir hizmet için verilen görevin üretici tarafından nihai olan amaçlara, denetleyici ve düzenleyiciler tarafından oluşturulan standartlara ve bu hizmeti satın almak isteyen müşterinin beklentilerini ne ölçüde karşılayabildiğini belirtmektedir. Yer alan bu ölçütlerin her biri genel olarak değişebilmekle beraber etkinlik genel olarak görev verilen üreticinin amaçlarına ulaşma, verilen hizmetin kalitesi ve bu kendilerine hizmet sunulan bu müşterilerin memnuniyeti gibi unsurların birleşimiyle ölçülebilmektedir (Akdağ, 2012: 121).

Etkinlik kavramını geniş anlamda ifade edecek olursak, amaç ve hedeflerin gerçekleştirilmesini ifade etmektedir. Etkinlikle alakalı görüş, kamusal olarak sunulan hizmetlerin, plan, proje ve program dahilinde yer alan hedef ve sonuçlarının ölçülebilir olduğunu ifade etmektedir (Akdağ, 2012: 117).

Etkinlik kavramını kendi içerisinde maddelere ayıracak olursak; mevcutta yer alan girdilerle ortaya çıkabilecek en yüksek çıktıyı verip vermediği teknik anlamda etkinliği,

üretim kaynaklarının israf edilip edilmediği ile alakalı kaynak kullanımı anlamında etkinliği, üretimde kullanılan faktörlerin kullanıldıkları alanla alakalı hangi ölçülerde adil dağıtılıp dağıtılmadığı kaynak dağıtımını anlamında etkinliği, gerçekleştirilen organizasyonların oluşan toplam maliyetlerinin en aza indirilmesi maliyet anlamında etkinliği, kullanılan teknolojik cihazların maliyetleri ne derecede aza indirip, üretimi ne kadar arttırabildiği teknolojik anlamda etkinliği ve ölçek anlamında gerçekleşen büyümenin ortalama maliyetleri ne ölçüde etkilediği ölçek anlamında etkinliği ifade etmektedir (Kol, 2011: 20).

Var olan mevcut kaynakların ve teknolojinin belirli bir zamanda en az maliyetle, en yüksek üretimi sağlayacak şekilde kullanılması üretimde etkinliği ortaya çıkarırken belirli mal ve hizmetlerin en fazla tatmini sağlayacak şekilde tercih sırasına göre ayrılması ise tüketimde etkinliğin ortaya çıkmasını sağlamaktadır. (TİSK, “Piyasalar, Rekabet ve Etkinlik”, Rekabet Dizisi:1)

2.5.1.1. Türkiye’de Büyükşehir Belediyelerinin Etkinliği Kavramı

Ekonomilerde kaynak dağılımının sağlanması iktisat ilminin uğraştığı en temel konulardan biridir. Türkiye’de yaklaşık nüfusun dörtte üçünün yaşadığı büyükşehir belediyelerinin nihai amacı kaynakların etkin bir şekilde dağıtılıp kullanılmasıdır. Büyükşehir belediyeleri seçimle iş başına gelip idari ve halkın müşterek ihtiyaçlarını karşılamakla görevlidir.

Maliye Bakanlarının verilerine göre İstanbul Büyükşehir belediyesinin bütçesi birçok bakanlık bütçesini geride bırakmıştır. Bu yüzden büyükşehir belediyelerinin kaynaklarını kullanırken etkin ve verimli bir biçimde çalışmalarını önem arz etmektedir (Çelikkaya ve Yayar, 2016: 53).

6360 sayılı kanunun Büyükşehir belediye sistemine getirdiği yenilikleri şu şekilde sıralayabiliriz;

- Daha önceden İstanbul ve Kocaeli Büyükşehir belediyeleri sınırları il mülki sınırları ile eşitti. Geriye kalan Büyükşehir belediyelerinin sınırlarını şu şekilde tespit edilmekteydi; valilik binası merkez olarak alınır, nüfusu 1 milyona yakın olan büyükşehirlerde yarıçap yirmi kilometre, nüfusu bir milyon ile iki milyon arasında olan büyükşehirlerde yarıçap otuz kilometre, nüfusu iki milyondan daha fazla olan büyükşehirlerde ise yarıçap elli kilometre olan sınır büyükşehir belediyelerinin sınırını ifade etmekteydi. Yapılan yeni yasa ile birlikte İstanbul ve Kocaeli illeri için geçerli olan bu durum diğer tüm büyükşehir belediyeleri içinde uygulanmaya başlanmıştır.

•Yeni yasa ile beraber Büyükşehir belediyelerinin yer aldığı illerde Yatırım İzleme ve Koordinasyon başkanlığı kurulmuş ve bu başkanlığa gerçekleştirilen yatırım ve hizmetlerin etkin olarak yapılabilmesi, izlenmesi ve koordinasyonunun yapılması, protokol hizmetlerinin yürütülmesi, büyükşehir illerinde yer alan kamu kurum ve kuruluşlarına rehberlik faaliyetleri ile denetleme görevlerinin gerçekleştirilmesi ve acil afet ve yardım koordinasyonlarının yürütülmesi gibi görevler verilmiştir.

•Daha önceki yasaya istinaden genel bütçe vergi gelirlerinden %5 oranında pay alan büyükşehir belediyeleri çıkarılan yeni yasayla beraber pay oranı %6'ya çıkarılmış ve bu payın %60'ı doğrudan ilgili büyükşehir belediyesine aktarılmaya başlanmıştır (Biricikoğlu ve Demiroğlu, 2015: 373).

6360 sayılı yasanın gerekçesi, hizmetlerde etkinlik ve verimliliği sağlamaktır. Büyükşehir belediyelerinde hizmet etkinliğinin sağlanabilmesi için Büyükşehir belediyelerinin yetki alanlarıyla verilecek hizmetin fayda alanının örtüşürmesi gerekir. Eğer ki bu örtüşürmeye uyulmazsa, çeşitli sorun ve aksaklıklarla beraber hizmet etkinliğinde bir düşüş yaşanabilir (Arıkboğa, 2013: 84).

2.5.2 Verimlilik Kavramı

Verimlilik kavramı 19 yy. başlarında Fredic Taylor'un düşünceleri ile beraber ortaya çıkmıştır. Yaklaşımın temeli yapılan üretim ve hizmette ortaya çıkabilecek israf ve kayıpları en aza indirmek ve verimliliği yükseltmektir (Kara ve Seyhan, 2016: 162).

1994 yılında gerçekleştirilen 2. Verimlilik Kongresi'nde verimlilik kavramından 3 şekilde bahsedilebileceği belirtilmiştir. İlk olarak olgu açısından bir davranış biçimi veya süreçken, ikinci olarak kavramsal çerçevede bu sürecin ortaya çıkması ve toplumsallaşması, üçüncü olarak da bu kavramın teknik anlamda terim olarak anlatılmasıdır (Yavuz, 2003: 9).

Verimlilik kavramı yeryüzünde kurulan ilk üretim işletmeleri gibi eski olmakla beraber ekonomik düşünce tarihinde verimlilik kavramına ulaşılammaktadır. Ülkelerin ekonomik bakımdan gelişmesinde refah seviyelerinin yükseltilmesinde verimlilik kavramı önem arz etmektedir. Ülkelerin kalkınma çabalarında önem arz eden bir kelimedir (Serin, 2014: 38).

Günümüz şartlarına göre verimlilik kavramını yorumladığımızda aklımıza ürün ve hizmet kalitesinin yükseltme, çevreyi ve doğal yapıyı koruma, birim başına üretim miktarını arttırma gibi ifadeler gelmektedir (Atağan ve Yükçü, 2009: 4).

Verimlilik kavramının amacı, belirlenen amaçları bir araç rolü ile gerçekleştirmek ve minimum girdi ile maksimum çıktıyı verebilmektir (İleri, 1999: 1).

Verimlilik kavramının ilkeleri;

* Seçilen doğru ürün/hizmetin

*Belirlenen doğru zamanda

*Belirlenen doğru miktarda

*Yapılabilecek en az maliyetle

*Yüksek katma değer oluşturacak biçimde

*Çevreye zarar vermeyecek biçimde üretilmesidir (Kara ve Seyhan, 2016: 164).

Günümüzde verimlilik artışı ile katma değer arttırılmaya çalışılmaktadır. Verimlilik düzeyinde sağlanan artışlar ile reel gelir arttırılarak daha geniş satın alma gücüyle beraber Pazar darlığı ortadan kaldırılarak daha geniş bir satın alma gücüyle beraber tasarruflara bağlı olarak yatırımlar artar (Tekin, 1992: 170).

3.TÜRKİYE'DEKİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BÜTÇELERİ VE MALİ YAPILARININ ANALİZİ

Ülkemizde büyükşehir belediyeleri, Anayasanın 127/3. maddesinin söylemiyle “özel yönetim biçimindeki mahallî idareler olarak belirtilmiştir. Anayasanın 127/3. Maddenin birinci fıkrasında, il, belediye ve köy halkının mahallî müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan, özerkliğe sahip kamu tüzel kişiliklerini “mahallî idare” teşkilâtları olarak adlandırmıştır. Büyükşehir belediyeleri, kanunda “yasal” bir mahallî idare birimi olarak ifade edilmektedir. (Derdiman,2012: 53).

3.1. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE GELİRLERİ

Büyükşehir belediye gelirleri 5216 sayılı kanunun 23. Maddesinde düzenlenmiştir. İlgili kanunda yer alan gelirler şunlardır:

- Genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan paylar. Bu payları 2 maddede açıklayacak olursak; ilk olarak ülkemizde yer alan Büyükşehir belediyeleri, ilde toplanan genel bütçe vergisinin %6'sını ve büyükşehir belediyelerinin ilçe belediyelerinde yer alan payın % 40ını almaktadır. İkinci olarak da ülkemizde yer alan Büyükşehir ilçe belediyeleri ülkemizin genelinde toplanan genel bütçe vergi gelirlerinin %4,5'ini almakta ve ayrılan bu payın %90'lık kısmı ilçelerde yer alan nüfusa, % 10'luk dilimi ise ilçelerin yüzölçümüne göre dağıtımı sağlar.
- Büyükşehir belediyesince tahsil edilecek at yarışları dâhil olmak üzere müşterek bahislerden elde edilen Eğlence Vergisinin %20'si 2464 sayılı kanunda açıkça belirtilen bahislere konu olan yarışların gerçekleştirildiği yerin belediyesine, %30'u ise var olan nüfuslarına göre diğer ilçe belediyelerine ayrıldıktan sonra geriye kalan %50'si büyükşehir belediye geliri olarak ayrılır.
- Büyükşehir belediyesinin elde ettiği kira, faiz ve ceza gelirleri,
- Kamu idare ve kamu müesseselerinin yaptığı yardımlar,
- Büyükşehir Belediyelerinin mücavir sınırları içinde yer alan cadde ve meydan üzerindeki binalara ilan ve reklamların asılması, tahsis ve bakımından dolayı alınan ücretler,
- Kanunla Büyükşehir Belediyelerine bırakılan kültürel ve sosyal tesisler, spor, yeşil alanlar ve dinlenme alanları içerisinde tahsil edilecek vergi, resim ve harçlar,
- Büyükşehir belediyelerinin taşınır veya taşınmaz mallarından elde ettiği gelirler,
- 2464 sayılı Belediye kanununda yer alan, Büyükşehir belediyelerinin verdiği kanalizasyon, yol ve su hizmetlerine karşı alınacak katılma payları,

- Büyükşehir belediyelerinin taşınır veya taşınmaz mallarından elde ettiği gelirler,
- Büyükşehir belediyelerinin vatandaşlarına sunduğu hizmetler neticesinde aldığı ücretler,
- İlgili Büyükşehir Belediyelerine bağlı kuruluşların yapılan gelir ve gider hesapları sonucunda ortaya çıkan fazlalıklardan aktarılan gelirler,
- Büyükşehir belediyelerinin, belediye meclisi tarafından mücavir alanları dahilindeki iktisadi teşebbüslerin belirlenecek oranlar dahilinde alınacak hisseler,
- Ve diğer gelirler. (İçişleri Bakanlığı Faaliyet Raporları)

3.1.1. Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Ayrılan Paylar

Bütçe gelirlerinin toplam hacmi maliye politikasının amaçlarına göre gerekli düzenlemeler yapılarak devlet tarafından belirlenmektedir. Bu mali yapının en önemli kalemini vergiler oluşturmaktadır (Susam ve Oktayer, 2011: 111).

Büyükşehir belediyelerine Genel Bütçe Gelirlerinden pay ayrılmasına ilişkin usul ve esaslar 5216 sayılı kanunun 23. Maddesinde düzenlenmekteyken ,2008 yılında çıkartılan 5779 sayılı yeni kanunla beraber 23. maddenin ilgili hükümleri mülga edilip 5779 sayılı kanunun 2.maddesinde yeniden düzenleme getirilmiştir. İlgili maddeye göre belediyelere verilecek paylar “*genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamından, vergi iadeleri düşüldükten sonra kalan net tutar*” üzerinden hesaplanmakta ve bu kapsamda, ilk aşamada “*genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamının yüzde 1,50’si büyükşehir dışındaki belediyelere, yüzde 4,50’si büyükşehirlerdeki ilçe belediyelerine*” ayrılmaktadır.“4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanununa ekli (I) sayılı listede yer alan mallardan tahsil edilen ÖTV hariç olmak üzere, büyükşehir belediye sınırları içinde yapılan genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamının yüzde 6’sı ile genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamı üzerinden büyükşehirlerdeki ilçe belediyelerine ayrılan payların yüzde 30’u” büyükşehir belediyelerinin payı olarak hesaplanabilmektedir (Yazıcı, 2018: 80).

Bu hesaplama büyükşehirlerin açık ve net gelişmişlik gibi endekslerine göre belirlenmektedir. Hesaplamalar belirli bir formüle göre yapılır (Uzun, 2012: 53).

Bu açıklamaları tablo üzerinde özetlemek gerekirse;

Tablo 3.1. Büyükşehir Belediyelerinin Alternatif Gelir Potansiyelleri

Belediye Türü	Pay Oranları	
Büyükşehir Belediyesi	Büyükşehir belediye sınırları içinde yapılan GBVG tahsilatı toplamının	%6'sı
	GBVG tahsilatı toplamı üzerinden Büyükşehirlerde ki ilçe belediyelerine ayrılan %4,50 payın	%30'u
Büyükşehir İlçe Belediyeleri	GBVG tahsilatı toplamının %4,50'sinin	%70'i

Kaynak: (Yazıcı, 2018: 80)

Tablo 3.2. 2016 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	OCAK- MART	NİSAN- HAZİRAN	TEMMUZ- EYLÜL	EKİM- ARALIK	TOPLAM
BÜTÇE GELİRLERİ HESABI	8.597.583	9.190.142	8.895.196	11.228.995	37.911.916
Vergi Gelirleri	183.768	150.686	118.806	148.136	601.396
Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler	1.233	2.049	3.505	4.530	11.317
Dahilde Alınan Mal ve Hizmet Vergileri	122.913	83.377	58.717	79.877	344.884
Harçlar	59.622	65.260	56.584	63.729	245.195
Başka Yerde Sınıflandırılmayan Vergiler	0	0	0	0	0

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 01.09.2019,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.3. 2017 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	OCAK- MART	NİSAN- HAZİRAN	TEMMUZ- EYLÜL	EKİM- ARALIK	TOPLAM
BÜTÇE GELİRLERİ HESABI	10.291.824	9.797.880	11.165.905	14.915.325	46.170.934
Vergi Gelirleri	185.935	182.326	146.411	145.555	660.227
Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler	996	1.565	2.869	2.538	7.968
Dahilde Alınan Mal ve Hizmet Vergileri	130.431	90.914	78.572	86.771	386.688
Harçlar	54.508	89.847	64.861	56.125	265.341
Başka Yerde Sınıflandırılmayan Vergiler	0	0	109	121	230

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 01.09.2019,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.4. 2018 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	OCAK- MART	NİSAN- HAZİRAN	TEMMUZ- EYLÜL	EKİM- ARALIK	TOPLAM
BÜTÇE GELİRLERİ HESABI	12.068.753	12.424.312	12.909.708	17.256.253	54.659.026
Vergi Gelirleri	208.650	146.767	164.861	149.409	669.687
Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler	1.200	932	17.653	1.307	21.092
Dahilde Alınan Mal ve Hizmet Vergileri	155.043	90.296	94.301	87.710	427.350
Harçlar	52.333	55.539	52.898	59.708	220.478
Başka Yerde Sınıflandırılmayan Vergiler	74	0	9	684	767

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 01.09.2019,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.5. 2019 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	OCAK- MART	NİSAN- HAZİRAN	TEMMUZ- EYLÜL	EKİM- ARALIK	TOPLAM
BÜTÇE GELİRLERİ HESABI	13.507.548	12.458.149	13.138.507	17.296.290	56.400.494
Vergi Gelirleri	197.254	163.325	154.700	175.327	690.606
Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler	599	649	409	1.461	3.118
Dahilde Alınan Mal ve Hizmet Vergileri	143.421	101.542	93.890	101.762	440.615
Harçlar	53.233	61.134	60.401	72.104	246.872
Başka Yerde Sınıflandırılmayan Vergiler	1	0	0	0	1

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 09.07.2021,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.6. 2020 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	OCAK- MART	NİSAN- HAZİRAN	TEMMUZ- EYLÜL	EKİM- ARALIK	TOPLAM
BÜTÇE GELİRLERİ HESABI	15.565.089	11.089.201	17.355.373	20.601.664	64.611.327
Vergi Gelirleri	249.908	107.446	187.924	211.089	756.367
Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler	4.749	332	610	1.408	7.099
Dahilde Alınan Mal ve Hizmet Vergileri	164.363	54.028	97.049	108.185	423.625
Harçlar	80.796	53.086	90.265	101.479	325.626
Başka Yerde Sınıflandırılmayan Vergiler	0	0	0	17	17

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 09.07.2021,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

2016 yılı Genel bütçe vergi gelirlerinden alınan pay olarak Büyükşehir belediyeleri 601.396 TL, 2017 yılı Genel bütçe vergi gelirlerinden alınan pay 660.227 TL, 2018 yılı Genel bütçe vergi gelirlerinden alınan pay 669.687 TL, 2019 yılı Genel bütçe vergi gelirlerinden

alınan pay 690.606 TL, 2020 yılı Genel bütçe vergi gelirlerinden alınan pay ise 756.367 TL gelir elde etmiştir. Vergi gelirlerinden toplanan payın yıllar itibari ile arttığı gözlenmiştir.

3.1.2. Bahislerden Elde Edilen Eğlence Vergisi

5216 sayılı kanununun 23. Maddesinin c bendinde yer alan 2464 oran ve esaslara göre; Büyükşehir belediyesince tahsil edilecek at yarışları dâhil olmak üzere müşterek bahislerden elde edilen Eğlence Vergisinin %20'si 2464 sayılı kanunda açıkça belirtilen bahislere konu olan yarışların gerçekleştirildiği yerin belediyesine, %30'u ise var olan nüfuslarına göre diğer ilçe belediyelerine ayrıldıktan sonra geriye kalan %50'si büyükşehir belediye geliri olarak ayrılır.

2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 17 ve 18'nci maddelerinde " Bu Kanununun 21'inci maddesinde belirtilen ve belediye sınırları ile mücavir alanlar içinde yer alan eğlence işletmelerinin faaliyetleri Eğlence Vergisine tabidir." İbaresini yer almakla beraber mükellef olarak da bu eğlence yerlerini işleten gerçek ve tüzel kişilerin olduğu açıkça belirtilmiştir. BGK'ye göre; gerçek veya tüzel kişiler tarafından işletilen eğlence yerlerinden gelir elde eden gerçek ve tüzel kişiler eğlence vergisinin konusunu oluşturmaktadır (Ersoy, 2010: 6).

3.1.3. Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri

Teşebbüs ve mülkiyet gelirleri;

a) Lojmanlar, sosyal spor ve kültürel tesisler ile diğer taşınmazlar tarafından elde edilen gelirler,

b) Büyükşehir Belediyelerine ait taşınır kira gelirleri,

c) Değerli sayılan kağıt, kitap satış ve şartname karşılığında elde edilen gelirler,

d) Sosyal ve ekonomik sayılabilecek (tarım, sağlık, eğitim, doğalgaz, kültürel) hizmetler karşılığında toplanan hasılat ve kârlar,

e) Vatandaşların doğalgaz, su hizmetlerine ilişkin gelirler, Büyükşehir belediyelerinin mücavir alanları içindeki otopark işletme ve sosyal tesis işletme, ilan ve reklam, muayene denetim ve kontrol ücretleri ile sağlık hizmetlerine ilişkin ve ulaştırma hizmetlerine ilişkin gelirler gibi sunulan hizmetler karşılığında elde edilen gelirler,

f) Ve yukarıda sayılmayan diğer çeşitli teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinden oluşmaktadır. (2017 içişleri bakanlığı genel faaliyet Raporu)

Kâr amacı olmayan ve maliyetinde etkin bir sunum gerçekleştiren teşebbüsler sağlık, sosyal ve kültürel alanda gelir elde ederler ve bu gelirler Büyükşehir belediyelerinin bütçelerinde gösterilir (Erasa, 2012: 77).

Tablo: 3.7. 2016 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	OCAK- MART	NİSAN- HAZİRAN	TEMMUZ - EYLÜL	EKİM- ARALIK	TOPLAM
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	635.834	1.230.532	577.185	1.086.679	3.530.230
Mal ve Hizmet Satış Gelirleri	356.270	441.985	244.591	485.092	1.527.938
Malların Kullanma veya Faaliyette Bulunma İzni Gelirleri	3.585	3.177	2.226	2.001	10.989
KİT ve Kamu Bankaları Gelirleri	0	496	30.518	25	31.039
Kurumlar Hasılatı	56.409	118.222	68.577	80.215	323.423
Kurumlar Karları	21.086	355.953	50.242	161.753	589.034
Kira Gelirleri	196.575	303.518	178.676	355.307	1.034.076
Diğer Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.909	7.181	2.355	2.286	13.731

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 01.09.2019,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.8. 2017 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	OCAK- MART	NİSAN- HAZİRAN	TEMMUZ- EYLÜL	EKİM- ARALIK	TOPLAM
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	746.380	1.174.217	800.777	2.892.367	5.613.741
Mal ve Hizmet Satış Gelirleri	433.094	458.842	422.653	589.530	1.904.119
Malların Kullanma veya Faaliyette Bulunma İzni Gelirleri	2.451	1.977	3.786	251	8.465
KİT ve Kamu Bankaları Gelirleri	48	10.566	11	9	10.634
Kurumlar Hasılatı	62.089	66.899	73.761	142.099	344.848
Kurumlar Karları	38.536	430.914	59.825	1.716.767	2.246.042
Kira Gelirleri	207.721	200.236	201.834	409.066	1.018.857
Diğer Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	2.441	4.783	38.907	34.645	80.776

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 01.09.2019,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.9. 2018 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	OCAK-MART	NİSAN-HAZİRAN	TEMMUZ-EYLÜL	EKİM-ARALIK	TOPLAM
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	888.748	1.423.527	1.400.648	1.709.514	5.422.437
Mal ve Hizmet Satış Gelirleri	442.579	449.539	540.408	625.518	2.058.044
Malların Kullanma veya Faaliyette Bulunma İzni Gelirleri	3.373	2.608	2.406	10.476	18.863
KİT ve Kamu Bankaları Gelirleri	370	10.132	3.980	70.089	84.571
Kurumlar Hasılatı	89.284	78.044	139.862	117.505	424.695
Kurumlar Karları	16.859	552.181	446.269	542.919	1.558.228
Kira Gelirleri	300.860	280.629	263.460	334.008	1.178.957
Diğer Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	35.423	50.394	4.263	8.999	99.079

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 01.09.2019,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.10. 2019 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	OCAK- MART	NİSAN- HAZİRAN	TEMMUZ- EYLÜL	EKİM- ARALIK	TOPLAM
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	869.742	868.764	900.085	1.712.948	4.351.539
Mal ve Hizmet Satış Gelirleri	484.579	438.767	449.848	763.757	2.136.951
Malların Kullanma veya Faaliyette Bulunma İzni Gelirleri	2.843	2.344	2.183	6.765	14.135
KİT ve Kamu Bankaları Gelirleri	7.122	50.451	9.616	8.613	75.802
Kurumlar Hasılatı	90.736	81.390	91.465	136.913	400.504
Kurumlar Karları	28.765	49.467	37.811	483.945	599.988
Kira Gelirleri	247.126	237.864	268.466	307.906	1.061.362
Diğer Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	8.571	8.481	40.696	5.049	62.797

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 09.07.2021,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.11. 2020 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	OCAK- MART	NİSAN- HAZİRAN	TEMMUZ- EYLÜL	EKİM- ARALIK	TOPLAM
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.028.351	614.871	1.114.125	1.181.304	3.938.651
Mal ve Hizmet Satış Gelirleri	555.195	315.354	574.172	584.920	2.029.641
Malların Kullanma veya Faaliyette Bulunma İzni Gelirleri	3.904	3.508	4.266	9.076	20.754
KİT ve Kamu Bankaları Gelirleri	5.218	4.844	31.633	7.248	48.943
Kurumlar Hasılatı	98.078	69.415	152.761	240.652	560.906
Kurumlar Karları	46.668	19.943	47.186	26.844	140.641
Kira Gelirleri	308.037	187.098	297.256	298.094	1.090.485
Diğer Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	11.251	14.709	6.851	14.470	47.281

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 09.07.2021,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

2016 yılı teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinden alınan pay olarak Büyükşehir Belediyeleri 3.530.230 TL, 2017 yılı teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinden alınan pay 5.613.741 TL, 2018 teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinden alınan pay 5.422.437 TL, 2019 yılı teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinden alınan pay 4.351.539 TL, 2020 yılı teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinden alınan pay 3.938.651 TL gelir elde etmiştir. Teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinden toplanan payın yıllar itibari ile farklı seyir halinde olduğu gözlemlenmiştir.

3.1.4. Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler

Alınan bağış ve yardımlar:

- a) Büyükşehir Belediyelerine kanun dahilinde Dünya Bankası ve Avrupa Birliği gibi yardım sağlayan yurtdışı kurumlarından alınan bağış ve yardımlar,
- b) Kanunda sayılan Merkezi yönetim bütçesinden pay alan idarelerden alınan bağış ve yardımlar,
- c) Ve diğer idarelerden alınan bağış ve yardımlar,
- d) Yukarıda sayılan idareler haricinde kurum, gerçek ve tüzel sayılabilecek kişilerden alınan bağış ve yardımlar,
- e) Projeler karşılığında alınan bağış ve yardımlardan oluşmaktadır.

Tablo: 3.12. 2016 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	OCAK- MART	NİSAN- HAZİRAN	TEMMUZ -EYLÜL	EKİM- ARALIK	TOPLAM
BÜTÇE GELİRLERİ HESABI	8.597.583	9.190.142	8.895.196	11.228.995	37.911.916
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	36.775	45.533	59.888	114.320	256.516
Yurt Dışından Alınan Bağış ve Yardımlar	12	57	0	339	408
Merkezi Yönetim Bütçesine Dahil İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	610	2	10.404	7.226	18.242
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	3.123	2.742	984	5.986	12.835
Kurumlardan ve Kişilerden Alınan Yardım ve Bağışlar	21.560	23.324	37.482	40.180	122.546
Proje Yardımları	11.470	19.408	11.018	60.589	102.485

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 01.09.2019,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.13. 2017 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	OCAK- MART	NİSAN- HAZİRAN	TEMMUZ- EYLÜL	EKİM- ARALIK	TOPLAM
BÜTÇE GELİRLERİ HESABI	10.291.824	9.797.880	11.165.905	14.915.325	46.170.934
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	37.632	18.839	48.048	132.828	237.347
Yurt Dışından Alınan Bağış ve Yardımlar	113	994	0	74	1.181
Merkezi Yönetim Bütçesine Dahil İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	10.428	5.767	398	1.135	17.728
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	355	3.176	704	6.374	10.609
Kurumlardan ve Kişilerden Alınan Yardım ve Bağışlar	17.975	25.072	27.090	93.136	163.273
Proje Yardımları	8.761	-16.170	19.856	32.109	44.556

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 01.09.2019,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.14. 2018 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	OCAK- MART	NİSAN- HAZİRAN	TEMMUZ- EYLÜL	EKİM- ARALIK	TOPLAM
BÜTÇE GELİRLERİ HESABI	12.068.753	12.424.312	12.909.708	17.256.253	54.659.026
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	92.206	71.623	61.594	157.658	383.081
Yurt Dışından Alınan Bağış ve Yardımlar	1.003	0	0	480	1.483
Merkezi Yönetim Bütçesine Dahil İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	527	5.071	5.011	17	10.626
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	124	3.789	1.476	1.750	7.139
Kurumlardan ve Kişilerden Alınan Yardım ve Bağışlar	56.583	50.694	39.996	49.631	196.904
Proje Yardımları	33.969	12.069	15.111	105.780	166.929

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 01.09.2019,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.15. 2019 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	OCAK- MART	NİSAN- HAZİRAN	TEMMUZ -EYLÜL	EKİM- ARALIK	TOPLAM
BÜTÇE GELİRLERİ HESABI	13.507.548	12.458.149	13.138.507	17.296.290	56.400.494
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	102.308	78.662	135.570	92.400	408.940
Yurt Dışından Alınan Bağış ve Yardımlar	1.336	1.633	787	626	4.382
Merkezi Yönetim Bütçesine Dahil İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	1.240	5.571	10.642	12.603	30.056
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	4.323	742	15.000	200	20.265
Kurumlardan ve Kişilerden Alınan Yardım ve Bağışlar	74.120	15.804	48.588	46.029	184.541
Proje Yardımları	21.289	54.912	60.553	32.942	169.696

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 09.07.2021,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.16. 2020 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	OCAK- MART	NİSAN- HAZİRAN	TEMMUZ -EYLÜL	EKİM- ARALIK	TOPLAM
BÜTÇE GELİRLERİ HESABI	15.565.089	11.089.201	17.355.373	20.601.664	64.611.327
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	51.056	111.428	100.175	172.598	435.257
Yurt Dışından Alınan Bağış ve Yardımlar	178	468	261	1.759	2.666
Merkezi Yönetim Bütçesine Dahil İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	726	18.479	3.708	19.121	42.034
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	250	7.899	0	-30	8.119
Kurumlardan ve Kişilerden Alınan Yardım ve Bağışlar	38.838	45.128	41.368	104.515	229.849
Proje Yardımları	11.064	39.454	54.838	47.233	152.589

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 09.07.2021,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

2016 yılı alınan bağış ve yardım gelirlerinden alınan pay olarak Büyükşehir Belediyeleri 256.516 TL, 2017 alınan bağış ve yardım gelirlerinden alınan pay 237.347 TL, 2018 alınan bağış ve yardım gelirlerinden alınan pay 383.081 TL, 2019 yılı alınan bağış ve yardım gelirlerinden alınan pay 408.940 TL, 2020 yılı alınan bağış ve yardım gelirlerinden alınan pay 435.257 TL gelir elde etmiştir. Alınan bağış ve yardımlarda toplanan payın 2017 yılında bir düşüş yaşadığı ve daha sonraki yıllarda artış yaşadığı gözlemlenmiştir.

3.1.5. Faizler, Paylar ve Cezalar

a) İlgili mevzuatta sayılan faiz gelirleri; kurum tarafından verilen borçlar için alınacak faizleri, takipteki kurum alacakları için faizleri, menkul kıymet ve gecikmiş ödemeler için faizleri, mevduat neticesinde oluşan faizleri, vergi, resim ve harç dolayısıyla oluşan gecikme faizlerini ve diğer faiz gelirlerini kapsamaktadır.

b) Pay gelirlerini; vergi ve harç gelirlerinden alınacak paylar, genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılacak paylar, yönetim giderleri ve kamu harcamalarına katılma payları,

maden işletmeleri ve müze girişinden dolayı alınacak ücretler gibi mahalli idarelere ait sayılan paylardan elde edilen gelirler oluşturmaktadır.

c) Ceza gelirlerini ise; Büyükşehir belediye sınırları içerisinde vatandaşlara yazılan idari para cezaları, vergi cezaları, irat kaydedilecek nakdi teminatlar, mera gelirleri, irat kaydedilecek hisse senedi ve tahviller ile teminat mektupları gibi diğer çeşit gelirleri oluşturmaktadır. (İçişleri Bakanlığı Faaliyet raporları)

Tablo: 3.17. 2016 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	OCAK- MART	NİSAN- HAZİRAN	TEMMUZ- EYLÜL	EKİM- ARALIK	TOPLAM
BÜTÇE GELİRLERİ HESABI	8.597.583	9.190.142	8.895.196	11.228.995	37.911.916
Faizler, Paylar ve Cezalar	7.331.239	7.191.482	7.744.507	8.189.796	30.457.024
Faiz Gelirleri	81.508	41.944	39.022	6.383	168.857
Kişi ve Kurumlardan Alınan Paylar	7.106.371	6.968.888	7.492.750	7.821.982	29.389.991
Para Cezaları	31.556	35.083	24.062	68.950	159.651
Diğer Çeşitli Gelirler	111.804	145.567	188.673	292.481	738.525

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 01.09.2019,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.18. 2017 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	OCAK- MART	NİSAN- HAZİRAN	TEMMUZ- EYLÜL	EKİM- ARALIK	TOPLAM
BÜTÇE GELİRLERİ HESABI	10.291.824	9.797.880	11.165.905	14.915.325	46.170.934
Faizler, Paylar ve Cezalar	8.715.793	8.063.135	9.126.042	10.372.844	36.277.814
Faiz Gelirleri	26.181	34.080	35.300	38.812	134.373
Kişi ve Kurumlardan Alınan Paylar	8.507.785	7.703.486	8.744.348	9.954.070	34.909.689
Para Cezaları	40.038	38.593	42.391	57.489	178.511
Diğer Çeşitli Gelirler	141.789	286.976	304.003	322.473	1.055.241

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 01.09.2019,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.19. 2018 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	OCAK- MART	NİSAN- HAZİRAN	TEMMUZ- EYLÜL	EKİM- ARALIK	TOPLAM
BÜTÇE GELİRLERİ HESABI	12.068.753	12.424.312	12.909.708	17.256.253	54.659.026
Faizler, Paylar ve Cezalar	10.130.355	10.005.971	10.645.384	11.942.983	42.724.693
Faiz Gelirleri	40.033	40.846	44.874	83.462	209.215
Kişi ve Kurumlardan Alınan Paylar	9.877.353	9.659.507	10.379.461	11.226.556	41.142.877
Para Cezaları	43.780	36.414	42.819	61.575	184.588
Diğer Çeşitli Gelirler	169.189	269.204	178.230	571.390	1.188.013

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 01.09.2019,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.20. 2019 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	OCAK- MART	NİSAN- HAZİRAN	TEMMUZ- EYLÜL	EKİM- ARALIK	TOPLAM
BÜTÇE GELİRLERİ HESABI	13.507.548	12.458.149	13.138.507	17.296.290	56.400.494
Faizler, Paylar ve Cezalar	11.024.780	10.126.863	11.622.636	12.681.052	45.455.331
Faiz Gelirleri	127.441	36.183	50.992	31.247	245.863
Kişi ve Kurumlardan Alınan Paylar	10.728.144	9.830.683	11.224.719	12.043.705	43.827.251
Para Cezaları	48.034	79.343	63.032	78.648	269.057
Diğer Çeşitli Gelirler	121.161	180.654	283.893	527.452	1.113.160

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 09.07.2021,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.21. 2020 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	OCAK- MART	NİSAN- HAZİRAN	TEMMUZ- EYLÜL	EKİM- ARALIK	TOPLAM
BÜTÇE GELİRLERİ HESABI	15.565.089	11.089.201	17.355.373	20.601.664	64.611.327
Faizler, Paylar ve Cezalar	13.703.774	9.866.845	15.118.046	17.716.546	56.405.211
Faiz Gelirleri	29.078	38.588	38.293	97.386	203.345
Kişi ve Kurumlardan Alınan Paylar	13.419.419	9.576.348	14.739.529	16.852.844	54.588.140
Para Cezaları	82.819	34.230	50.578	55.495	223.122
Diğer Çeşitli Gelirler	172.458	217.679	289.646	710.821	1.390.604

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 09.07.2021,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

2016 yılı faiz, paylar ve cezalar gelirlerinden alınan pay olarak Büyükşehir Belediyeleri 30.457.024 TL, 2017 faiz, paylar ve cezalar gelirlerinden alınan pay 36.277.814 TL, 2018 faiz, paylar ve cezalar gelirlerinden alınan pay 42.724.693 TL, 2019 yılı faiz, paylar ve cezalar gelirlerinden alınan pay 45.455.331 TL, 2020 yılı faiz, paylar ve cezalar gelirlerinden alınan pay 56.405.211 TL gelir elde etmiştir. Faiz, paylar ve cezalarda toplanan payın en yüksek artışın 2020 yılında olduğu gözlemlenmiştir.

3.1.6. Sermaye Gelirleri

Sermaye gelirlerini,

- a) Büyükşehir Belediyesi sınırları dahilindeki Bina, arazi ve arsa gibi taşınmaz satışlarından elde edilecek gelirler,
- b) Mücavir sınırlar dahilindeki taşınır satışlarından elde edilen gelirler,
- c) Menkul kıymet sayılan gelir ve varlık satış gelirlerinden oluşmaktadır.

Tablo: 3.22. 2016 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	OCAK- MART	NİSAN- HAZİRAN	TEMMUZ- EYLÜL	EKİM- ARALIK	TOPLAM
BÜTÇE GELİRLERİ HESABI	8.597.583	9.190.142	8.895.196	11.228.995	37.911.916
Sermaye Gelirleri	401.895	449.932	310.505	1.203.247	2.365.579
Taşınmaz Satış Gelirleri	400.974	349.231	309.783	1.202.398	2.262.386
Taşınır Satış Gelirleri	921	100.701	722	778	103.122
Menkul Kıymet ve Varlık Satış Gelirleri	0	0	0	0	0
Diğer Sermaye Satış Gelirleri	0	0	0	71	71

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 01.09.2019,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.23. 2017 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	OCAK- MART	NİSAN- HAZİRAN	TEMMUZ- EYLÜL	EKİM- ARALIK	TOPLAM
BÜTÇE GELİRLERİ HESABI	10.291.824	9.797.880	11.165.905	14.915.325	46.170.934
Sermaye Gelirleri	529.370	284.251	971.083	1.265.670	3.050.374
Taşınmaz Satış Gelirleri	528.890	283.293	962.944	1.259.402	3.034.529
Taşınır Satış Gelirleri	480	958	8.139	1.268	10.845
Menkul Kıymet ve Varlık Satış Gelirleri	0	0	0	0	0
Diğer Sermaye Satış Gelirleri	0	0	0	5.000	5.000

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 01.09.2019,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.24. 2018 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	OCAK- MART	NİSAN- HAZİRAN	TEMMUZ- EYLÜL	EKİM- ARALIK	TOPLAM
BÜTÇE GELİRLERİ HESABI	12.068.753	12.424.312	12.909.708	17.256.253	54.659.026
Sermaye Gelirleri	484.284	685.684	547.568	3.272.043	4.989.579
Taşınmaz Satış Gelirleri	481.830	673.175	527.847	3.224.061	4.906.913
Taşınır Satış Gelirleri	2.454	12.509	9.702	47.982	72.647
Menkul Kıymet ve Varlık Satış Gelirleri	0	0	19	0	19
Diğer Sermaye Satış Gelirleri	0	0	10.000	0	10.000

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 01.09.2019,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.25. 2019 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	OCAK- MART	NİSAN- HAZİRAN	TEMMUZ- EYLÜL	EKİM- ARALIK	TOPLAM
BÜTÇE GELİRLERİ HESABI	13.507.548	12.458.149	13.138.507	17.296.290	56.400.494
Sermaye Gelirleri	1.227.973	1.179.498	295.851	2.361.427	5.064.749
Taşınmaz Satış Gelirleri	1.125.272	1.125.685	273.140	2.358.018	4.882.115
Taşınır Satış Gelirleri	102.701	44.513	22.699	908	170.821
Menkul Kıymet ve Varlık Satış Gelirleri	0	0	0	0	0
Diğer Sermaye Satış Gelirleri	0	9.300	12	2.501	11.813

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 09.07.2021,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.26. 2020 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	OCAK- MART	NİSAN- HAZİRAN	TEMMUZ- EYLÜL	EKİM- ARALIK	TOPLAM
BÜTÇE GELİRLERİ HESABI	15.565.089	11.089.201	17.355.373	20.601.664	64.611.327
Sermaye Gelirleri	488.362	314.237	754.272	814.957	2.371.828
Taşınmaz Satış Gelirleri	422.176	314.111	749.858	783.424	2.269.569
Taşınır Satış Gelirleri	66.186	126	1.220	3.545	71.077
Menkul Kıymet ve Varlık Satış Gelirleri	0	0	3.194	27.988	31.182
Diğer Sermaye Satış Gelirleri	0	0	0	0	0

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 09.07.2021,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

2016 yılı sermaye gelirlerinden alınan pay olarak Büyükşehir Belediyeleri 2.365.579 TL, 2017 sermaye gelirlerinden alınan pay 3.050.374 TL, 2018 sermaye gelirlerinden alınan pay 4.989.579 TL, 2019 yılı sermaye gelirlerinden alınan pay 5.064.749 TL, 2020 yılı sermaye gelirlerinden alınan pay 2.371.828 TL gelir elde etmiştir. Sermaye gelirlerinden

alınan payın her yıl arttığı, sadece 2020 yılında bir önceki yıla göre yarıdan yarıya azaldığı gözlemlenmiştir.

3.1.7. Alacaklardan Tahsilâtlar

Alacaklardan tahsilâtlar kalemini, genel bütçeli sayılan idareler ile mahalli idarelerle birlikte diğer yurtiçi alacaklar ile ilgili mahalli idarece yapılacak tahsilâtlar oluşturmaktadır. (İçişleri Bakanlığı genel faaliyet Raporları)

Tablo: 3.27. 2016 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	OCAK- MART	NİSAN- HAZİRAN	TEMMUZ- EYLÜL	EKİM- ARALIK	TOPLAM
BÜTÇE GELİRLERİ HESABI	8.597.583	9.190.142	8.895.196	11.228.995	37.911.916
Alacaklardan Tahsilat	8.072	121.977	84.305	486.817	701.171
Yurtiçi Alacaklardan Tahsilat	8.072	121.977	84.305	486.817	701.171

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 01.09.2019,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.28. 2017 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	OCAK - MART	NİSAN- HAZİRAN	TEMMUZ- EYLÜL	EKİM- ARALIK	TOPLAM
BÜTÇE GELİRLERİ HESABI	10.291.824	9.797.880	11.165.905	14.915.325	46.170.934
Alacaklardan Tahsilat	76.714	75.112	73.544	106.061	331.431
Yurtiçi Alacaklardan Tahsilat	76.714	75.112	73.544	106.061	331.431

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 01.09.2019,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.29. 2018 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	OCAK- MART	NİSAN- HAZİRAN	TEMMUZ- EYLÜL	EKİM- ARALIK	TOPLAM
BÜTÇE GELİRLERİ HESABI	12.068.753	12.424.312	12.909.708	17.256.253	54.659.026
Alacaklardan Tahsilat	264.510	90.740	89.653	24.646	469.549
Yurtiçi Alacaklardan Tahsilat	264.510	90.740	89.653	24.646	469.549

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 01.09.2019,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.30. 2019 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	OCAK- MART	NİSAN- HAZİRAN	TEMMUZ- EYLÜL	EKİM- ARALIK	TOPLAM
BÜTÇE GELİRLERİ HESABI	13.507.548	12.458.149	13.138.507	17.296.290	56.400.494
Alacaklardan Tahsilat	85.491	41.037	29.665	273.136	429.329
Yurtiçi Alacaklardan Tahsilat	85.491	41.037	29.665	273.136	429.329

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 09.07.2021,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.31. 2020 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	OCAK- MART	NİSAN- HAZİRAN	TEMMUZ- EYLÜL	EKİM- ARALIK	TOPLAM
BÜTÇE GELİRLERİ HESABI	15.565.089	11.089.201	17.355.373	20.601.664	64.611.327
Alacaklardan Tahsilat	43.638	74.374	80.831	505.170	704.013
Yurtiçi Alacaklardan Tahsilat	43.638	74.374	80.831	505.170	704.013

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 09.07.2021,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

2016 yılı alacaklardan tahsilat gelirlerinden alınan pay olarak Büyükşehir Belediyeleri 701.171 TL, 2017 alacaklardan tahsilat gelirlerinden alınan pay 331.431 TL, 2018 alacaklardan tahsilat gelirlerinden alınan pay 469.549 TL, 2019 yılı alacaklardan tahsilat gelirlerinden alınan pay 429.329 TL, 2020 yılı alacaklardan tahsilat gelirlerinden alınan pay

704.13 TL gelir elde etmiştir. Alacaklardan tahsilat gelir grubunun 2017 yılında bir düşüş yaşadığı, 2020 yılında ise yüksek oranda artış yaşadığı gözlemlenmiştir.

3.2. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ HARCAMALARI

Büyükşehir Belediyeleri 2016 yılı içinde Personel Giderleri, SGK Devlet Primi, Mal ve Hizmet Alımları, Faiz Harcamaları, Cari Transferler, Sermaye Giderleri, Sermaye Transferleri, Borç Verme gibi kalemlerde toplam 45.389.187 TL harcama yaparken, 2017 yılında aynı kalemler üzerinden 56.690.752 TL harcamada bulunmuştur. 2016 yılından, 2017 yılına 11.301.565 TL'lik bir masraf artışı yaşanmıştır.

Büyükşehir belediyelerinin harcama kalemleri aşağıda sayılan maddelerden oluşmaktadır:

- Büyükşehir Belediyeleri için tesis edilen binaların bakımı ve onarımı için yapılan her türlü giderler,
- Büyükşehir Belediye personel, meclis üyeleri ve seçilmiş tüm üyelerine ödenen maaş, eğitim, huzur hakkı, yolluk gibi yapılan her türlü giderler,
- Büyükşehir Belediyelerinin ilçe belediyelere ve kanunun açıkça izin verdiği bağlı kuruluş sayılan kurumlara yapacağı yardım ve birlikte yürütülen her türlü proje giderleri,
- Büyükşehir Belediyelerinin gerçekleştirdiği her türlü yapım, bakım, onarım ve alt yapı giderleri,
- Büyükşehir belediyelerine bağlı zabıta ve itfaiye gibi kamusal hizmetlerin yürütülmesi için yapılacak her türlü giderler,
- Kamu gelirleri adında sayılacak vergi, harç, katılma payı, resim gibi ve bunun yanı sıra hizmet karşılığı alınan ücretler ve diğer gelirlerin takip ve tahsilini sağlamak için yapılacak her türlü giderler,
- Büyükşehir Belediyelerinin katıldığı veya ortak olduğu her türlü şirket ve ortaklık neticesinde ihtisap edilen ortaklık ve üyelik giderleri,
- Büyükşehir Belediyelerinin vatandaşlara sunduğu mezarlık hizmetinin korunması ve bakımına dair giderler,
- Faiz ve borçlanma adı altında gerçekleşen sigorta ve diğer ödeme giderleri,
- Sosyal belediyecilik adı altında gerçekleşen dar gelirli, ihtiyaç sahipleri ve yardıma muhtaç kimsesizlerle beraber engellilere yapılan giderler,
- Büyükşehir belediyelerine açılan veya onların açmış olduğu davalar neticesinde ortaya çıkan giderler,

- Büyükşehir Belediyeleri tarafından gerçekleştirilen törenler, yurtdışından ve yurtiçinden yapılan ziyaretler neticesinde ortaya çıkan ağırlama masrafları,
- Büyükşehir belediyelerinin avukatlarının ve onlara danışmanlık yapan kişilere veya kurumlara yaptıkları ödemeler,
- Büyükşehir Belediyelerinin gerçekleştirdiği sosyal, kültürel, bilimsel ve sporsal aktiviteler neticesinde ortaya çıkan giderler,
- Büyükşehir belediyelerinin gerçekleştirdiği hizmetler neticesinde vatandaşların hizmetlere ilişkin kamuoyu yoklaması ve bu yoklamanın araştırılması için yapılan giderler,
- Kanunda yapılması açıkça belirtilen ve yapılması gereken diğer giderler

3.2.1. Personel Harcamaları

Personel harcamaları, Büyükşehir Belediyelerinde çalışan memur, sözleşmeli personeller, işçi ve geçici çalışan personel ile diğer personellere yapılan ücret ödemelerini kapsamaktadır:

Tablo: 3.32. 2016 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	Personel Giderleri
Genel Kamu Hizmetleri	1.485.981
Savunma Hizmetleri	668
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	920.727
Ekonomik İşler ve Hizmetler	520.301
Çevre Koruma Hizmetleri	179.392
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	334.346
Sağlık Hizmetleri	126.392
Dinlenme Kültür ve Din Hizmetleri	270.244
Eğitim Hizmetleri	2.280
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	62.410
TOPLAM	3.902.741

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 01.09.2019,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.33. 2017 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	Personel Giderleri
Genel Kamu Hizmetleri	1.570.923
Savunma Hizmetleri	724
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	961.329
Ekonomik İşler ve Hizmetler	479.828
evre Koruma Hizmetleri	179.996
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	356.264
Sağlık Hizmetleri	127.779
Dinlenme Kültür ve Din Hizmetleri	278.323
Eğitim Hizmetleri	2.542
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	61.605
TOPLAM	4.019.313

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 01.09.2019,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.34. 2018 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	Personel Giderleri
Genel Kamu Hizmetleri	1.811.842
Savunma Hizmetleri	693
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	1.079.659
Ekonomik İşler ve Hizmetler	549.262
Çevre Koruma Hizmetleri	266.798
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	406.898
Sağlık Hizmetleri	131.672
Dinlenme Kültür ve Din Hizmetleri	332.457
Eğitim Hizmetleri	3.041
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	69.909
TOPLAM	4.652.231

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 01.09.2019,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.35. 2019 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	Personel Giderleri
Genel Kamu Hizmetleri	2.189.949
Savunma Hizmetleri	927
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	1.353.108
Ekonomik İşler ve Hizmetler	614.445
Çevre Koruma Hizmetleri	350.087
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	492.498
Sağlık Hizmetleri	152.630
Dinlenme Kültür ve Din Hizmetleri	399.729
Eğitim Hizmetleri	4.059
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	83.901
TOPLAM	5.641.333

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 09.07.2021,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.36. 2020 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	Personel Giderleri
Genel Kamu Hizmetleri	2.556.007
Savunma Hizmetleri	932
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	1.431.192
Ekonomik İşler ve Hizmetler	605.748
Çevre Koruma Hizmetleri	364.451
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	483.607
Sağlık Hizmetleri	161.252
Dinlenme Kültür ve Din Hizmetleri	389.998
Eğitim Hizmetleri	5.568
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	124.978
TOPLAM	6.123.733

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 09.07.2021,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

2016 yılı personel giderleri olarak Büyükşehir Belediyeleri 3.902.741 TL, 2017 yılı personel giderleri 4.019.313 TL, 2018 yılı personel giderleri 4.652.231 TL, 2019 yılı personel giderleri 5.641.333 TL, 2020 yılı personel giderleri 6.123.733 TL gider yapılmıştır. Personel giderleri her yıl belirli bir düzeyde artış göstermiştir.

3.2.2. Sosyal Güvenlik Kurumu Devlet Primi Harcamaları

Büyükşehir belediyelerinde istihdam edilen memur, sözleşmeli memur, geçici ve sürekli işçi statüsünde çalışanların sosyal güvenlik kurumu primleri neticesinde yapılan harcamadır.

Tablo: 2.37. 2016 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	Sos. Güv. Kurum Dev. Pirim Gid.
Genel Kamu Hizmetleri	238.179
Savunma Hizmetleri	115
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	142.397
Ekonomik İşler ve Hizmetler	89.078
Çevre Koruma Hizmetleri	29.706
İşkan ve Toplum Refahı Hizmetleri	50.371
Sağlık Hizmetleri	20.698
Dinlenme Kültür ve Din Hizmetleri	36.730
Eğitim Hizmetleri	316
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	8.282
TOPLAM	615.872

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 01.09.2019,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.38. 2017 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	Sos. Güv. Kurum Dev. Pirim Gid.
Genel Kamu Hizmetleri	255.005
Savunma Hizmetleri	112
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	147.836
Ekonomik İşler ve Hizmetler	80.345
Çevre Koruma Hizmetleri	29.286
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	54.121
Sağlık Hizmetleri	21.041
Dinlenme Kültür ve Din Hizmetleri	38.349
Eğitim Hizmetleri	349
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	8.016
TOPLAM	634.460

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 01.09.2019,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.39. 2018 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	Sos. Güv. Kurum Dev. Pirim Gid.
Genel Kamu Hizmetleri	297.681
Savunma Hizmetleri	119
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	165.173
Ekonomik İşler ve Hizmetler	90.916
Çevre Koruma Hizmetleri	46.294
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	63.566
Sağlık Hizmetleri	21.595
Dinlenme Kültür ve Din Hizmetleri	45.110
Eğitim Hizmetleri	412
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	9.334
TOPLAM	740.200

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 01.09.2019,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.40. 2019 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	Sos. Güv. Kurum Dev. Pirim Gid.
Genel Kamu Hizmetleri	344.900
Savunma Hizmetleri	152
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	195.891
Ekonomik İşler ve Hizmetler	99.016
Çevre Koruma Hizmetleri	61.608
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	73.592
Sağlık Hizmetleri	23.981
Dinlenme Kültür ve Din Hizmetleri	53.367
Eğitim Hizmetleri	514
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	11.408
TOPLAM	864.429

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 09.07.2021,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.41. 2020 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	Sos. Güv. Kurum Dev. Pirim Gid.
Genel Kamu Hizmetleri	396.102
Savunma Hizmetleri	167
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	205.083
Ekonomik İşler ve Hizmetler	95.245
Çevre Koruma Hizmetleri	63.872
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	71.201
Sağlık Hizmetleri	24.864
Dinlenme Kültür ve Din Hizmetleri	49.330
Eğitim Hizmetleri	687
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	15.101
TOPLAM	921.652

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 09.07.2021,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

2016 yılı sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi olarak Büyükşehir Belediyeleri 615.872 TL, 2017 yılı sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi 634.460 TL, 2018 yılı sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi 740.200 TL, 2019 yılı sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi 864.429 TL, 2020 yılı sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi 921.652 TL gider yapılmıştır. Sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi her yıl artış göstermiştir.

3.2.3. Mal ve Hizmet Alımları

Büyükşehir belediyelerinin üretim ve tüketime dair mal ve malzeme alımları, çalışanlara verilen yolluklar, çalışanların yapmış oldukları görevlerine dair harcamalar, refah düzeyini artırıcı hizmet alımları, Büyükşehir belediyesi ve ilçe belediyelerin temsil ve tanıtma harcamaları,

Menkul veya gayrimenkul alımlar, bakım ve onarıma dair yapılan her türlü harcamalar, sosyal belediyeçilik anlayışına dair yapılan tedavi ve cenaze harcamaları mal ve hizmet alımları kaleminde listelenmektedir.

Tablo: 3.42. 2016 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	Mal ve Hizmet Alım Giderleri
Genel Kamu Hizmetleri	4084727
Savunma Hizmetleri	793
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	783.356
Ekonomik İşler ve Hizmetler	3.046.346
Çevre Koruma Hizmetleri	2.031.897
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	988.123
Sağlık Hizmetleri	450.531
Dinlenme Kültür ve Din Hizmetleri	2.812.207
Eğitim Hizmetleri	257.302
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	462.764
TOPLAM	14.918.046

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 01.09.2019,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.43. 2017 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	Mal ve Hizmet Alım Giderleri
Genel Kamu Hizmetleri	4834963
Savunma Hizmetleri	1.908
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	973.526
Ekonomik İşler ve Hizmetler	3.012.128
Çevre Koruma Hizmetleri	2.465.739
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	1.374.232
Sağlık Hizmetleri	566.615
Dinlenme Kültür ve Din Hizmetleri	3.662.732
Eğitim Hizmetleri	293.837
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	571.566
TOPLAM	17.757.246

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 01.09.2019,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.44. 2018 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	Mal ve Hizmet Alım Giderleri
Genel Kamu Hizmetleri	6.149.224
Savunma Hizmetleri	1.195
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	1.000.750
Ekonomik İşler ve Hizmetler	3.294.516
Çevre Koruma Hizmetleri	2.872.518
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	1.564.387
Sağlık Hizmetleri	615.271
Dinlenme Kültür ve Din Hizmetleri	3.497.030
Eğitim Hizmetleri	312.073
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	705.286
TOPLAM	20.012.250

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 01.09.2019,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.45. 2019 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	Mal ve Hizmet Alım Giderleri
Genel Kamu Hizmetleri	6.783.137
Savunma Hizmetleri	4.077
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	990.712
Ekonomik İşler ve Hizmetler	3.975.067
Çevre Koruma Hizmetleri	2.620.614
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	1.608.289
Sağlık Hizmetleri	594.934
Dinlenme Kültür ve Din Hizmetleri	2.917.062
Eğitim Hizmetleri	270.084
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	829.804
TOPLAM	20.593.780

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 09.07.2021,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.46. 2020 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	Mal ve Hizmet Alım Giderleri
Genel Kamu Hizmetleri	7.505.159
Savunma Hizmetleri	3.417
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	1.485.165
Ekonomik İşler ve Hizmetler	3.685.254
Çevre Koruma Hizmetleri	2.949.295
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	1.630.950
Sağlık Hizmetleri	710.454
Dinlenme Kültür ve Din Hizmetleri	2.488.500
Eğitim Hizmetleri	207.439
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	1.030.390
TOPLAM	21.696.023

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 09.07.2021,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

2016 yılı mal ve hizmet alımları olarak Büyükşehir Belediyeleri 14.918.046 TL, 2017 yılı mal ve hizmet alımları 17.757.246 TL, 2018 yılı mal ve hizmet alımları 20.012.250 TL, 2019 yılı mal ve hizmet alımları 20.593.780 TL, 2020 yılı mal ve hizmet alımları 21.696.023 TL gider yapılmıştır. Mal ve hizmet alımı giderleri her yıl artış göstermiştir.

3.2.4. Faiz Harcamaları

Büyükşehir Belediyelerinin mahalli idarelerine ödenen iç ve dış borç faiz ödemeleri ile iskonto ödemeleri bu kalemde listelenmektedir.

Tablo: 3.47. 2016 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	Faiz Giderleri
Genel Kamu Hizmetleri	1.094.178
Savunma Hizmetleri	
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	
Ekonomik İşler ve Hizmetler	
Çevre Koruma Hizmetleri	
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	
Sağlık Hizmetleri	
Dinlenme Kültür ve Din Hizmetleri	
Eğitim Hizmetleri	
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	
TOPLAM	1.094.178

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 01.09.2019,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.48. 2017 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	Faiz Giderleri
Genel Kamu Hizmetleri	1.797.241
Savunma Hizmetleri	
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	
Ekonomik İşler ve Hizmetler	
Çevre Koruma Hizmetleri	
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	
Sağlık Hizmetleri	
Dinlenme Kültür ve Din Hizmetleri	
Eğitim Hizmetleri	
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	
TOPLAM	1.797.241

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 01.09.2019,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.49. 2018 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	Faiz Giderleri
Genel Kamu Hizmetleri	2.881.837
Savunma Hizmetleri	
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	
Ekonomik İşler ve Hizmetler	
Çevre Koruma Hizmetleri	
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	
Sağlık Hizmetleri	
Dinlenme Kültür ve Din Hizmetleri	
Eğitim Hizmetleri	
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	
TOPLAM	2.881.837

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 01.09.2019,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.50. 2019 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	Faiz Giderleri
Genel Kamu Hizmetleri	4.074.073
Savunma Hizmetleri	
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	
Ekonomik İşler ve Hizmetler	
Çevre Koruma Hizmetleri	
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	
Sağlık Hizmetleri	
Dinlenme Kültür ve Din Hizmetleri	
Eğitim Hizmetleri	
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	
TOPLAM	4.074.073

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 09.07.2021,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.51. 2020 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	Faiz Giderleri
Genel Kamu Hizmetleri	4.314.571
Savunma Hizmetleri	
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	
Ekonomik İşler ve Hizmetler	
Çevre Koruma Hizmetleri	
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	
Sağlık Hizmetleri	
Dinlenme Kültür ve Din Hizmetleri	
Eğitim Hizmetleri	
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	
TOPLAM	4.314.571

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 09.07.2021,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

2016 yılı faiz giderleri olarak Büyükşehir Belediyeleri 1.094.178 TL, 2017 yılı faiz giderleri 1.797.241 TL, 2018 yılı faiz giderleri 2.881.837 TL, 2019 yılı faiz giderleri 4.074.073 TL, 2020 yılı faiz giderleri 4.314.571 TL gider yapılmıştır. Faiz giderleri her yıl artış göstermiştir.

3.2.5. Cari Transferler

Cari transferler, Büyükşehir belediyelerinin görev zararları ve yardımlarını, kâr amacı gütmeyen kuruluşlara yapılan transferleri, yurtdışı ve hane halkına yapılan transferle beraber gelirden ayrılan paylardan oluşmaktadır.

Tablo: 3.52. 2016 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	Cari Transferler
Genel Kamu Hizmetleri	1.318.151
Savunma Hizmetleri	7470
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	3.644
Ekonomik İşler ve Hizmetler	391.078
Çevre Koruma Hizmetleri	3.381
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	11.961
Sağlık Hizmetleri	31.461
Dinlenme Kültür ve Din Hizmetleri	123.654
Eğitim Hizmetleri	12
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	518.655
TOPLAM	2.409.467

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 01.09.2019,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.53. 2017 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	Cari Transferler
Genel Kamu Hizmetleri	1.503.220
Savunma Hizmetleri	36
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	9.166
Ekonomik İşler ve Hizmetler	374.932
Çevre Koruma Hizmetleri	847
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	13.348
Sağlık Hizmetleri	22.008
Dinlenme Kültür ve Din Hizmetleri	221.193
Eğitim Hizmetleri	
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	572.005
TOPLAM	2.716.755

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 01.09.2019,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.54. 2018 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	Cari Transferler
Genel Kamu Hizmetleri	1.898.504
Savunma Hizmetleri	46
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	7.182
Ekonomik İşler ve Hizmetler	575.741
Çevre Koruma Hizmetleri	403
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	9.907
Sağlık Hizmetleri	20.535
Dinlenme Kültür ve Din Hizmetleri	241.775
Eğitim Hizmetleri	
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	678.937
TOPLAM	3.433.030

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 01.09.2019,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.55. 2019 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	Cari Transferler
Genel Kamu Hizmetleri	1.868.742
Savunma Hizmetleri	80
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	15.659
Ekonomik İşler ve Hizmetler	1.207.192
Çevre Koruma Hizmetleri	845
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	16.719
Sağlık Hizmetleri	17.616
Dinlenme Kültür ve Din Hizmetleri	248.406
Eğitim Hizmetleri	
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	834.751
TOPLAM	4.210.010

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 09.07.2021,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.56. 2020 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	Cari Transferler
Genel Kamu Hizmetleri	2.337.626
Savunma Hizmetleri	168
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	45.860
Ekonomik İşler ve Hizmetler	2.120.714
Çevre Koruma Hizmetleri	647
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	20.917
Sağlık Hizmetleri	43.937
Dinlenme Kültür ve Din Hizmetleri	274.041
Eğitim Hizmetleri	
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	1.133.887
TOPLAM	5.977.797

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 09.07.2021, <https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

2016 yılı cari transferler olarak Büyükşehir Belediyeleri 2.409.467 TL, 2017 yılı cari transferler 2.716.755 TL, 2018 yılı cari transferler 3.433.030 TL, 2019 yılı cari transferler 4.210.010 TL, 2020 yılı cari transferler 5.977.797 TL gider yapılmıştır. Cari transferler her yıl belirli bir oranda artış göstermiştir.

3.2.6. Sermaye Harcamaları

Büyükşehir Belediyelerinin; menkul veya gayri menkul sermaye üretim harcamaları, menkul veya gayrimenkullerin büyük onarım adı altında yapılan harcamaları, mamul mal ve stok alımları, gayri maddi hak sayılan alımlarla beraber diğer sermaye harcamaları sermaye harcamaları kaleminde yer almaktadır.

Tablo: 3.57. 2016 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	Sermaye Giderleri
Genel Kamu Hizmetleri	1.174.062
Savunma Hizmetleri	638
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	551.608
Ekonomik İşler ve Hizmetler	8.574.887
Çevre Koruma Hizmetleri	990.592
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	7.824.695
Sağlık Hizmetleri	21.819
Dinlenme Kültür ve Din Hizmetleri	333.701
Eğitim Hizmetleri	45.957
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	27.442
TOPLAM	19.545.401

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 01.09.2019,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.58. 2017 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	Sermaye Giderleri
Genel Kamu Hizmetleri	1.342.513
Savunma Hizmetleri	63
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	506.139
Ekonomik İşler ve Hizmetler	13.112.097
Çevre Koruma Hizmetleri	1.705.342
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	10.036.236
Sağlık Hizmetleri	38.010
Dinlenme Kültür ve Din Hizmetleri	479.076
Eğitim Hizmetleri	37.273
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	69.298
TOPLAM	27.326.047

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 01.09.2019,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.59. 2018 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	Sermaye Giderleri
Genel Kamu Hizmetleri	1.256.024
Savunma Hizmetleri	244
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	403.740
Ekonomik İşler ve Hizmetler	14.998.284
Çevre Koruma Hizmetleri	1.817.840
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	11.987.314
Sağlık Hizmetleri	16.600
Dinlenme Kültür ve Din Hizmetleri	340.319
Eğitim Hizmetleri	23.683
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	19.314
TOPLAM	30.863.362

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 01.09.2019,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.60. 2019 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	Sermaye Giderleri
Genel Kamu Hizmetleri	840.362
Savunma Hizmetleri	172
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	353.744
Ekonomik İşler ve Hizmetler	9.304.259
Çevre Koruma Hizmetleri	773.346
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	8.100.803
Sağlık Hizmetleri	8.143
Dinlenme Kültür ve Din Hizmetleri	210.206
Eğitim Hizmetleri	9.110
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	11.486
TOPLAM	19.611.631

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 09.07.2021,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.61. 2020 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	Sermaye Giderleri
Genel Kamu Hizmetleri	1.008.987
Savunma Hizmetleri	742
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	285.232
Ekonomik İşler ve Hizmetler	10.442.953
Çevre Koruma Hizmetleri	586.775
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	7.602.994
Sağlık Hizmetleri	12.950
Dinlenme Kültür ve Din Hizmetleri	212.879
Eğitim Hizmetleri	18.815
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	18.312
TOPLAM	20.190.639

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 09.07.2021,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

2016 yılı sermaye giderleri olarak Büyükşehir Belediyeleri 19.545.401 TL, 2017 yılı sermaye giderleri 27.326.047 TL, 2018 yılı sermaye giderleri 30.863.362 TL, 2019 yılı sermaye giderleri 19.611.631 TL, 2020 yılı sermaye giderleri 20.190.639 TL gider yapılmıştır. Sermaye giderleri incelendiğinde en yüksek harcamanın 2018 yılında yapıldığı görülmüştür.

3.2.7. Sermaye Transferleri

Büyükşehir Belediyelerinin yurtiçi veya yurtdışına yapılan sermaye transferi kapsamında yapılan harcamalarından oluşmaktadır.

Tablo: 3.62. 2016 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	Sermaye Transferi
Genel Kamu Hizmetleri	544.892
Savunma Hizmetleri	
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	
Ekonomik İşler ve Hizmetler	23.061
Çevre Koruma Hizmetleri	21.293
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	79.381
Sağlık Hizmetleri	56
Dinlenme Kültür ve Din Hizmetleri	22.693
Eğitim Hizmetleri	
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	
TOPLAM	691.376

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 01.09.2019,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.63. 2017 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	Sermaye Transferi
Genel Kamu Hizmetleri	638.794
Savunma Hizmetleri	
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	
Ekonomik İşler ve Hizmetler	131.255
Çevre Koruma Hizmetleri	15.617
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	46.193
Sağlık Hizmetleri	
Dinlenme Kültür ve Din Hizmetleri	18.651
Eğitim Hizmetleri	
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	
TOPLAM	850.510

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 01.09.2019,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.64. 2018 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	Sermaye Transferi
Genel Kamu Hizmetleri	603.475
Savunma Hizmetleri	
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	
Ekonomik İşler ve Hizmetler	211.430
Çevre Koruma Hizmetleri	2.884
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	51.982
Sağlık Hizmetleri	
Dinlenme Kültür ve Din Hizmetleri	53.347
Eğitim Hizmetleri	
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	
TOPLAM	923.118

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 01.09.2019,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.65. 2019 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	Sermaye Transferi
Genel Kamu Hizmetleri	1.964.020
Savunma Hizmetleri	
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	
Ekonomik İşler ve Hizmetler	43.769
Çevre Koruma Hizmetleri	
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	94.865
Sağlık Hizmetleri	
Dinlenme Kültür ve Din Hizmetleri	114.726
Eğitim Hizmetleri	
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	250
TOPLAM	2.217.630

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 09.07.2021,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.66. 2020 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	Sermaye Transferi
Genel Kamu Hizmetleri	1.399.102
Savunma Hizmetleri	
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	
Ekonomik İşler ve Hizmetler	171.206
Çevre Koruma Hizmetleri	250
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	133.125
Sağlık Hizmetleri	4.239
Dinlenme Kültür ve Din Hizmetleri	388.843
Eğitim Hizmetleri	
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	
TOPLAM	2.096.765

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 09.07.2021,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

2016 yılı sermaye transferleri olarak Büyükşehir Belediyeleri 691.376 TL, 2017 yılı sermaye transferleri 850.510 TL, 2018 yılı sermaye transferleri 923.118 TL, 2019 yılı sermaye transferleri 2.217.630 TL, 2020 yılı sermaye transferleri 2.096.765 TL gider yapılmıştır. Sermaye transferleri incelendiğinde en yüksek harcamanın 2018 yılında yapıldığı görülmüştür.

3.2.8. Borç Verme

Büyükşehir belediyelerinin yurtiçi veya yurtdışı borç verme harcamaları bu kalemde listelenmektedir.

Tablo: 3.67. 2016 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	Borç Verme
Genel Kamu Hizmetleri	2.212.106
Savunma Hizmetleri	
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	
Ekonomik İşler ve Hizmetler	
Çevre Koruma Hizmetleri	
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	
Sağlık Hizmetleri	
Dinlenme Kültür ve Din Hizmetleri	
Eğitim Hizmetleri	
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	
TOPLAM	2.212.106

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 01.09.2019,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.68. 2017 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	Borç Verme
Genel Kamu Hizmetleri	1.589.180
Savunma Hizmetleri	
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	
Ekonomik İşler ve Hizmetler	
Çevre Koruma Hizmetleri	
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	
Sağlık Hizmetleri	
Dinlenme Kültür ve Din Hizmetleri	
Eğitim Hizmetleri	
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	
TOPLAM	1.589.180

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 01.09.2019,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.69. 2018 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	Borç Verme
Genel Kamu Hizmetleri	1.633.545
Savunma Hizmetleri	
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	
Ekonomik İşler ve Hizmetler	
Çevre Koruma Hizmetleri	
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	
Sağlık Hizmetleri	
Dinlenme Kültür ve Din Hizmetleri	
Eğitim Hizmetleri	
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	
TOPLAM	1.633.545

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 01.09.2019,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.70. 2019 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	Borç Verme
Genel Kamu Hizmetleri	2.277.903
Savunma Hizmetleri	
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	
Ekonomik İşler ve Hizmetler	
Çevre Koruma Hizmetleri	
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	
Sağlık Hizmetleri	
Dinlenme Kültür ve Din Hizmetleri	
Eğitim Hizmetleri	
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	
TOPLAM	2.277.903

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 09.07.2021,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Tablo: 3.71. 2020 Yılı Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderlerinin Ekonomik Sınıflandırma Tablosu (BİN TL)

	Borç Verme
Genel Kamu Hizmetleri	2.886.904
Savunma Hizmetleri	
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	
Ekonomik İşler ve Hizmetler	
Çevre Koruma Hizmetleri	
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	
Sağlık Hizmetleri	
Dinlenme Kültür ve Din Hizmetleri	
Eğitim Hizmetleri	
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	
TOPLAM	2.886.904

Kaynak: Muhasebat HMB [Erişim Tarihi: 09.07.2021,
<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

2016 yılı borç verme olarak Büyükşehir Belediyeleri 2.212.106 TL, 2017 yılı borç verme 1.589.180 TL, 2018 yılı borç verme 1.633.545 TL, 2019 yılı borç verme 2.277.903 TL, 2020 yılı borç verme 2.886.904 TL gider yapılmıştır. Borç verme gideri incelendiğinde en yüksek rakamın 2020 yılında yaşandığı görülmüştür.

4. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNDE ETKİNLİK SORUNU: İSTANBUL VE BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN KARŞILAŞTIRMASI

4.1. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN MALİ YAPILARINDA ETKİNLİK

1580 sayılı belediye kanununa yönelik oluşturulan ve 1930'dan beri var olan belediyelerin yanı sıra, 1984 tarihli ve 3030 sayılı kanun ile büyükşehir belediye kanunu yürürlüğe konulmuştur. Büyükşehir sayılan belediyelerin yönetim yapısı, hukuki statüsü, görevleri 3030 sayılı kanun ile düzenlenmiştir. Büyükşehir statüsündeki belediyelere ek mali kaynak sağlanmasından dolayı birçok kent büyükşehir statüsü kazanmak için çalışmalar başlatmıştır (Küçükaycan, 2013: 26).

Büyükşehir belediyelerinin temel amacı; yapacakları yatırım ve sosyal refahı artırıcı hizmetlerle yaşam kalitesini arttırmak ve bunu yaparken de kaynakları etkin kullanmaları gerekmektedir. Bu amaç, ekonomik literatürde iki temelde değerlendirilmektedir. İlk değerlendirilen temel; Büyükşehir belediyelerinin sunacakları hizmetleri finanse edebilecek yeterli kaynağı bulmak, başka bir ifadeyle bütçeden ilgili belediyeler için gerekli payı ayırmak, ikinci temel ise; toplum yararına ayrılan ve tahsis edilen bu bütçenin en etkin şekilde kullanılmasını sağlamaktır (Kaygısız ve Girginer, 2011: 310).

Büyükşehir belediyelerinin gelir kaynaklarını üç ana başlık altında sınıflandırabiliriz: öz gelirler, transfer gelirleri ve borçlanma gelirleridir.

1. Büyükşehir belediyesinin öz gelirleri: Büyükşehir belediyeleri kendi sınırları içerisindeki eğlence vergisinden ve araç park yerlerinin işletilmesinden pay alırken, ilan ve reklam vergisi ile taşınır ve taşınmazlarından, kira geliri ve yol, su ve kanalizasyon hizmetlerini büyükşehir gerçekleştiriyorsa harcamalara katılma payı elde etmektedir.

2. Büyükşehir belediyesinin idareler arası transfer gelirlerini; genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan paylar, kamu kurumları veya özel kuruluşların yapmış oldukları bağış ve yardımlardan oluşmakta ve bağışlar şartlı ve şartsız olarak kullanılabilir.

3. Borçlanma gelirleri; Büyükşehir belediyesinin borç alması kendilerine tanınmış bir imtiyaz ve yetkidir fakat özel bir hüküm bu konuyla alakalı bulunmamaktadır (Küçükaycan, 2013: 30-31).

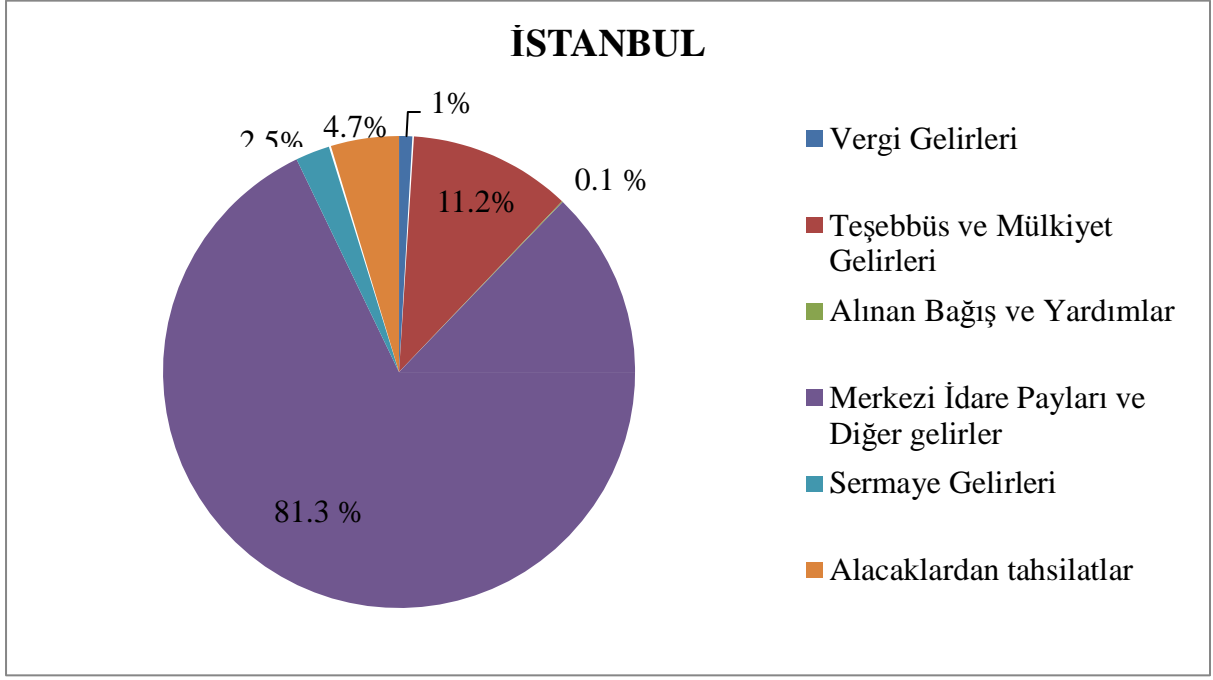
4.2. İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ VE BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ GELİR BÜTÇESİ KARŞILAŞTIRMASI

Büyükşehir belediyelerinin elde ettiği gelirler, 5216 sayılı kanunun 23. Maddesinde yasal olarak düzenlenmiştir. İlgili kanunda yer alan gelir kalemleri şu şekilde sıralanmıştır; kamu gelir kalemlerinde önemli yer teşkil eden vergi gelirleri, teşebbüs ve mülkiyet gelirleri, alınan bağış ve yardımlar, tahsilat açısından ilk sırada yer alan merkezi idare payları ve diğer gelirler, sermaye gelirleri ve alacaklardan tahsilatlar şeklindedir. 2016-2017-2018 yıllarının İstanbul ve Bursa Büyükşehir Belediyelerinin gelir bütçelerinde yer alan son 3 yıllık verileri aşağıda karşılaştırmalı olarak yer almaktadır.

Tablo: 4.1. 2016 Yılı Ocak-Aralık Dönemi İstanbul, Bursa Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirleri Net Tahsilatı

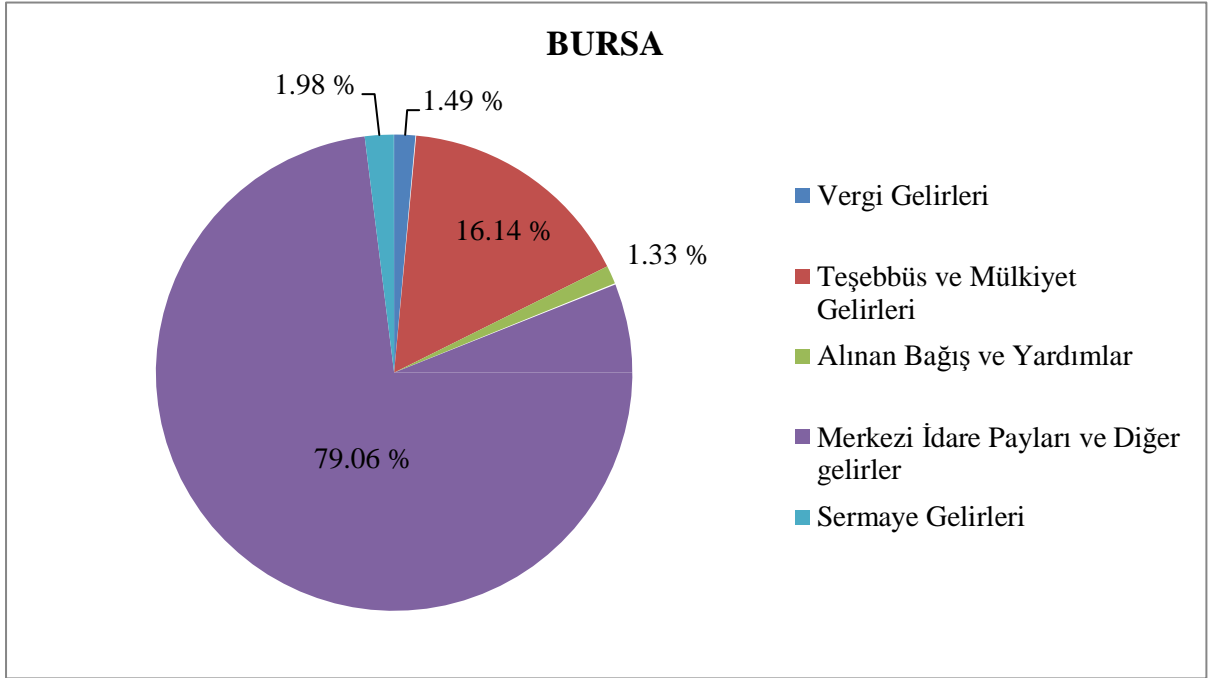
2016 Yılı Bütçe Gelirleri ekonomik sınıflandırılmanın itibariyle net tahsilat;	İSTANBUL	BURSA
a). Vergi Gelirleri	118.523.304	20.179.262,92
b). Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.312.467.382	219.311.409,72
c). Alınan Bağış ve Yardımlar	7.345.930	18.070.753,33
d). Merkezi İdare Payları ve Diğer gelirler	9.521.027.391	1.074.183.946,70
e). Sermaye Gelirleri	291.987.606	26.854.913,85
f). Alacaklardan tahsilatlar	550.732.969	-
g). Red ve İadeler (-)	-84.419.647	-
TOPLAM	11.717.664.936	1.358.600.286,52

Kaynak: (İstanbul ve Bursa Büyükşehir Belediyeleri Kesin Hesap Kararları)

Şekil: 4.1. 2016 Yılı Bütçe Gelirleri Ekonomik Sınıflandırılmanın Toplam Gelir İçerisindeki Payı (2016 İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Kararları)

Kaynak: (2016 yılı İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Kararları)

Şekil: 4.2. 2016 Yılı Bütçe Gelirleri Ekonomik Sınıflandırılmanın Toplam Gelir İçerisindeki Payı (2016 Bursa Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Kararları)

Kaynak: (2016 yılı Bursa Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Kararları)

2016 yılı Vergi Gelirleri 118.523.304 TL'lik tutarıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %1'lik paya sahip iken, 20.179.262,92 TL'lik tutarıyla Bursa Büyükşehir Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %1.49'luk bir paya sahip olmuştur. 2016 yılı Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri 1.312.467.382 TL'lik tutarıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %11.2'lik paya sahip iken, 219.311.409,72 TL'lik tutarıyla Bursa Büyükşehir Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %16.14'lük bir paya sahip olmuştur. 2016 yılı Alınan Bağış ve Yardımlar 7.345.930 TL'lik tutarıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %0.1'lik paya sahipken, 18.070.753,33 TL'lik tutarıyla Bursa Büyükşehir Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %1.33'lük bir paya sahip olmuştur.

2016 yılı Merkezi İdare Payları ve diğer gelirler 9.521.027.391 TL'lik tutarıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %81.3'lük paya sahipken, 1.074.183.946,70 TL'lik tutarıyla Bursa Büyükşehir Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %79.06'lık bir paya sahip olmuştur.

2016 yılı Sermaye Gelirleri 291.987.606 TL'lik tutarıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %2.5'lik paya sahipken, 26.854.913,85 TL'lik tutarıyla Bursa Büyükşehir Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %1.98'lik bir paya sahip olmuştur.

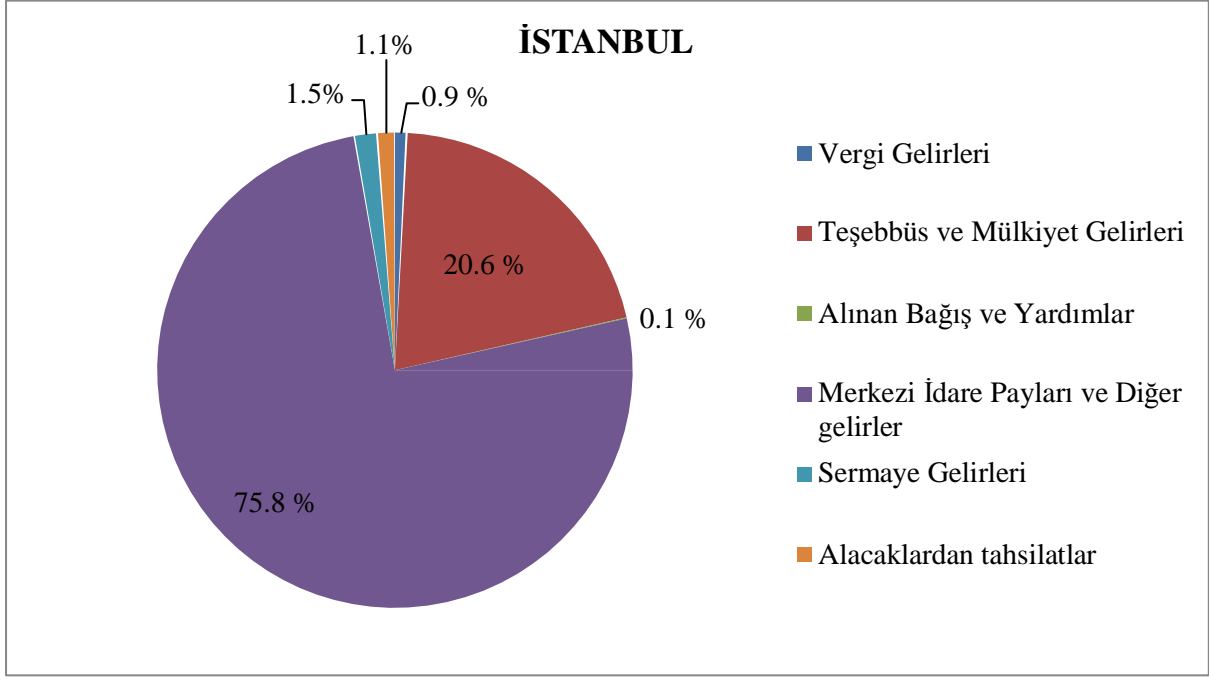
2016 yılı Alacaklardan Tahsilatlar 550.732.969 TL'lik tutarıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %4.07'lik paya sahipken, Bursa Büyükşehir Belediyesi toplam gelirleri içerisinde Alacaklardan Tahsilatlar gelirine sahip değildir.

İstanbul ve Bursa Büyükşehir Belediyeleri'nde 2016 Yılı Gelir bütçesinde yer alan kalemlerden biri olan Merkezi İdare Payları ve diğer gelirler diğer gelir kalemlerine göre yüksek oranda bulunmaktadır.

Tablo: 4.2. 2017 Yılı Ocak-Aralık Dönemi İstanbul, Bursa Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirleri Net Tahsilatı

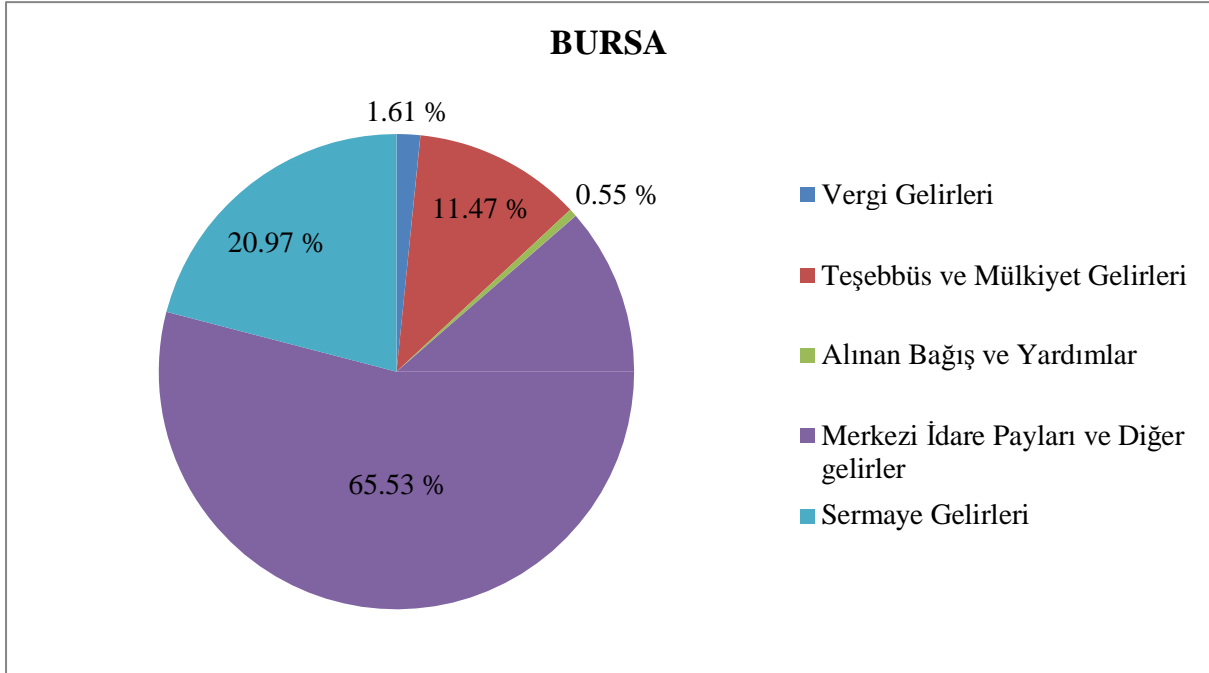
2017 Yılı Bütçe Gelirleri ekonomik sınıflandırılmanın itibariyle net tahsilat;	İSTANBUL	BURSA
a). Vergi Gelirleri	124.888.460	30.842.897,02
b). Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	3.008.690.093	219.416.611,31
c). Alınan Bağış ve Yardımlar	9.278.167	10.485.686,53
d). Merkezi İdare Payları ve diğer gelirler	11.085.332.191	1.253.741.685,62
e). Sermaye Gelirleri	227.609.330	401.289.672,04
f). Alacaklardan tahsilatlar	166.192.242	-
g).Red ve İadeler (-)	-11.527.201	-2.495.856,50
TOPLAM	14.610.463.282	1.913.280.696,02

Kaynak: (İstanbul ve Bursa Büyükşehir Belediyeleri Kesin Hesap Kararları)

Şekil: 4.3. 2017 Yılı Bütçe Gelirleri Ekonomik Sınıflandırılmanın Toplam Gelir İçerisindeki Payı (2017 İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Kararları)

Kaynak: (2017 yılı İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Kararları)

Şekil: 4.4. 2017 Yılı Bütçe Gelirleri Ekonomik Sınıflandırılmanın Toplam Gelir İçerisindeki Payı (2017 Bursa Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Kararları)

Kaynak: (2017 yılı Bursa Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Kararları)

2017 yılı Vergi Gelirleri 124.888.460 TL'lik tutarıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %0.9'luk paya sahip iken, 30.842.897,02 TL'lik tutarıyla Bursa Büyükşehir Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %1.61'lik bir paya sahip olmuştur. 2017 yılı Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri 3.008.690.093 TL'lik tutarıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %20.06'lık paya sahip iken, 219.416.611,31 TL'lik tutarıyla Bursa Büyükşehir Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %11.47'lik bir paya sahip olmuştur. 2017 yılı Alınan Bağış ve Yardımlar 9.278.167 TL'lik tutarıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %0.1'lik paya sahipken, 10.485.686,53 TL'lik tutarıyla Bursa Büyükşehir Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %0.55'lik bir paya sahip olmuştur.

2017 yılı Merkezi İdare Payları ve diğer gelirler 11.085.332.191 TL'lik tutarıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %75.08'lik paya sahipken, 1.253.741.685,62 TL'lik tutarıyla Bursa Büyükşehir Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %65.53'lük bir paya sahip olmuştur.

2017 yılı Sermaye Gelirleri 227.609.330 TL'lik tutarıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %1.5'lik paya sahipken, 401.289.672,04 TL'lik tutarıyla Bursa Büyükşehir Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %20.97'lik bir paya sahip olmuştur.

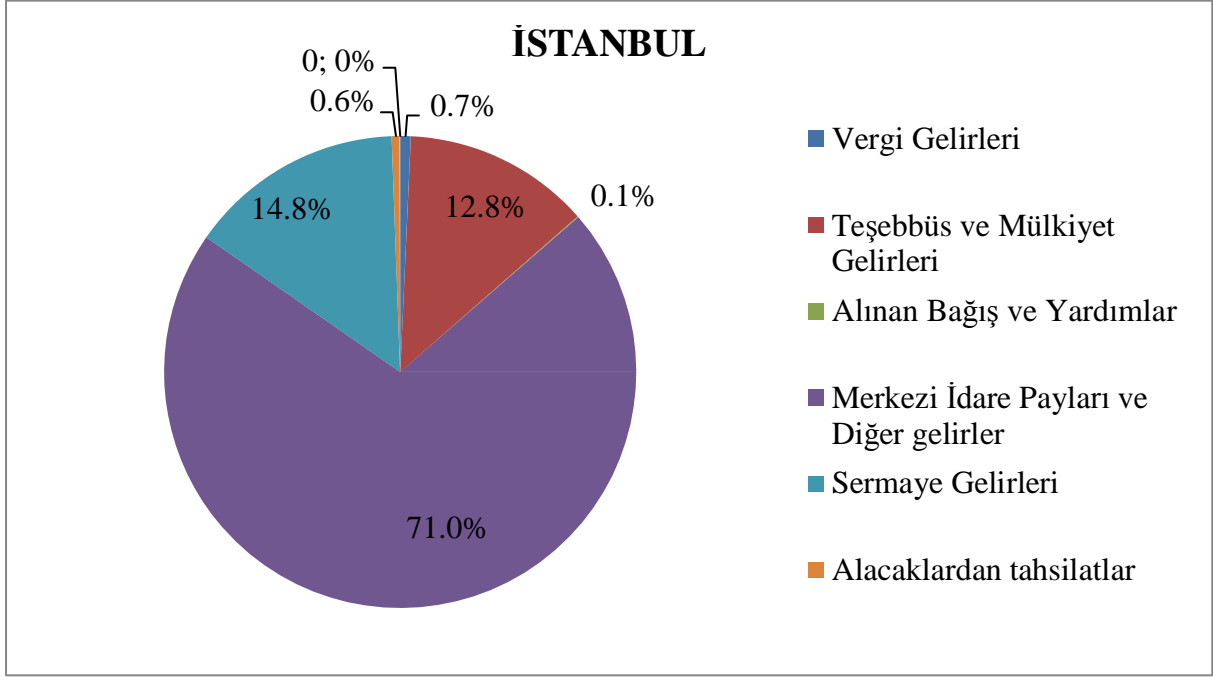
2017 yılı Alacaklardan Tahsilatlar 166.192.242 TL'lik tutarıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %1.1'lik paya sahipken, Bursa Büyükşehir Belediyesi toplam gelirleri içerisinde Alacaklardan Tahsilatlar gelirine sahip değildir.

İstanbul ve Bursa Büyükşehir Belediyeleri'nde 2017 Yılı Gelir bütçesinde yer alan kalemlerden biri olan Merkezi İdare Payları ve diğer gelirler kalemi diğer gelir kalemlerine göre yüksek oranda bulunmaktadır.

Tablo: 4.3. 2018 Yılı Ocak-Aralık Dönemi İstanbul, Bursa Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Gelirleri Net Tahsilatı

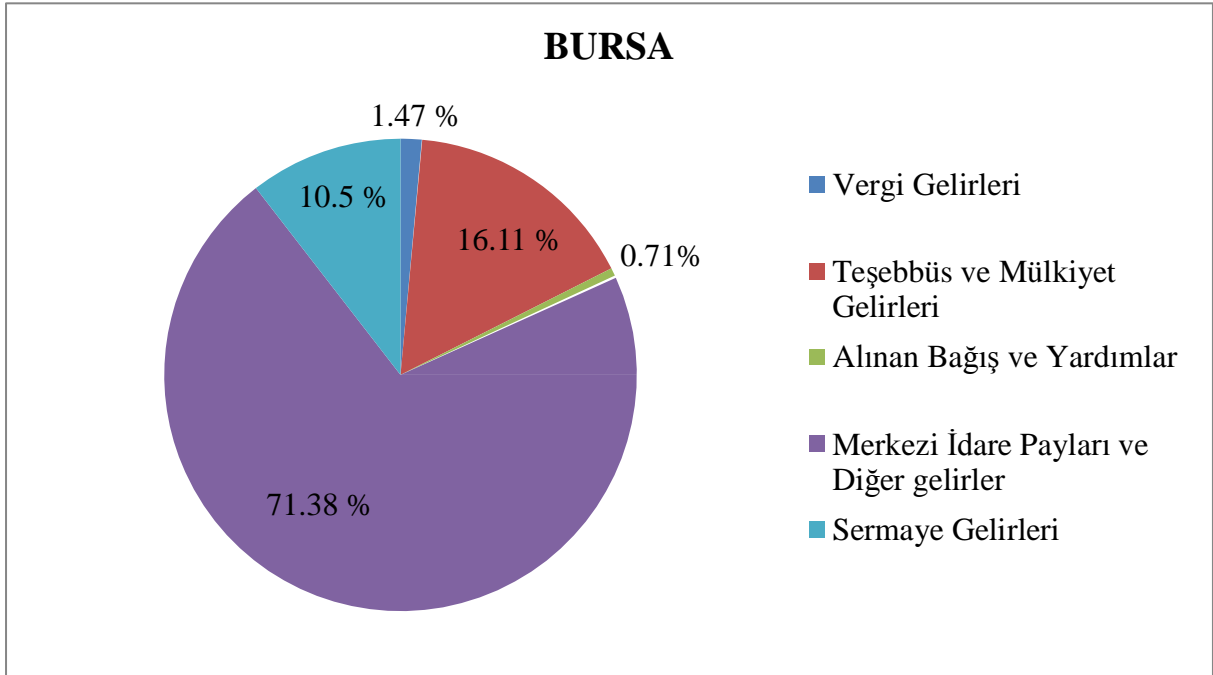
2018 Yılı Bütçe Gelirleri ekonomik sınıflandırılmanın itibariyle net tahsilat;	İSTANBUL	BURSA
a). Vergi Gelirleri	133.135.521	31.239.948,17
b). Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	2.364.527.927	341.814.016,82
c). Alınan Bağış ve Yardımlar	11.774.783	15.018.736,91
d). Merkezi İdare Payları ve diğer gelirler	13.109.081.352	1.514.805.830,74
e). Sermaye Gelirleri	2.721.850.590	222.785.705,91
f). Alacaklardan tahsilatlar	106.771.139	-
g).Red ve İadeler (-)	-22.193.484	-3.504.444,35
TOPLAM	18.424.947.829	2.122.159.794,20

Kaynak: (İstanbul ve Bursa Büyükşehir Belediyeleri Kesin Hesap Kararları)

Şekil: 4.5. 2018 Yılı Bütçe Gelirleri Ekonomik Sınıflandırılmanın Toplam Gelir İçerisindeki Payı (2018 İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Kararları)

Kaynak: (2018 yılı İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Kararları)

Şekil: 4.6. 2018 Yılı Bütçe Gelirleri Ekonomik Sınıflandırılmanın Toplam Gelir İçerisindeki Payı (2018 Bursa Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Kararları)

Kaynak: (2018 yılı Bursa Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Kararları)

2018 yılı Vergi Gelirleri 133.135.521 TL'lik tutarıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %0.7'lik paya sahip iken, 31.239.948,17 TL'lik tutarıyla Bursa Büyükşehir Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %1.47'lik bir paya sahip olmuştur. 2018 yılı Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri 2.364.527.927 TL'lik tutarıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %12.8'lik paya sahip iken, 341.814.016,82 TL'lik tutarıyla Bursa Büyükşehir Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %16.11'lik bir paya sahip olmuştur. 2018 yılı Alınan Bağış ve Yardımlar 11.774.783 TL'lik tutarıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %0.1'lik paya sahipken, 15.018.736,91 TL'lik tutarıyla Bursa Büyükşehir Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %0.71'lik bir paya sahip olmuştur.

2018 yılı Merkezi İdare Payları ve diğer gelirler 13.109.081.352 TL'lik tutarıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %71.0'lik paya sahipken, 1.514.805.830,74 TL'lik tutarıyla Bursa Büyükşehir Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %71.38'lik bir paya sahip olmuştur.

2018 yılı Sermaye Gelirleri 2.721.850.590 TL'lik tutarıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %14.8'lik paya sahipken, 222.785.705,91 TL'lik tutarıyla Bursa Büyükşehir Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %10.5'lik bir paya sahip olmuştur.

2018 yılı Alacaklardan Tahsilatlar 106.771.139 TL'lik tutarıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %0,6'lık paya sahipken, Bursa Büyükşehir Belediyesi toplam gelirleri içerisinde Alacaklardan Tahsilatlar gelirinine sahip değildir.

İstanbul ve Bursa Büyükşehir Belediyeleri'nde 2018 Yılı Gelir bütçesinde yer alan kalemlerden biri olan Merkezi İdare Payları ve diğer gelirler kalemi diğer gelir kalemlerine göre yüksek oranda bulunmaktadır.

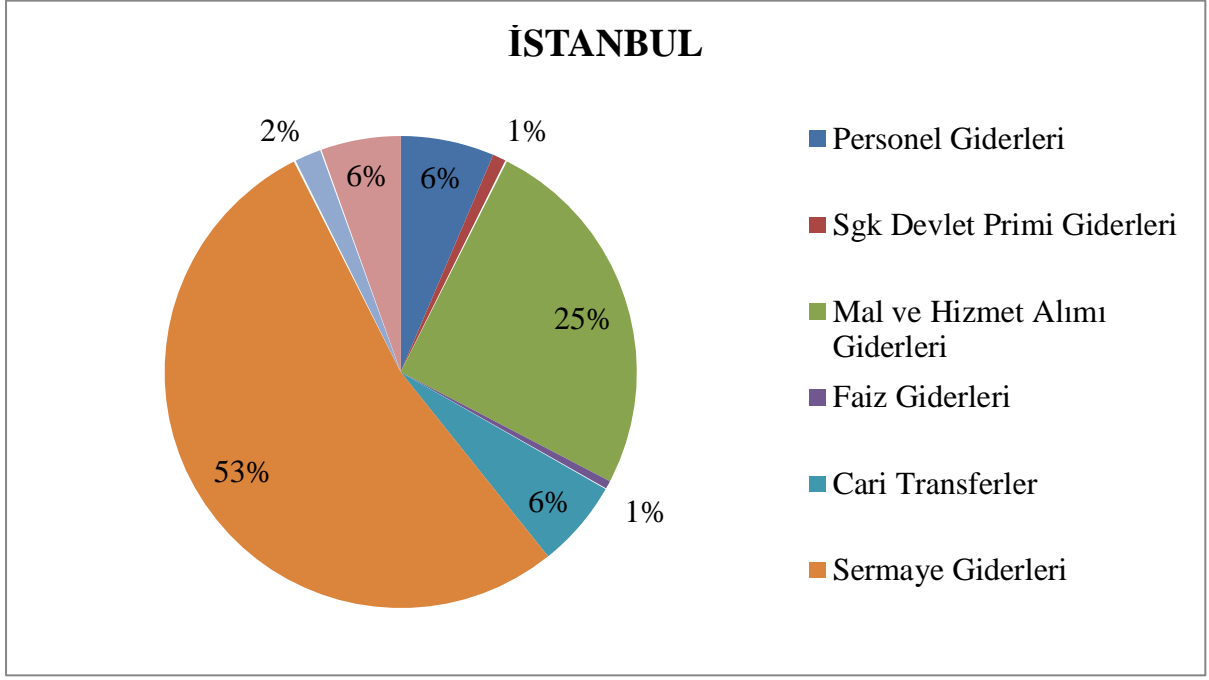
4.3. İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ VE BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ GİDER BÜTÇESİ KARŞILAŞTIRMASI

İstanbul ve Bursa Büyükşehir Belediyelerinin giderleri 8 kalemden oluşmaktadır. Bu gider kalemlerini; Personel Giderleri, bu personellere ödenen SGK Devlet Primi Giderleri, Mal ve Hizmet Alımı Giderleri, Faiz Giderleri, Cari Transferler, en önemli kalem olarak Sermaye Giderleri, Sermaye Transferleri ile son olarak da Borç Verme şeklinde sıralayabiliriz.

Tablo: 4.4. 2016 Yılı Ocak-Aralık Dönemi İstanbul, Bursa Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderleri Net Tahsilatı

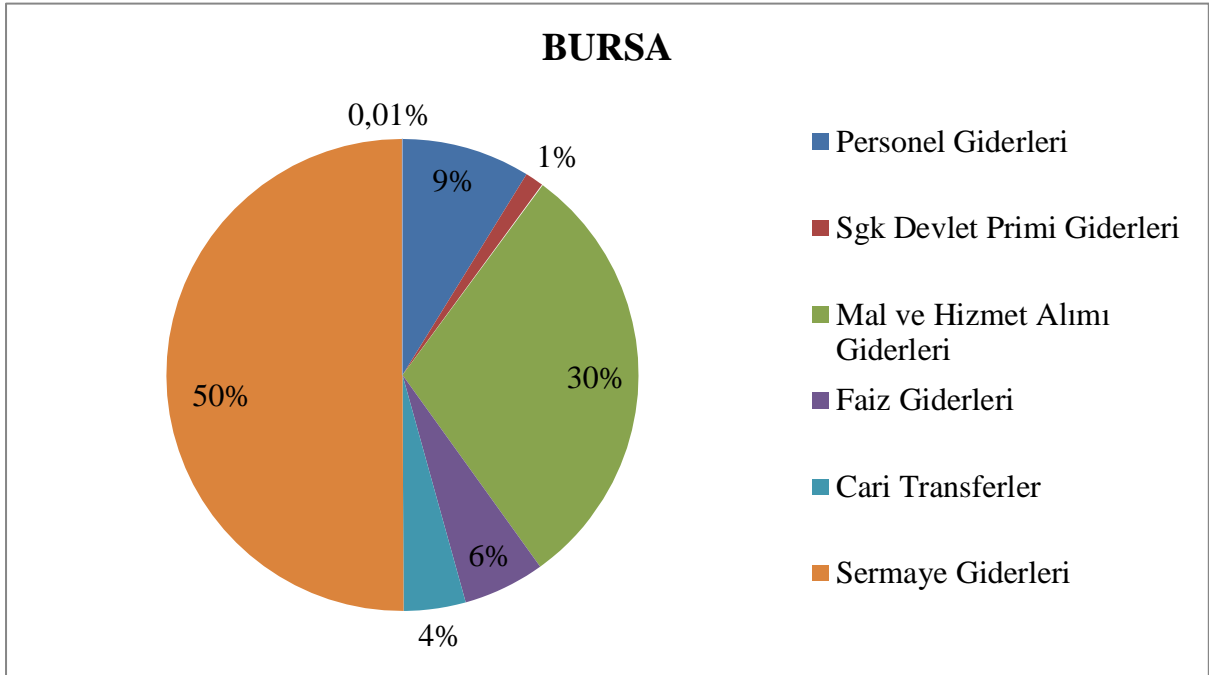
2016 Yılı Bütçe Giderleri ekonomik sınıflandırılmanın itibariyle net tahsilatı;	İSTANBUL	BURSA
a). Personel Giderleri	965.213.054	165.993.224,10
b). Sgk Devlet Primi Giderleri	155.190.258	24.822.654,93
c). Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	3.801.056.338	564.561.342,40
d). Faiz Giderleri	91.269.055	105.492.473,10
e). Cari Transferler	905.111.337	79.970.452,25
f). Sermaye Giderleri	8.044.278.143	943.647.672,13
g). Sermaye Transferleri	285.000.000	149.194,01
h). Borç Verme	821.272.914	-
TOPLAM	15.068.391.099	1.884.637.012,92

Kaynak: (İstanbul ve Bursa Büyükşehir Belediyeleri Kesin Hesap Kararları)

Şekil: 4.7. 2016 Yılı Bütçe Giderleri Ekonomik Sınıflandırılmanın Toplam Gider İçerisindeki Payı (2016 İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Kararları)

Kaynak: (2016 yılı İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Kararları)

Şekil: 4.8. 2016 Yılı Bütçe Giderleri Ekonomik Sınıflandırılmanın Toplam Gider İçerisindeki Payı (2016 Bursa Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Kararları)

Kaynak: (2016 yılı Bursa Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Kararları)

2016 yılı Personel Giderleri 965.213.054 TL'lik tutarıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde %6,4'lük paya sahip iken, 165.993224,10 TL'lik tutarıyla Bursa Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde %8,80'lik bir paya sahip olmuştur. 2016 yılı Sgk Devlet Primi Giderleri 155.190.258 TL'lik tutarıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde %1,0'lık paya sahip iken, 24.822.654,93 TL'lik tutarıyla Bursa Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde %1,32'lik bir paya sahip olmuştur. 2016 yılı Mal ve Hizmet Alımı Giderleri 3.801.056.338 TL'lik tutarıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde %25,2'lik paya sahipken, 564.561.342,40 TL'lik tutarıyla Bursa Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde %29,96'lık bir paya sahip olmuştur.

2016 yılı Faiz Giderleri 91.269.055 TL'lik tutarıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde %0,6'lık paya sahipken, 105.492.473,10 TL'lik tutarıyla Bursa Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde %5,60'lık bir paya sahip olmuştur.

2016 yılı Cari Transferler 905.111.337 TL'lik tutarıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde %6,0'lık paya sahipken,79.970.452,25TL'lik tutarıyla Bursa Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde %4,24'lik bir paya sahip olmuştur.

2016 yılı Sermaye Giderleri 8.044.278.143 TL'lik tutarıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde %53,4'lük paya sahipken, 943.647.672,13 TL'lik tutarıyla Bursa Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde %50,07'lik bir paya sahip olmuştur.

2016 yılı Sermaye Transferleri 285.000.000 TL'lik tutarıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde %1,9'luk paya sahipken, 149.194,01 TL'lik tutarıyla Bursa Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde %0,01'lik bir paya sahip olmuştur.

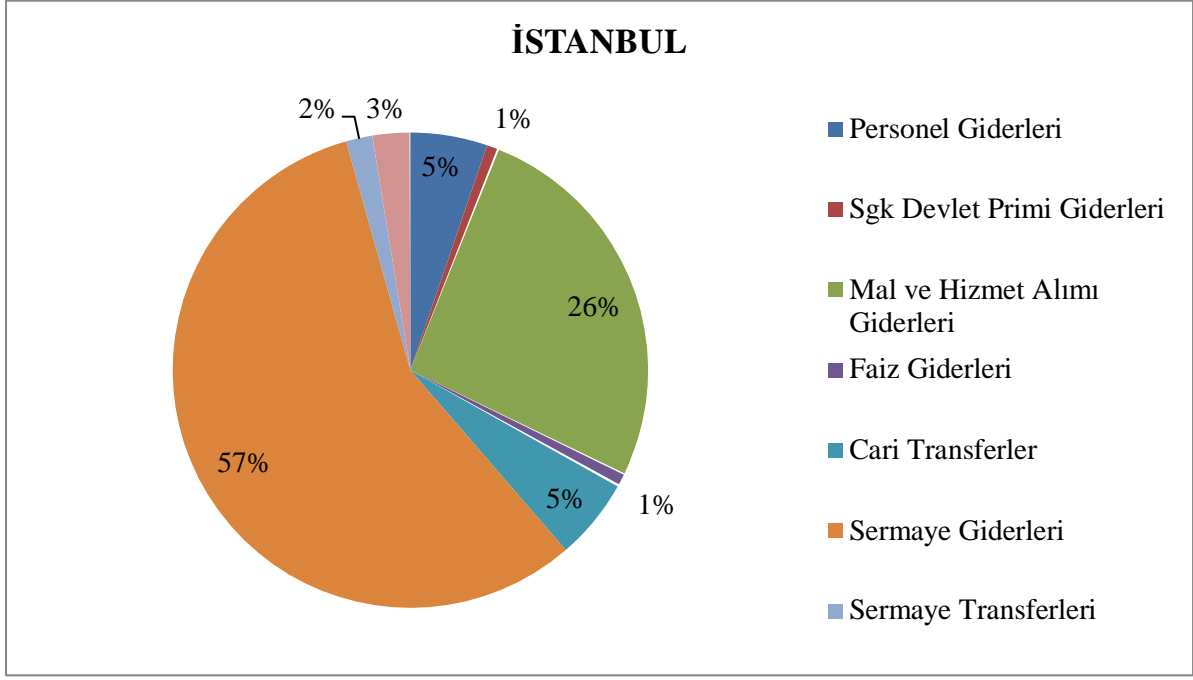
2016 yılı Borç Verme 821.272.914 TL'lik tutarıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde %5,5'lik paya sahipken, Bursa Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde borç verme payına sahip değildir.

İstanbul ve Bursa Büyükşehir Belediyeleri'nde 2016 yılı gider bütçesinde yer alan kalemlerden biri olan sermaye giderleri kalemi diğer gider kalemlerine göre yüksek oranda bulunmaktadır.

Tablo: 4.5. 2017 Yılı Ocak-Aralık Dönemi İstanbul, Bursa Büyükşehir Belediyeleri Bütçe Giderleri Net Tahsilatı

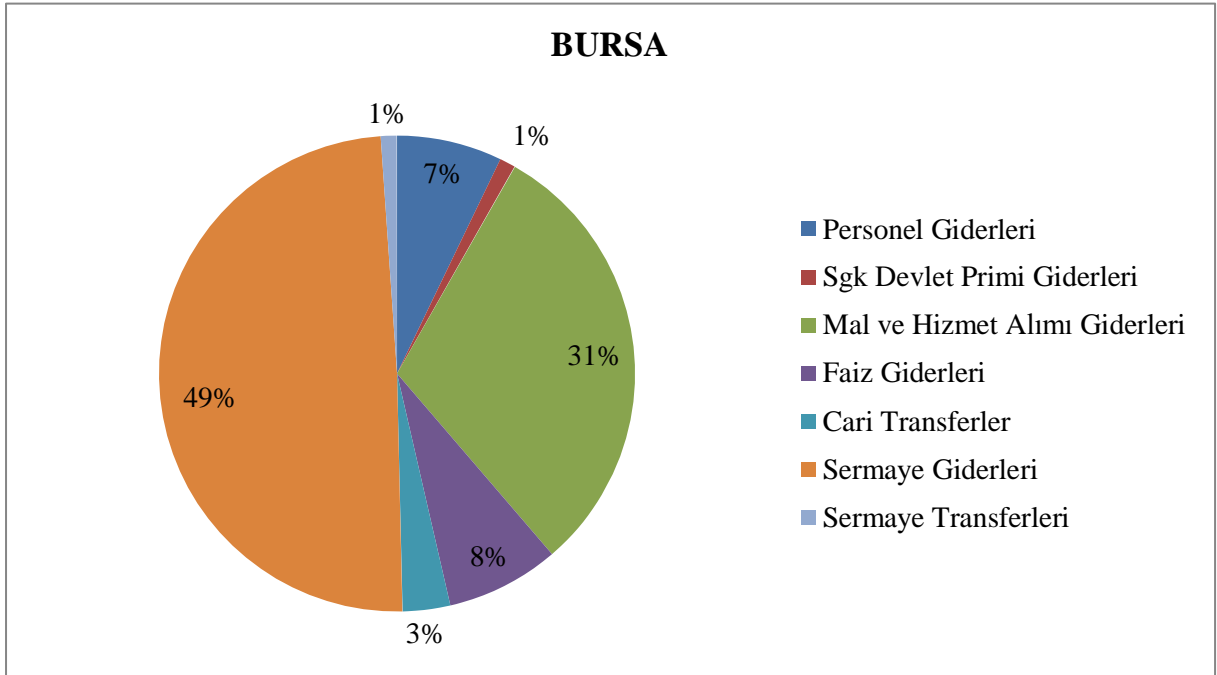
2017 Yılı Bütçe Giderleri ekonomik sınıflandırılmanın itibariyle net tahsilatı;	İSTANBUL	BURSA
a). Personel Giderleri	1.022.182.834	164.562.225,32
b). Sgk Devlet Primi Giderleri	165.661.377	25.311.526,54
c). Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	5.113.788.526	701.266.972,10
d). Faiz Giderleri	173.608.135	177.162.303,20
e). Cari Transferler	1.077.164.114	74.580.960,94
f). Sermaye Giderleri	11.133.225.918	1.134.106.747,00
g). Sermaye Transferleri	350.000.000	25.205.561,92
h). Borç Verme	501.606.932	-
TOPLAM	19.537.237.836	2.302.196.297,08

Kaynak: (İstanbul ve Bursa Büyükşehir Belediyeleri Kesin Hesap Karaları)

Şekil: 4.9. 2017 Yılı Bütçe Giderleri Ekonomik Sınıflandırılmanın Toplam Gider İçerisindeki Payı (2017 İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Kararları)

Kaynak: (2017 yılı İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Kararları)

Şekil: 4.10. 2017 Yılı Bütçe Giderleri Ekonomik Sınıflandırılmanın Toplam Gider İçerisindeki Payı (2017 Bursa Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Kararları)

Kaynak: (2017 yılı Bursa Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Kararları)

2017 yılı Personel Giderleri 1.022.182.834 TL'lik tutarıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde %5,2'lik paya sahip iken, 164.562.225,32 TL'lik tutarıyla Bursa Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde %7,15'lik bir paya sahip olmuştur. 2017 yılı SGK Devlet Primi Giderleri 165.661.377 TL'lik tutarıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde %0,8'lik paya sahip iken, 25.311.526,54 TL'lik tutarıyla Bursa Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde %1,10'luk bir paya sahip olmuştur. 2017 yılı Mal ve Hizmet Alımı Giderleri 5.113.788.526 TL'lik tutarıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde %26,2'lik paya sahipken, 701.266.972,10 TL'lik tutarıyla Bursa Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde %30,46'lık bir paya sahip olmuştur.

2017 yılı Faiz Giderleri 173.608.135 TL'lik tutarıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde %0,9'luk paya sahipken, 177.162.303,20 TL'lik tutarıyla Bursa Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde %7,70'lik bir paya sahip olmuştur.

2017 yılı Cari Transferler 1.077.164.114 TL'lik tutarıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde %5,5'lik paya sahipken, 74.580.960,94 TL'lik tutarıyla Bursa Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde %3,24'lük bir paya sahip olmuştur.

2017 yılı Sermaye Giderleri 11.133.225.918 TL'lik tutarıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde %57,0'lık paya sahipken, 1.134.106.747,00 TL'lik tutarıyla Bursa Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde %49,26'lik bir paya sahip olmuştur.

2017 yılı Sermaye Transferleri 350.000.000 TL'lik tutarıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde %1,8'lik paya sahipken, 25.205.561,92 TL'lik tutarıyla Bursa Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde %1,09'luk bir paya sahip olmuştur.

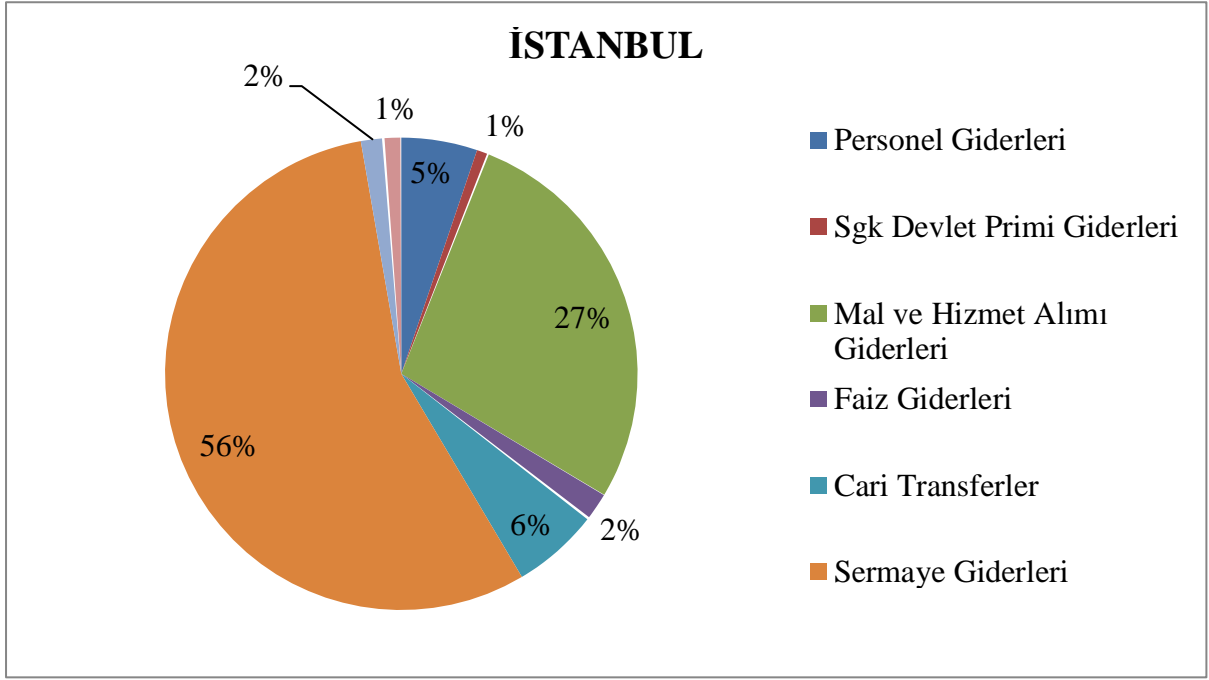
2017 yılı Borç Verme 501.606.932 TL'lik tutarıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde %2,6'lık paya sahipken, Bursa Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde borç verme payına sahip değildir.

İstanbul ve Bursa Büyükşehir Belediyeleri'nde 2017 yılı gider bütçesinde yer alan kalemlerden biri olan sermaye giderleri kalemi diğer gider kalemlerine göre yüksek oranda bulunmaktadır.

Tablo: 4.6. 2018 Yılı Ocak Aralık dönemi İstanbul Bursa Büyükşehir Belediyeleri bütçe giderleri net tahsilatı

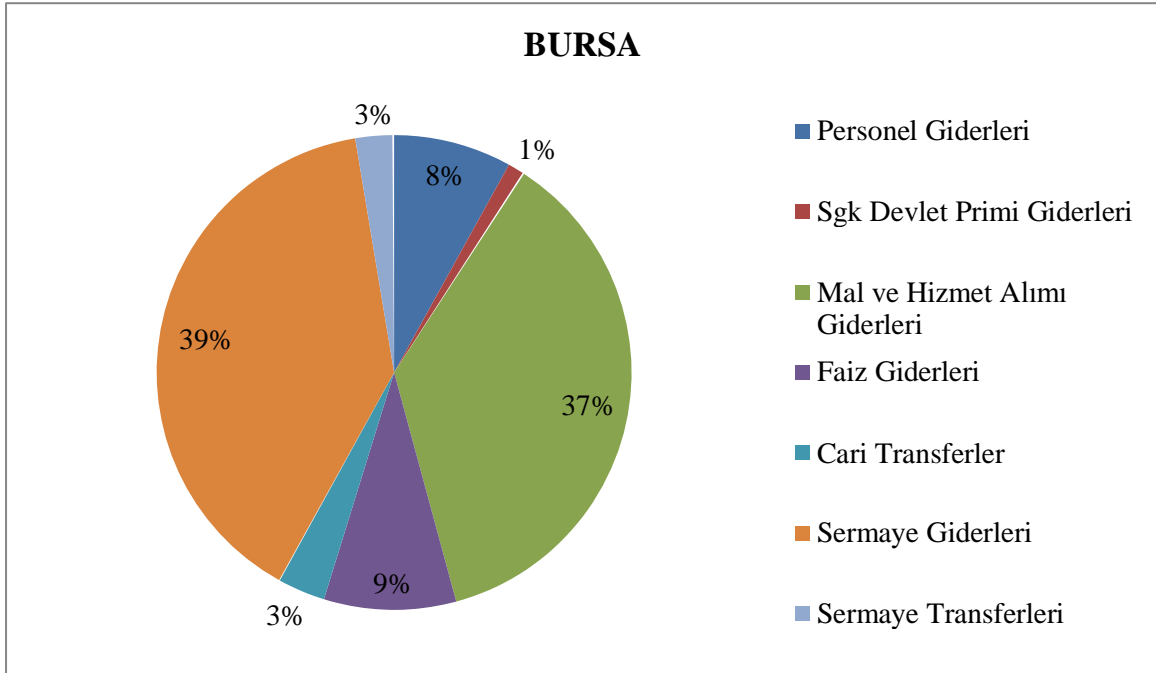
2018 Yılı Bütçe Giderleri ekonomik sınıflandırılmanın itibariyle net tahsilatı;	İSTANBUL	BURSA
a). Personel Giderleri	1.151.664.819	188.695.301,91
b). Sgk Devlet Primi Giderleri	186.704.154	27.710.343,02
c). Mal ve Hizmet Alımı Giderleri	6.100.661.712	858.986.194,05
d). Faiz Giderleri	436.609.589	211.123.815,00
e). Cari Transferler	1.309.940.442	76.843.921,40
f). Sermaye Giderleri	12.355.109.458	923.879.155,74
g). Sermaye Transferleri	355.335.191	61.519.421,95
h). Borç Verme	252.000.000	-
TOPLAM	22.148.025.366	2.348.758.153,07

Kaynak: (İstanbul ve Bursa Büyükşehir Belediyeleri Kesin Hesap Karaları)

Şekil: 4.11. 2018 Yılı Bütçe Giderleri Ekonomik Sınıflandırılmanın Toplam Gider İçerisindeki Payı (2018 İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Karararı)

Kaynak: (2018 yılı İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Karararı)

Şekil: 4.12. 2018 Yılı Bütçe Giderleri Ekonomik Sınıflandırılmanın Toplam Gider İçerisindeki Payı (2018 Bursa Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Karararı)

Kaynak: (2018 yılı Bursa Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Karararı)

2018 yılı Personel Giderleri 1.151.664.819 TL'lik tutarıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde %5,2'lik paya sahip iken, 188.695.301,91 TL'lik tutarıyla Bursa Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde %8,03'lik bir paya sahip olmuştur. 2018 yılı SGK Devlet Primi Giderleri 186.704.154 TL'lik tutarıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde %0,8'lik paya sahip iken, 27.710.343,02 TL'lik tutarıyla Bursa Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde %1,18'lik bir paya sahip olmuştur. 2018 yılı Mal ve Hizmet Alımı Giderleri 6.100.661.712 TL'lik tutarıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde %27,5'lik paya sahipken, 858.986.194,05 TL'lik tutarıyla Bursa Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde %36,57'lik bir paya sahip olmuştur.

2018 yılı Faiz Giderleri 436.609.589 TL'lik tutarıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde %2,0'lik paya sahipken, 211.123.815,00 TL'lik tutarıyla Bursa Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde %8,99'luk bir paya sahip olmuştur.

2018 yılı Cari Transferler 1.309.940.442 TL'lik tutarıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde %5,9'luk paya sahipken, 76.843.921,40 TL'lik tutarıyla Bursa Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde %3,27'lik bir paya sahip olmuştur.

2018 yılı Sermaye Giderleri 12.355.109.458 TL'lik tutarıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde %55,8'lik paya sahipken, 923.879.155,74 TL'lik tutarıyla Bursa Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde %39,34'lük bir paya sahip olmuştur.

2018 yılı Sermaye Transferleri 355.335.191 TL'lik tutarıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde %1,6'lik paya sahipken, 61.519.421,95 TL'lik tutarıyla Bursa Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde %2,62'lik bir paya sahip olmuştur.

2018 yılı Borç Verme 252.000.000 TL'lik tutarıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde %1,1'lik paya sahipken, Bursa Büyükşehir Belediyesi toplam giderleri içerisinde borç verme payına sahip değildir.

İstanbul ve Bursa Büyükşehir Belediyeleri'nde 2018 yılı gider bütçesinde yer alan kalemlerden biri olan sermaye giderleri kalemi diğer gider kalemlerine göre yüksek oranda bulunmaktadır.

Tablo: 4.7. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Bütçe Uygulama Sonuçları (2016-2018)

Geliri n Kodu	Açıklaması	2016 Yılı	2017 Yılı	2018 Yılı	% Değişim
I					
1	Vergi Gelirleri	118.523.304	124.888.460	133.135.521	12,33
3	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.312.467.382	3.008.690.093	2.364.527.927	80,16
4	Alınan Bağış ve Yardımlar İle Özel Gelirler	7.345.930	9.278.167	11.774.783	60,29
5	Merkezi İdare Payları ve Diğer gelirler	9.521.027.391	11.085.332.191	13.109.081.352	37,69
6	Sermaye Gelirleri	291.987.606	227.609.330	2.721.850.590,36	832,18
8	Alacaklardan Tahsilatlar	550.732.969	166.192.242	106.771.139	-80,61
9	Red ve iadeler (-)	-84.419.647	-11.527.201	-22.193.484	-73,71
	Toplam	11.717.664.936	14.610.463.282	18.424.947.829	57,24

Kaynak: (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Raporları 2016-2018)

2016-2018 yılları arasında İstanbul Büyükşehir Belediyesinin bütçe uygulamaları yıllar itibariyle tablo 4.7.'de yer almıştır. Bu tabloda 2016 yılı baz alınarak 2018 yılındaki % değişme incelenmiştir. Bu sonuçlara göre Vergi gelirleri 2016 yılına göre %12,33, Teşebbüs ve Mülkiyet gelirleri %80,16, Alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirler % 60,29, Merkezi idare payları ve diğer gelirler %37,69, sermaye gelirleri %832,18'lik artış göstermiştir. Azalış gösteren ana kalemler alacaklardan tahsilatlar % -80,61, red ve iadeler %-73,71dir. Tüm kalemler incelendiğinde en yüksek artış sermaye gelirlerinde yaşanmıştır.

Tablo: 4.8. Bursa Büyükşehir Belediyesi Bütçe Uygulama Sonuçları (2016-2018)

Geliri n Kodu	Açıklaması	2016 Yılı	2017 Yılı	2018 Yılı	% Değişim
I					
1	Vergi Gelirleri	20.179.262,92	30.847.897,02	31.239.948,17	54,81
3	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	219.311.409,72	219.416.611,31	341.814.016,82	55,86
4	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	18.070.753,33	10.485.686,53	15.018.736,91	-16,89
5	Merkezi İdare Payları ve diğer gelirler	1.074.183.946,70	1.253.741.685,62	1.514.805.830,74	41,02
6	Sermaye Gelirleri	26.854.913,85	401.289.672,04	222.785.705,91	729,59
8	Alacaklardan Tahsilatlar	-	-	-	-
9	Red ve iadeler (-)	-	2.495.856,50	-3.504.444,35	-73,71
	Toplam	1.358.600.286,52	1.913.280.696,02	2.122.159.794,20	56,20

Kaynak: (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Raporları 2016-2018)

2016-2018 yılları arasında Bursa Büyükşehir Belediyesinin bütçe uygulamaları yıllar itibariyle tablo 4.8.'de yer almıştır. Bu tabloda 2016 yılı baz alınarak 2018 yılındaki % değişime incelenmiştir. Bu sonuçlara göre Vergi gelirleri 2016 yılına göre %54,81, Teşebbüs ve Mülkiyet gelirleri %55,86, Merkezi idare payları ve diğer gelirler %41,02, sermaye gelirleri %729,59'lik artış göstermiştir.

Azalış gösteren ana kalemler alınan bağış ve yardımlar %- 16,89'dur. Tüm kalemler incelendiğinde en yüksek artış sermaye gelirlerinde yaşanmıştır.

Tablo 4.9: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Gider Bütçesi Bütçe Uygulama Sonuçları(2016-2018)

Giderin Kodu	Açıklaması	2016 Yılı	2017 Yılı	2018 Yılı	% Değişim
1	Personel Giderleri	965.213.054	1.022.182.834	1.151.664.819	19,32
2	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	155.190.258	165.661.377	186.704.154	20,31
3	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	3.801.056.338	5.113.788.526	6.100.661.712	60,50
4	Faiz Giderleri	91.269.055	173.608.135	436.609.589	378,38
5	Cari Transferler	905.111.337	1.077.164.114	1.309.940.442	44,73
6	Sermaye Giderleri	8.044.278.143	11.133.225.918	12.355.109.458	53,59
7	Sermaye Transferleri	285.000.000	350.000.000	355.335.191	24,68
8	Borç Verme	821.272.914	501.606.932	252.000.000	-69,32
	TOPLAM	15.068.391.099	19.537.237.836	22.148.025.366	46,98

Kaynak: (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Raporları 2016-2018)

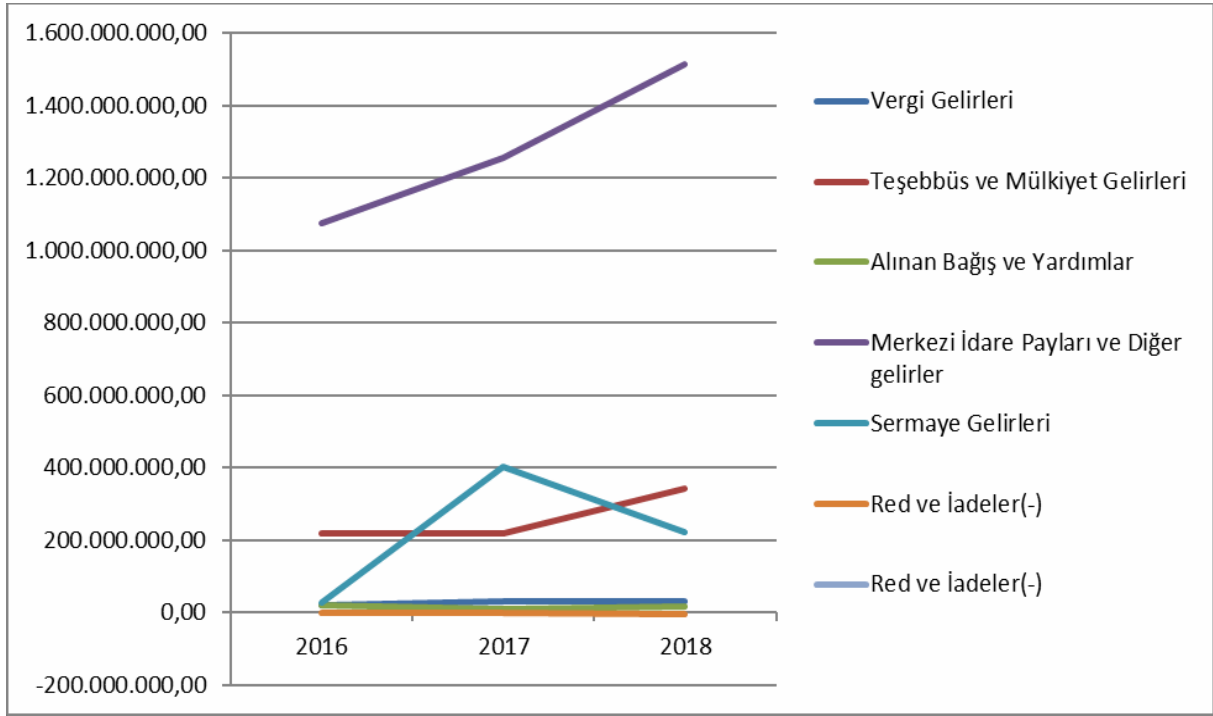
2016-2018 yılları arasında İstanbul Büyükşehir Belediyesinin bütçe gideri uygulamaları yıllar itibariyle Tablo 4.9' da yer almıştır. Bu tabloda 2016 yılı baz alınarak 2018 yılındaki % değişme incelenmiştir. Bu sonuçlara göre 2016 yılına göre Personel Giderleri %19,32, Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri %20,31, Mal ve Hizmet Alım Giderleri %60,50, Faiz Giderleri %378,38, Cari Transferler %44,73, Sermaye Giderleri %53,59, Sermaye Transferleri %24,68'lik artış göstermiştir. Azalış gösteren ana kalem Borç Verme % -69,32'dir. Tüm kalemler incelendiğinde en yüksek artış faiz giderlerinde yaşanmıştır.

Tablo 4.10: Bursa Büyükşehir Belediyesi Gider Bütçesi Bütçe Uygulama Sonuçları (2016-2018)

Giderin Kodu	Açıklaması	2016 Yılı	2017 Yılı	2018 Yılı	% Değişim
1	Personel Giderleri	165.993224,10	164.562.225,32	188.695.301,91	13,68
2	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	24.822.654,93	25.311.526,54	27.710.343,02	11,63
3	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	564.561.342,40	701.266.972,10	858.986.194,05	52,15
4	Faiz Giderleri	105.492.473,10	177.162.303,20	211.123.815,00	100,13
5	Cari Transferler	79.970.452,25	74.580.960,94	76.843.921,40	-3,91
6	Sermaye Giderleri	943.647.672,13	1.134.106.747,00	923.879.155,74	-2,09
7	Sermaye Transferleri	149.194,01	25.205.561,92	61.519.421,95	411,34
	TOPLAM	1.884.637.012,92	2.302.196.297,08	2.348.758.153,07	46,98

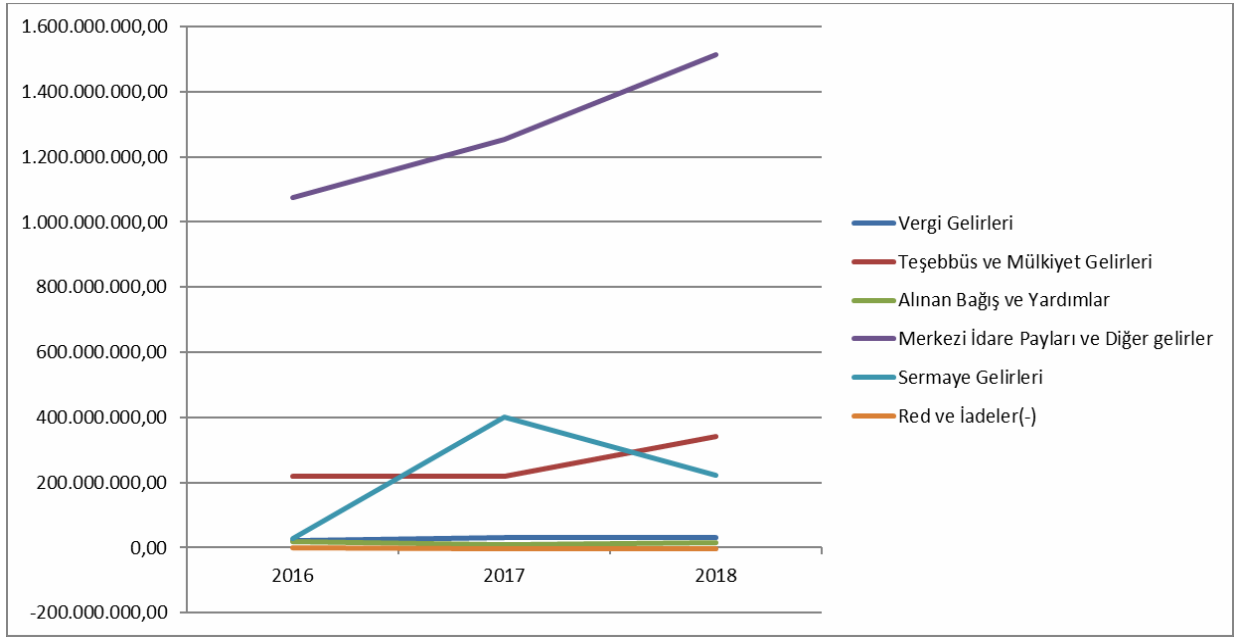
Kaynak: (Bursa Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Raporları 2016-2018)

2016-2018 yılları arasında Bursa Büyükşehir Belediyesinin bütçe gideri uygulamaları yıllar itibariyle tablo 4.10' da yer almıştır. Bu tabloda 2016 yılı baz alınarak 2018 yılındaki % değişime incelenmiştir. Bu sonuçlara göre 2016 yılına göre Personel Giderleri %13,68, Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri %11,68, Mal ve Hizmet Alım Giderleri %52,15, Faiz Giderleri %100,13, Sermaye Transferleri %411,34'lik artış göstermiştir. Azalış gösteren ana kalem Sermaye Giderleri %-2,09, Cari Transferler %-3,91'dir. Tüm kalemler incelendiğinde en yüksek artış sermaye transferlerinde yaşanmıştır.

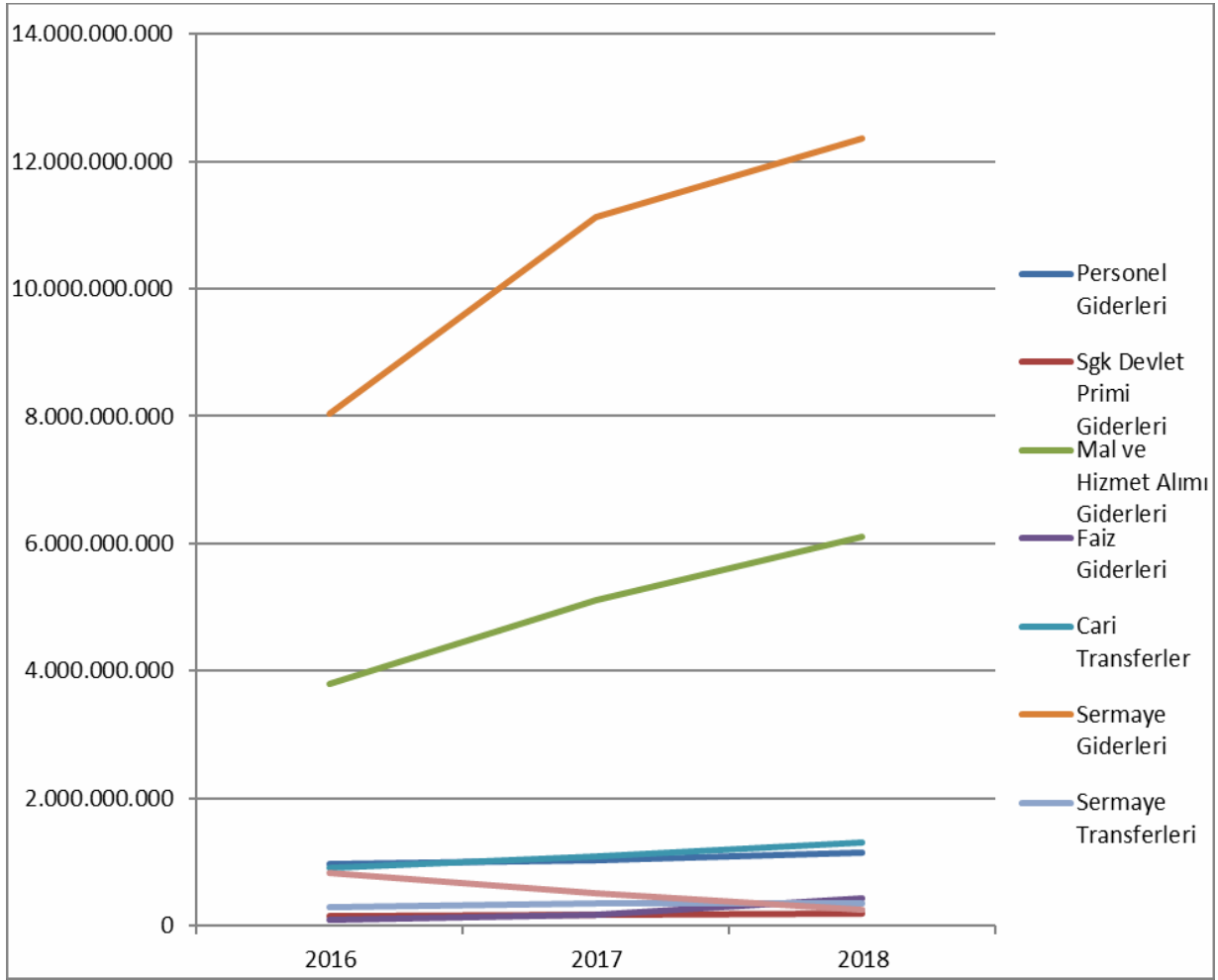
Şekil: 4.13. İstanbul Büyükşehir Belediyesi 2016-2018 yılları arası Bütçe Geliri Uygulama Sonuçları (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Raporları)

İstanbul Büyükşehir Belediyesinin ilan, reklam, eğlence, resim ve harçlarından oluşan Vergi Gelirleri; artan nüfus ve ihtiyaçlarla beraber %12,33'lük bir artış yaşamıştır. Mal ve hizmet satışları karşılığında toplanan gelirler, kurum elde ettiği karlar, menkul ve gayrimenkul kira gelirlerinden oluşan Teşebbüs ve mülkiyet Gelirleri %80,16'lık bir artış yaşamıştır. Hazineden olmakla birlikte yurtiçi ve yurtdışı kurum veya kişilerden alınan yardımlardan oluşmakta olan Alınan Bağış ve Yardımlar adlı gelir kalemi %60,29'luk bir artış yaşamıştır. Tüm gelir kalemleri incelendiğinde en önemli payı merkezi idare payları ve diğer gelirler oluşturmakta ve bu gelir kalemi içerisinde ayrıca kurumlardan alınan paylar, bakım onarım, tedavi ve cenaze hizmetleri de bulunmaktadır. Merkezi İdare Payları ve diğer gelirler %37,69'luk bir artış yaşamıştır. Taşınır ve taşınmaz sayılan malların satışlarından elde edilen gelirlerden oluşan sermaye gelirleri %832,18'lik ciddi bir artış yaşamıştır. Yapılan özelleştirme çalışmaları ile bu oran yüksek seviyede görülmüştür. Bağlı kurumların borçlarından yapılan tahsilatlardan oluşan Alacaklardan tahsilatlar %- 80,61'lik gerileme göstermiştir. Red ve iadeler de ise %-73,71'lik azalma yaşamıştır.

Şekil: 4.14. Bursa Büyükşehir Belediyesi 2016-2018 yılları arası Bütçe Geliri Uygulama Sonuçları (Bursa Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Raporları)

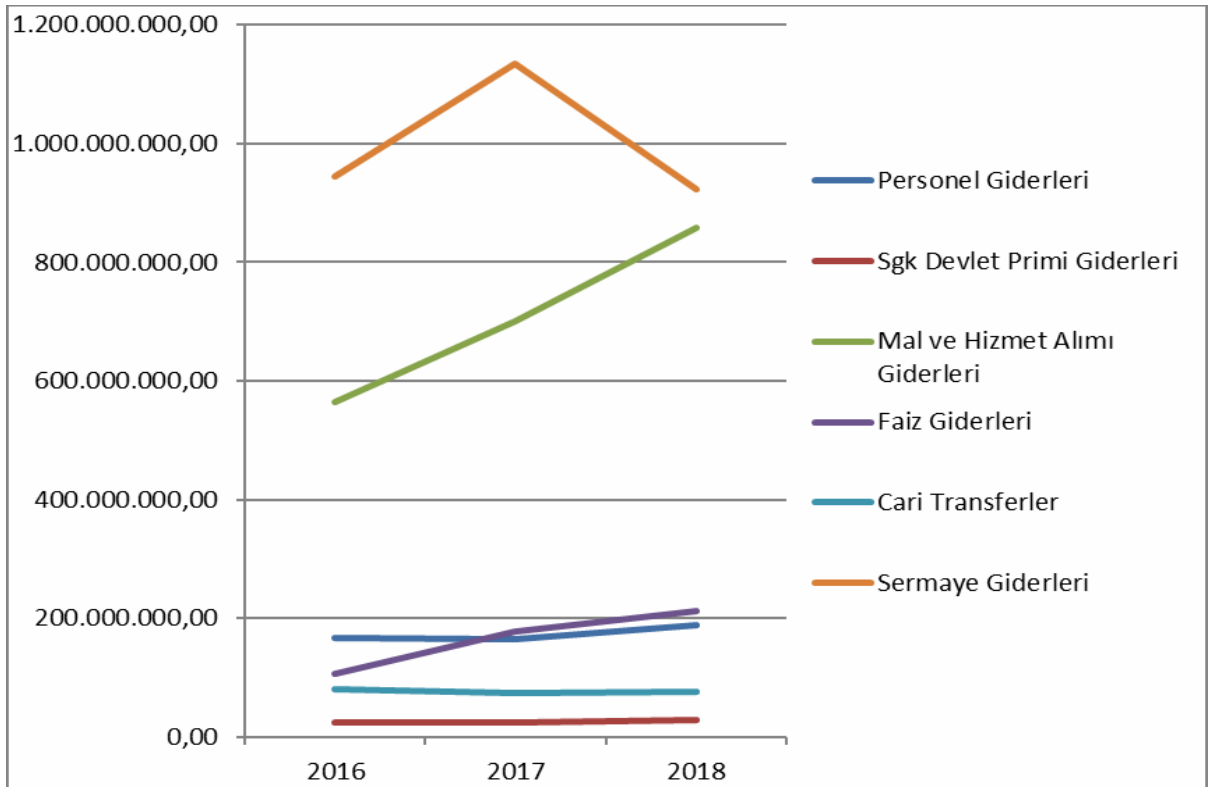
Bursa Büyükşehir Belediyesinin ilan, reklam, eğlence, resim ve harçlarından oluşan Vergi Gelirleri; ilan ve reklam vergisi ile eğlence vergisinden yüksek olmak üzere geri kalan kısmı %54,81’lik bir artış yaşamıştır. Akaryakıt satış gelirleri, bölgeler arası devir ücretin, işyeri ve dükkân kira gelirlerinden, mezarlık hizmetleri gelirlerinden, geçici tahsis ücretlerinden, Zafer Plaza A.Ş. kâr payından, ecri misil gelirlerinden, hayvanat bahçesi gelirlerinden, itfaiye hizmetleri gelirlerinden, İnegöl katı atık sahası geliri, UKOME şube müdürlüğü hizmet gelirinden oluşan Teşebbüs ve mülkiyet Gelirleri %55,86’lık bir artış yaşamıştır. Hazineden olmakla birlikte yurtiçi ve yurtdışı kurum veya kişilerden alınan yardımlardan oluşmakta olan Alınan Bağış ve Yardımlar adlı gelir kalemi -%16,89’luk bir azalma yaşamıştır. Tüm gelir kalemleri incelendiğinde en önemli payı merkezi idare payları ve diğer gelirler oluşturmakta ve bu gelir kalemi içerisinde ayrıca kurumlardan alınan paylar, bakım onarım, tedavi ve cenaze hizmetleri de bulunmaktadır. Merkezi İdare Payları ve diğer gelirler %41,02’lik bir artış yaşamıştır. Taşınır ve taşınmaz sayılan malların satışlarından elde edilen gelirlerden oluşan sermaye gelirleri %832,18’lik ciddi bir artış yaşamıştır. Red ve iadeler de ise %-73,71’lik azalma yaşamıştır.

Şekil 4.15. İstanbul Büyükşehir Belediyesi 2016-2018 yılları arası Bütçe Gideri Sonuçları (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Raporları)

İstanbul Büyükşehir Belediyesinde çalışan memur, sözleşmeli personeller, işçi ve geçici çalışan personel ile diğer personellere yapılan ücret ödemelerini barındıran personel giderleri, personel sayısının artmasıyla beraber %19,32'lik artış yaşamış buna bağlı olarak da SGK prim ödemelerinde %20,31'lik bir artış yaşanmıştır. Sosyal belediyeçilik anlayışıyla ve nüfusun artmasıyla beraber sosyal, kültürel açıdan yapılan harcamalar; sağlık, mezarlık işleri, itfaiye faaliyetleri, park bahçe yeşil alan, imar ve şehircilik faaliyetleri, kentsel dönüşüm projeleri kapsamında yapılan mal ve hizmet alımı giderleri %60,50'le beraber yarıdan daha fazla bir artış göstermiştir. Büyükşehir Belediyesinin iç ve dış kaynaklardan kullandıkları kredilere ait faiz ödemelerinin yer aldığı faiz giderleri kalemi %378,38 ile önemli bir derece artış göstermiştir. 2018 yılı gerçekleşen gelir ve gider bütçesi arasında oluşan farkın, iç ve dış kaynaklardan sağlanan kredilerle farkın kapatılması planlanmıştır. İç borç kapsamında; yurtiçi banka ve buna bağlı iştiraklerden toplam 4.146.667.323 TL, dış borç kapsamında ise; uluslararası finans kuruluşlarından da 1.917.185.015 TL borç kullanılmıştır. Bu bağlamda

toplam 6.063.852.338 TL iç ve dış borç kullanımı gerçekleşmiştir. Bu borç kullanımı neticesinde 436.609.589 TL faiz gideri ortaya çıkmıştır. İhtiyaç sahibi kişilere yapılan yardımlar, başta deprem, sel gibi doğal afetlerden zarar görenlere yapılan yardımlar, kâr amacı gütmeyen İller Bankası, Olimpiyat payı ve Kalkınma ajansına ayrılan paylar, Darülaceze ve Verem Savaş Derneği gibi kurumlara yapılan yardımlardan oluşan Cari Transferler %44,73'lik bir artış yaşamıştır. Metro gibi raylı sistem, asfalt ve bu kapsamda yol, köprü, viyadük ve kavşak yapımı, park ve bahçe düzenlemeleri, kapalı spor salonları ve kompleksleri yapımı, mezar işleri, kültür ve kongre merkezleri, meydan ve sahil düzenlemeleri ile deniz ulaşımı için yapım çalışmaları gibi yatırımların yer aldığı Sermaye giderleri kalemi %53,59'luk bir artış yaşamıştır. İlçe belediyeler ile bağlı kuruluşlara yatırım amacıyla finanse edilen Sermaye transferleri %24,68'lik bir artış yaşamıştır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne ait şirketlerin sermaye artışları ile beraber belediyeye bağlı kuruluşlara verilen borçları içeren Borç verme kalemi %-69,32'lik bir gerileme yaşamıştır.

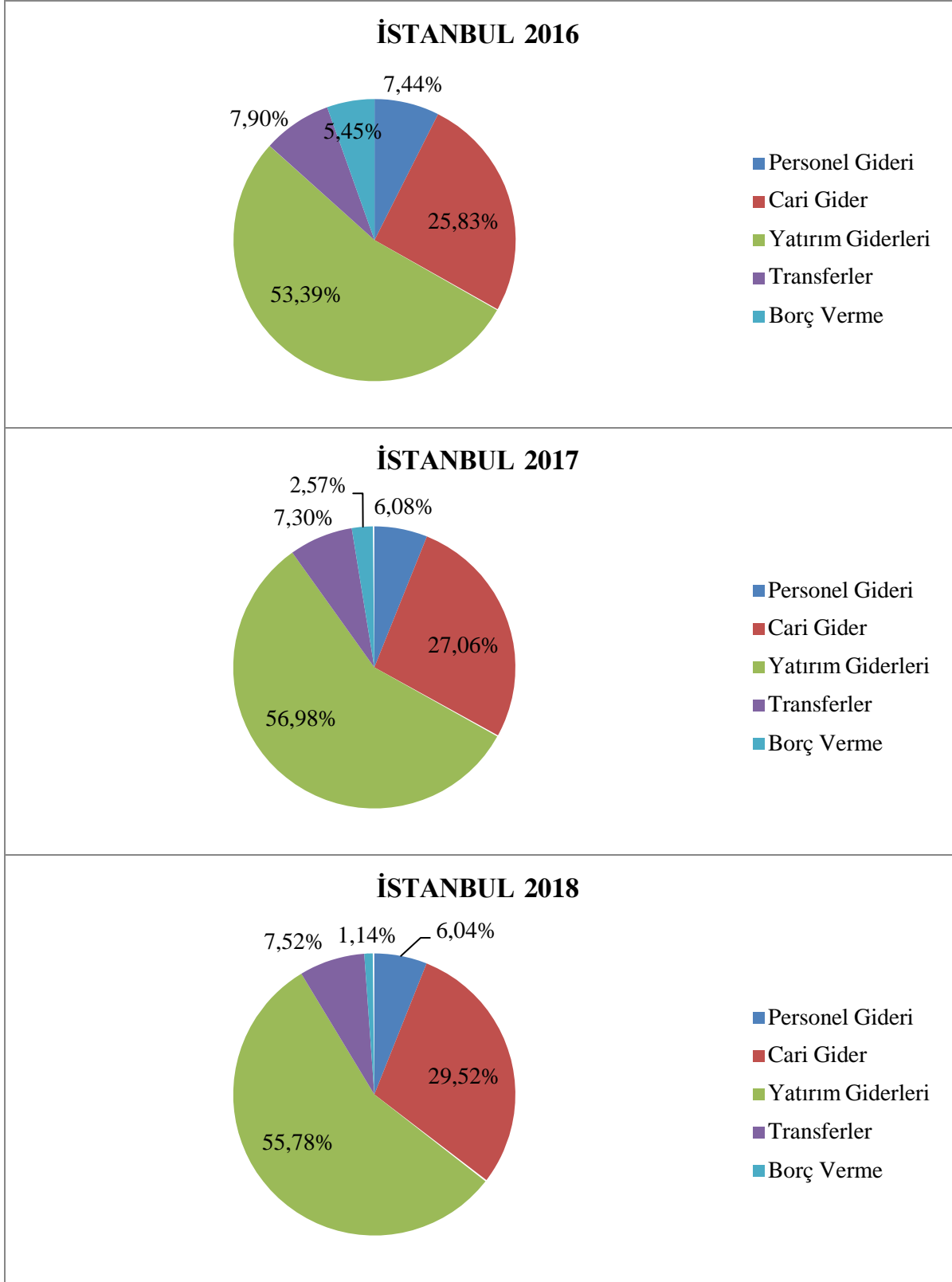
Şekil: 4.16. Bursa Büyükşehir Belediyesi 2016-2018 yılları arası Bütçe Gideri Sonuçları (Bursa Büyükşehir Belediyesi Kesin Hesap Raporları)

Bursa Büyükşehir Belediyesinde çalışan memur, sözleşmeli personeller, işçi ve geçici çalışan personel ile diğer personellere yapılan ücret ödemelerini barındıran personel giderleri, personel sayısının artmasıyla beraber %13,68'lik artış yaşamış buna bağlı olarak da SGK prim ödemelerinde %11,63 lük bir artış yaşanmıştır. Sosyal belediyeçilik anlayışıyla ve nüfusun artmasıyla beraber sosyal, kültürel açıdan yapılan harcamalar; sağlık, mezarlık işleri, itfaiye faaliyetleri, park bahçe yeşil alan, imar ve şehircilik faaliyetleri, kentsel dönüşüm projeleri kapsamında yapılan mal ve hizmet alımı giderleri %52,15'le beraber yarıdan daha fazla bir artış göstermiştir. Bursa Büyükşehir Belediyesinin iç ve dış kaynaklardan kullandıkları kredilere ait faiz ödemelerinin yer aldığı faiz giderleri kalemi %100,13 ile artış göstermiştir. İhtiyaç sahibi kişilere yapılan yardımlar, başta deprem, sel gibi doğal afetlerden zarar görenlere yapılan yardımlar, kâr amacı gütmeyen İller Bankasına ayrılan paylardan oluşan Cari Transferler % -3,91'lik bir gerileme yaşamıştır. Metro gibi raylı sistem, asfalt ve bu kapsamda yol, köprü, viyadük ve kavşak yapımı, park ve bahçe düzenlemeleri, kapalı spor salonları ve kompleksleri yapımı, mezar işleri, kültür ve kongre merkezleri, meydan ve sahil düzenlemeleri ile deniz ulaşımı için yapım çalışmaları gibi yatırımların yer aldığı Sermaye giderleri %-2,09'luk bir gerileme yaşamıştır. İlçe belediyeler ile bağlı kuruluşlara yatırım amacıyla finanse edilen Sermaye transferleri %411,34'lük bir ciddi artış yaşamıştır.

Tablo: 4.11. Yıllar İtibariyle İstanbul Büyükşehir Belediyesi Gider Bütçesi Gerçekleşme Dağılımı

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ YILLAR İTİBARI İLE GİDER BÜTÇESİ DAĞILIMI						
	Personel Gideri	Cari Gider	Yatırım Giderleri	Transferler	Borç Verme	
2016	1.120.403.312	3.892.325.393	8.044.278.143	1.190.111.337	821.272.914	15.068.391.099
	7,44 %	25,83 %	53,39 %	7,90 %	5,45 %	
2017	1.187.844.211	5.287.396.661	11.133.225.918	1.427.164.114	501.606.932	19.537.237.836
	6,08 %	27,06 %	56,98 %	7,30 %	2,57 %	
2018	1.338.368.973	6.537.271.301	12.355.109.458	1.665.275.633	252.000.000	22.148.025.366
	6,04 %	29,52 %	55,78 %	7,52 %	1,14 %	

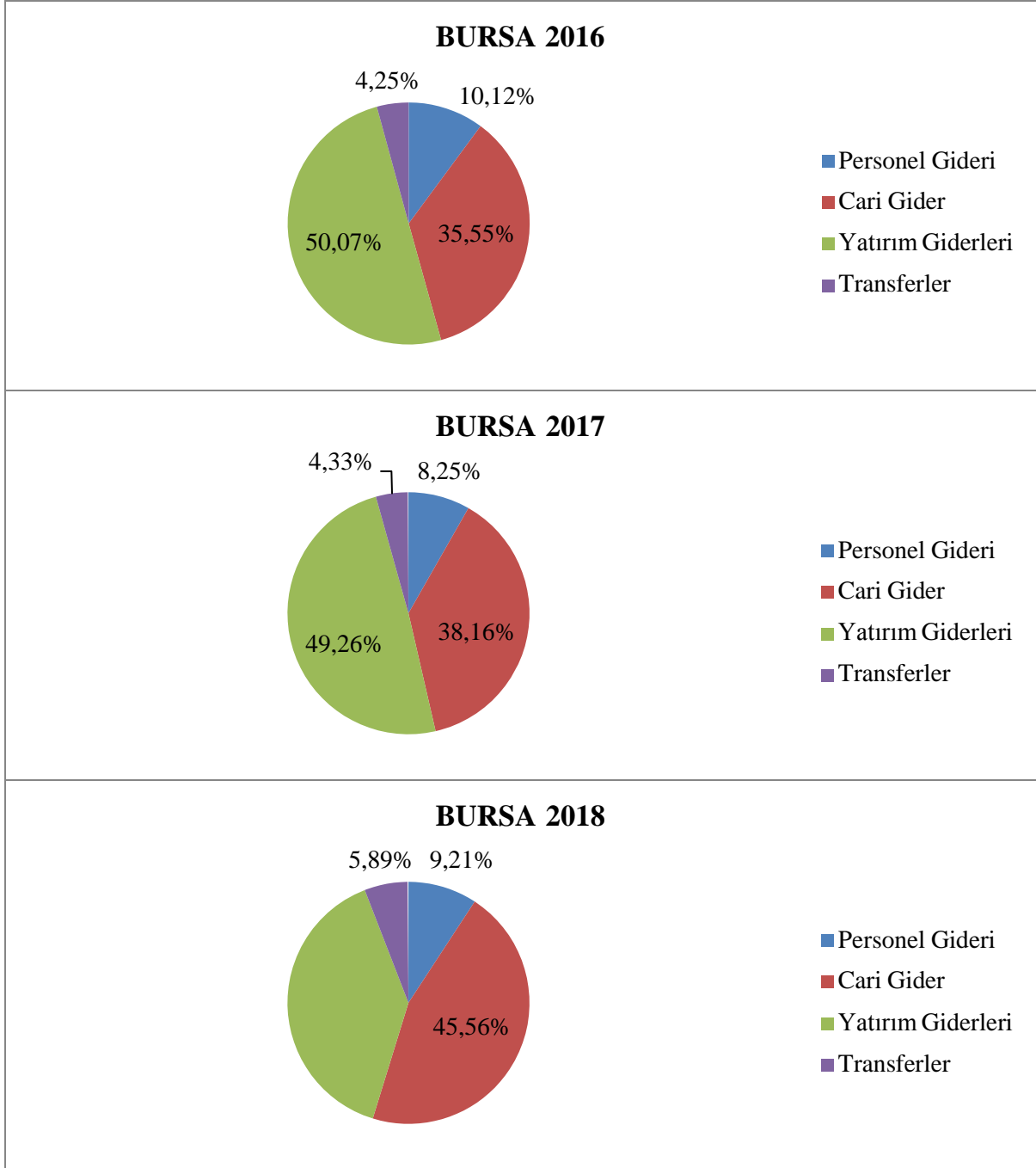
Kaynak: (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporları 2016-2018)

Şekil 4.17. Yıllar İtibariyle İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Gider Bütçesi Gerçekleşme Dağılımının Toplam Gider İçerisindeki Payı (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporları (2016-2018))

Tablo: 4.12. Yıllar İtibariyle Bursa Büyükşehir Belediyesi Gider Bütçesi Gerçekleşme Dağılımı

BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ YILLAR İTİBARI İLE GİDER BÜTÇESİ DAĞILIMI						
	Personel Gideri	Cari Gider	Yatırım Giderleri	Transferler	Borç Verme	
2016	190.815.879	670.053.815	943.647.672	80.119.646	-	1.884.637.012
	10,12 %	35,55 %	50,07 %	4,25 %	-	
2017	189.873.751	878.429.275	1.134.106.747	99.786.522	-	2.302.196.297
	8,25 %	38,16 %	49,26 %	4,33 %	-	
2018	216.405.644	1.070.110.009	923.879.155,74	138.363.343	-	2.348.758.153
	9,21 %	45,56 %	39,33 %	5,89 %	-	

Şekil 4.18. Yıllar İtibariyle İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Gider Bütçesi Gerçekleşme Dağılımının Toplam Gider İçerisindeki Payı (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporları (2016-2018))

Büyükşehir Belediyelerinin gelirleri incelendiğinde 7 kaleme ayrıldığı görülmektedir. Bunlar sırasıyla; vergi ve benzeri gelirler, teşebbüs ve mülkiyetten elde edilen gelirler, alınan bağış ve yardımlardan elde edilen gelirler, merkezi idare payları ve diğer gelirler, sermaye gelirleri adı altında toplanan gelirler, alacaklardan tahsilatlar ve red iadeler şeklinde sıralanmıştır.

Büyükşehir Belediyelerinin giderleri 8 kalemden oluşmaktadır. Bu gider kalemleri; Personele ödenen giderler, çalışan personelin Sgk Devlet Primi Giderleri, Faiz Giderleri, Mal ve hizmet alımı neticesinde oluşan giderler, Sermaye Giderleri ve Sermaye Transferleri ile Borç Verme şeklindedir. **Personel Gideri** grubuna belediye gider kalemlerinden personele ödenen giderler ile çalışanların Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderlerini, **Cari Giderler** grubuna büyükşehir belediye gider kalemlerinden Mal ve Hizmet Alımına yönelik yapılan Giderler ile Faiz Giderlerini toplayarak, **Yatırım Giderleri** grubuna belediye gider kalemlerinde yer alan Sermaye Giderlerini ve son olarak **Transferler** grubuna belediye gider kalemlerinde yer alan Cari Transferleri ekleyerek bu sınıflamaya ulaşılmış olduk (Erasa, 2012: 116).

4.4. İSTANBUL VE BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİ PERFORMANS PROGRAMI VE ETKİNLİK GÖSTERGESİ

BUMKO programı; kamu idarelerin hedef ve amaçlarının zaman bakımından incelendiğinde, hedeflenen sonuçlara ulaşım ulaşılmadığı hakkında bilgi veren bir performans ölçütüdür. Bir nevi amaçlanan hedeflere ne kadar ulaşıldığını izlemek, ölçmek için sayısal olarak ifade edilen araçtır. Performans göstergeleri kendi içinde alt dallara ayrılmaktadır. Bu dallardan önemli bir gösterge biçimi de etkinlik göstergesidir. Etkinlik göstergesi; hedeflenen ile gerçekleşen arasındaki ilişkiyi ifade eder. Bu konuda örnek verilecek olursa; A Büyükşehir belediyesi gider bütçesini %100 olarak hedefleyip gerçekleşme oranı %95 olarak ifade ediliyorsa etkinliğin gerçekleşmediği söylenebilir (Erasa, 2012: 118).

İstanbul ve Bursa Büyükşehir Belediyeleri performans programları gelir ve giderleri esas alınmak üzere hedef ve etkinliğin gerçekleşme verileri 2016, 2017 ve 2018 yılı itibariyle incelenmiştir. Yapılan incelemeler Tablo 3.13., Tablo 3.14., Tablo 3.15. ve Tablo 3.16.' da görüldüğü şekildedir.

Tablo: 4.13. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Gelir Bütçesi Gerçekleşme Oranı

İSTANBUL	Gelir Bütçesi	Gerçekleşen Gelir Bütçesi	Gelir Bütçesi Gerçekleşme Oranı	Hedeflenen
2016	12.700.000.000	11.717.664.936	92,3	100
2017	15.039.000.000	14.610.463.282	97,2	100
2018	18.467.000.000	18.424.947.829	99,8	100

Kaynak: (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporları)

Tablo: 4.14. Bursa Büyükşehir Belediyesi Gelir Bütçesi Gerçekleşme Oranı

BURSA	Gelir Bütçesi	Gerçekleşen Gelir Bütçesi	Gelir Bütçesi Gerçekleşme Oranı	Hedeflenen
2016	1.476.500.000	1.358.600.286,52	92,01	100
2017	2.195.000.000	1.913.280.696,02	87,17	100
2018	2.600.000.000	2.122.159.794,20	81,62	100

Kaynak: (Bursa Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporları)

İstanbul Büyükşehir Belediyesi 2016 yılında performans programı gelir bütçe gerçekleşme oranı %100 olarak hedeflenmiş ve %92,3 olarak gerçekleşmiştir. Gerçekleşen oran hedeflenen oranın altında kalmış ve etkinliğin söz konusu olmadığı söylenebilmektedir. 2017 yılı performans programı gelir gerçekleşme oranı %100 olarak hedeflenmiş ve %97,2 olarak gerçekleşmiştir. Gerçekleşen oran hedeflenen oranın altında kaldığı için etkinliğin söz konusu olmadığı söylenebilmektedir. 2018 yılı performans programı gelir bütçe gerçekleşme oranı %100 olarak hedeflenmiş ve %99,8 olarak gerçekleşmiştir. Sayıştay denetim raporunda %100 olarak değerlendirildiği için gerçekleşen oran ile hedeflenen oran birbirine eşittir ve bu durumda etkinliğin söz konusu olduğu söylenebilir.

Bursa Büyükşehir Belediyesi 2016 yılında performans programı gelir bütçe gerçekleşme oranı %100 olarak hedeflenmiş ve %92,1 olarak gerçekleşmiştir. Gerçekleşen oran hedeflenen oranın altında kaldığı için etkinliğin söz konusu olmadığı söylenebilmektedir. 2017 yılında performans programı gelir bütçe gerçekleşme oranı %100 olarak hedeflenmiş ve %87,17 olarak gerçekleşmiştir. Gerçekleşen oran hedeflenen oranın

altında kaldığı için etkinliğin söz konusu olmadığı söylenebilmektedir. 2018 yılında performans programı gelir bütçe gerçekleştirme oranı %100 olarak hedeflenmiş ve %81,62 oranında gerçekleştirmiştir. Gerçekleşen oran hedeflenen oranın altında kaldığı için etkinliğin söz konusu olmadığı söylenebilir.

Tablo: 4.15. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Gider Bütçesi Gerçekleştirme Oranı

İSTANBUL	Gider Bütçesi	Gerçekleşen Gider Bütçesi	Gider Bütçesi Gerçekleştirme Oranı	Hedeflenen
2016	16.100.000.000	15.068.391.099	93,6	100
2017	19.639.000.000	19.537.237.836	99,5	100
2018	22.317.000.000	22.148.025.366	99,2	100

Kaynak: (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporları)

Tablo: 4.16. Bursa Büyükşehir Belediyesi Gider Bütçesi Gerçekleştirme Oranı

BURSA	Gider Bütçesi	Gerçekleşen Gider Bütçesi	Gider Bütçesi Gerçekleştirme Oranı	Hedeflenen
2016	1.920.000.000	1.884.637.012,92	98,16	100
2017	2.375.000.000	2.302.196.297,08	96,93	100
2018	2.650.000.000	2.348.758.153,07	88,63	100

Kaynak: (Bursa Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporları)

İstanbul Büyükşehir Belediyesi 2016 yılında performans programı gider bütçe gerçekleştirme oranı %100 olarak hedeflenmiş ve %93,6 olarak gerçekleştirmiştir. Gerçekleşen oran hedeflenen oranın altında kaldığı için etkinliğin söz konusu olmadığı söylenebilmektedir. 2017 yılı performans programı gelir gerçekleştirme oranı %100 olarak hedeflenmiş ve %99,5 olarak gerçekleştirmiştir. Gerçekleşen oran hedeflenen oranın altında kaldığı için etkinliğin söz konusu olmadığı söylenebilmektedir. 2018 yılı performans programı gelir bütçe gerçekleştirme oranı %100 olarak hedeflenmiş ve %99,2 olarak gerçekleştirmiştir. Gerçekleşen oran hedeflenen oranın altında kaldığı için etkinliğin söz konusu olmadığı söylenebilir.

Bursa Büyükşehir Belediyesi 2016 yılında performans programı gelir bütçe gerçekleşme oranı %100 olarak hedeflenmiş ve %98,16 olarak gerçekleşmiştir. Gerçekleşen oran hedeflenen oranın altında kaldığı için etkinliğin söz konusu olmadığı söylenebilmektedir.2017 yılında performans programı gelir bütçe gerçekleşme oranı %100 olarak hedeflenmiş ve %96,93 olarak gerçekleşmiştir. Gerçekleşen oran hedeflenen oranın altında kaldığı için etkinliğin söz konusu olmadığı söylenebilmektedir. 2018 yılında performans programı gelir bütçe gerçekleşme oranı %100 olarak hedeflenmiş ve %88,63 oranında gerçekleşmiştir. Gerçekleşen oran hedeflenen oranın altında kaldığı için etkinliğin söz konusu olmadığı söylenebilir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi performans programı incelediğinde hedeflerine ulaşamadığı görülmektedir. Etkinliğin tanımı olarak gider bütçesinde hedeflenen oranlara ulaşılamadığı için 2016,2017 ve 2018 yıllarında etkinlikten söz edilememektedir.

Bursa Büyükşehir Belediyesi performans programı incelendiğinde hedeflerine ulaşamadığı görülmektedir. Etkinliğin tanımı olarak gider bütçesinde hedeflenen oranlara ulaşılamadığı için 2016, 2017 ve 2018 yıllarında etkinlikten söz edilememektedir.

Tablo: 4.17. İstanbul ve Bursa Büyükşehir Belediyesi Gelir ve Gider Bütçelerindeki Önceki Yıla Göre Artış Oranı

	YILI		Meclisçe Kabul Edilen Bütçe	Önceki Yıla Göre Artış Oranı
İSTANBUL	2016	Gelir	12.700.000.000	28.93
		Gider	16.100.000.000	31.42
	2017	Gelir	15.039.000.000	18.41
		Gider	19.639.000.000	21.98
	2018	Gelir	18.467.000.000	22.79
		Gider	22.317.000.000	13.63
BURSA	2016	Gelir	1.476.500.000	8.70
		Gider	1.920.000.000	29.31
	2017	Gelir	2.195.000.000	40.83
		Gider	2.375.000.000	22.16
	2018	Gelir	2.600.000.000	10.92
		Gider	2.650.000.000	11.57

Kaynak: (İstanbul ve Bursa Büyükşehir Belediyeleri Faaliyet Raporları)

2016,2017 ve 2018 yılları incelendiğinde bütçe gelir ve giderlerindeki en yüksek artışın İstanbul Büyükşehir Belediyesinde 2016 yılında, Bursa Büyükşehir Belediyesinde ise 2017 yılında gerçekleştiği görülmektedir.

5. SONUÇ

Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasasınının 127. maddesi ile beraber ‘‘büyük yerleşim yerlerinde özel yönetim biçimlerinin oluşturulması’’ ile ilgili kanuna istinaden 1984 yılında Türkiye’nin büyük kentleri olan İstanbul, Ankara ve İzmir’in Büyükşehir olması ile beraber bu kelime lügatımızda önemli bir yer teşkil etmiştir.

5216 sayılı kanunun kabulü ile amacı, kapsamı, tanımı, görev ve yetkileri, organları, teşkilat yapısı ve mali yapısı açıkça belirtilmiştir. Yönetim ve şehirleşme ile alakalı sorunları çözen yer yönünden yönetim kategorisine girmiştir.

6360 sayılı yeni olarak yayınlanan kanunla beraber büyükşehir kavramı ve büyükşehir olma şartlarına düzenlemeler getirilerek büyükşehir sayılarında artış sağlanmış ve illerde yaşanan sorunlara bu kanunla çare bulunmak istenmiştir. İlgili kanunla beraber yerel yönetim sistemimiz güçlendirilmiş ve reform niteliğinde yenilikler yaşanmıştır.

Ordu ilinin son olarak Büyükşehir olması ile beraber bu sayı 30’a yükselmiştir. Bir ilin Büyükşehir olması ile beraber; vatandaşların o şehre göç etmesi, metropol diyebileceğimiz ilçelerin kurulması, projelerin yer alması ve yeni imar planları ile o ilin kalkınması açısından çalışmalar başlatılacak ve bunun sonucunda ülkemiz açısından fayda sağlanacaktır.

Türkiye nüfusunun yaklaşık dörtte üçü büyükşehir belediyeleri içerisinde yer almaktadır. Büyükşehir belediyelerinin nihai amacı kaynakları etkin bir şekilde kullanmaktır. Burada önemli görülebilecek nokta büyükşehir belediyelerine verilecek yetki alanı ile verilecek hizmetin birbirini karşılaması gerekir.

Büyükşehir belediyelerinin gelir kalemleri; genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan paylar, bahislerden elde edilen eğlence vergisi, teşebbüs ve mülkiyet vergisi, alınan bağış ve yardımlar, faiz pay ve cezalar, sermaye gelirleri, alacaklardan tahsilatlar olarak sıralayabiliriz. Gider kalemleri ise; personel harcamaları, SGK devlet primi harcamaları, mal ve hizmet alımları, cari transferler, faiz harcamaları, sermaye harcamaları, sermaye transferleri olarak sıralayabiliriz.

Büyükşehir Belediyelerinin gelir ve gider kalemlerini incelediğimiz zaman bütçe gelirleri ve bütçe giderlerinin yıllar itibariyle arttığını görmekteyiz. Büyükşehir Belediyelerinin bütçe gelirleri arasındaki en yüksek paya merkezi idare payları ve diğer gelirlerin sahip olduğu görülmektedir. Bütçe giderleri arasındaki paya ise sermaye giderlerinin sahip olduğu görülmüştür.

Bu çalışmada, Büyükşehir Belediyelerinin etkinliği sorunu İstanbul ve Bursa illeri örneği ile incelenmiştir. İncelememi gerçekleştirirken İstanbul ve Bursa Büyükşehir belediyelerinin 2016, 2017 ve 2018 yılları verilerinden yararlanmış bulunmaktayım. İstanbul ve Bursa Büyükşehir Belediyelerinin hem gelir hem de gider kalemlerinde hedeflenen oranlara erişilmediği gözlemlenmiştir.

İstanbul büyükşehir belediyesinde en yüksek bütçe artışının 2016 yılında, Bursa Büyükşehir Belediyesinde ise 2017 yılında gerçekleştiği görülmektedir.

Etkinlik kavramı; hedeflenen ile gerçekleşen arasındaki ilişkiyi incelemek üzere kullanılmış ve bu yönde İstanbul ve Bursa büyükşehir belediyelerinin performans sistemli bütçe programına göre değerlendirilmiştir. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin gelir ve gider bütçesinde hedeflenen oranlara yalnızca 2018 yılı gelir bütçesinde ulaştığı görülmüş ve etkinlik açısından hedeflenen oranlara ulaşamadığı gözlemlenmiştir. Bursa Büyükşehir Belediyesi ise 2016, 2017 ve 2018 yıllarında gelir ve gider bütçesinde hedeflenen oranların altında kaldığı gözlemlenmiştir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve Bursa Büyükşehir Belediyesinin gelir bütçesi analiz edildiğinde en yüksek orana Merkezi idare Payları ve diğer Gelirleri sahiptir. Bu kalemi sırasıyla Sermaye gelirleri, teşebbüs ve mülkiyet gelirleri, vergi gelirleri ve alınan bağışlar takip etmektedir. Gider bütçesi analiz edildiğinde en yüksek orana yatırım giderleri sahiptir. Bu kalemi sırasıyla; cari giderler, transfer giderleri, personel giderleri ve borç verme takip etmektedir.

7254 sayılı torba kanunda; *'' Köy veya belde belediyesi iken mahalleye dönüşen ve büyükşehir belediyesi sınırları içinde bulunup sosyo-ekonomik durumu, şehir merkezine uzaklığı, belediye hizmetlerine erişebilirliği, mevcut yapılaşma durumu ve benzeri hususlar dikkate alınarak ilgili ilçe belediye meclisinin kararı ve teklifi üzerine büyükşehir belediye meclisinin en geç doksan gün içinde alacağı karar ile kırsal yerleşim özelliği taşıdığı tespit edilen mahalleler, kırsal mahalle kabul edilir. Bu belirlemenin mahalle düzeyinde yapılması esastır. Ancak; tamamı kırsal mahalle olarak tespit edilmeyen diğer mahallelerde de on bin metrekareden az olmamak kaydıyla kırsal yerleşik alan belirlenebilir. Kırsal mahalle veya kırsal yerleşik alan vasfı bu fıkra da belirtilen usulle kaldırılabilir. ''* ibaresi yer almaktadır. 2012 yılında Büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde yer alan köylerin mahalleye dönüştürülmesi ile mülki sınırlar içerisinde tarıma zarar verildiği anlaşılmıştır. Yeni getirilen *''kırsal mahalle''* kavramı ile refah düzeyinin artması sağlanacaktır. Refah düzeyinin artması, etkinliğin sağlanması kolay olacaktır.

Büyükşehir belediyelerinde mali özerklilik kavramı önem arz etmektedir. Fakat Türkiye’de yer alan Büyükşehir belediyelerinin mali anlamda merkeze bağlı olduğu aşikardır. Bu durum ilgili belediyelerin mali anlamda özerk olmamasına ve kaynakları etkin olarak kullanmasına neden olmaktadır.

KAYNAKÇA

Acar, A. İ., & Merter, E. M. (2005). Türkiye’ de 1990 Sonrası Dönemde Vergi Denetimi ve Vergi Denetiminde Etkinlik Sorunu. *Maliye Dergisi*, 147, 5-27.

Aktan, C. C., & Vural Y. İ. (2004). *Yeni Ekonomi ve Yeni Rekabet*. TİSK Yayınları.

Arıkboğa, E. (2013). “Gemişten Geleceğe Büyükşehir Modeli”. *Yerel Politikalar Dergisi*, Ocak- Haziran 2013, 48-96.

Atağan, G., & Yükçü S. (2009). Etkinlik, Etkililik ve Verimlilik Kavramlarının Yarattığı Karışıklık. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 23(4), 1-13.

Bıykoğlu , M. (2018). *Büyükşehir Belediyelerinde Çalışma İlişkileri; Ordu Büyükşehir Belediyesi Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi). Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yalova.

Biricikoğlu, H., & Duyar, D. D. (2015). 6360 Sayılı Yasa’nın Genişleyen Büyükşehir Belediyesi Hizmet Sınırının Etkinlik ve Verimliliğe Etkisi Bağlamında Değerlendirilmesi: Sakarya Büyükşehir Belediyesi Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(4), 369-393.

Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü, [ERİŞİM TARİHİ: 14.06.2019
https://sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/04/AnalitikEkorehber_2019-2021.pdf]

Candan, E. (2006). *Türk Bütçe Sisteminde Performans Denetimi*, (Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Çelikkaya, F., & Yayar, R. (2017). *Türkiye’de ki Büyükşehir Belediyelerinin Etkinlik Analizi*. Sakarya Dolunay Matbaacılık.

Çiftçi, H. (2006). *Büyükşehir Belediyelerinin İdari ve Mali Yapıları*. (Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Çimen , S. (2019). *Büyükşehir Belediyelerinin Mali Yapısı ve Sayıştay Denetimi*. (Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Doğan , M. (2019). *Türkiye’de Büyükşehir Belediye Süreci ve Ordu Halkının Büyükşehir Olgusuna Bakışı*. (Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.

Demirhan , Y., & Türkođlu İ. (2013). Yerel Yönetim Gelir ve Gideri Bağlamında Türkiye’de İdari Reformlar. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(2) , 315-332.

Derdiman, C. (2012). Türkiye’de ki Büyükşehir Belediyelerinin ve Bu Belediyelerin Yapılarındaki Yeni Değişikliklerin Anayasaya Uyumu Sorunu. *S.D.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2(1) , 51-87.

Eke, E. A. (1982). *Anakent Yönetimi Yönetimlerarası İlişkiler*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No.5, Ankara.

Erasa, İ. (2012). *Belediye Bütçelerinde Etkinlik Sorunu; Kütahya ve Denizli Belediyesi Bütçesinin Karşılaştırmalı Analizi*. (Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi,Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.

Ersoy A. B. (2010). OECD Ülkelerinde Eğlence Vergisi Uygulamaları. *Celal Bayar Üniversitesi İİBF Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 172(2) , 1-11.

Giray, F. (2014). *Maliye Tarihi*, 5.baskı,Dora Yayınları, İstanbul.

Girginer, N., & Kaygısız Z. (2011). Maliyet Etkinlik Analizi: Türkiye’de ki Büyükşehir Belediyelerinde Uygulama. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 6(2), 309-342.

Gürbüz, M., Yıldırım, U., & Belli, A. (2013). Büyükşehir Belediye Kanunu’nun Kahramanmaraş İli Ölçeğinde Analizi. *A.D.U. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 104-135.

Humar, F. (2019). *Türkiye’de ki Belediyelerim Mali Yapısı ve Sorunları; Ankara Büyükşehir Belediyesi Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

İleri, H. (1999). Verimlilik, Verimlilik ile ilgili Kavramlar ve İşletmeler Açısından Verimliliğin Önemi. *Selçuk Üniversitesi MYO Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 9-24.

İpek, Ş. E. (2020). Seçilmiş Büyükşehir Belediyelerinin Sosyal Harcamaların Düzeyini Etkileyen Faktörler Bağlamında Etkilenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 11(26) , 183-202.

İstanbul Kültür Üniversitesi (2006). 3.Kobi'ler ve Verimlilik Kongresi, Yayın No:58, 21. [Erişim Tarihi: 10.06.2020,

file:///C:/Users/Hp/Downloads/3.%20KOBILER%20VE%20VERIMLILIK%20KONGRESI%20KONGRE%20KITABI.pdf]

Karadağ, Y. (2018). *Türkiye’de Yerel Yönetimlerde Sosyal Harcamalar: Seçilmiş Büyükşehir Belediyeleri Kapsamında Bir Değerlendirme*. (Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi). Katip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Karakaya, S. (2012). *Büyükşehir Belediyelerinin Yapısı ve Yeniden Düzenlenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi), Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.

Karasu, A. M. (2013). “ 6030 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ve Olası Etkileri; Şanlıurfa Örneği”, [Erişim Tarihi 19.12.2019 <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/287265>]

Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Hizmetleri, (1994). *Yerel Yönetimler ve Siyaset Sempozyumu*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri.

Kol, N. E. (2011). *İktisadi Etkinlik-İstihdam- Kariyer Planlaması İlişkisi: Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri Üzerine Uygulama*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Küçükaycan, D. (2013). *Yerel Yönetimlerde Bütçe Saydamlığı; Büyükşehir Belediyeleri ve Büyükşehir İl Özel İdareleri Üzerine Bir Araştırma*. (Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Mengi, A. (1997), Kamu Yönetimindeki Gelişmeler; Yerel Yönetimler ve Türkiye. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 52(01), 505-515.

Ödemiş, B. (1998). *Büyükşehir Belediye Yönetimi ve Uygulamaları*, Özgün Matbaacılık, Ankara.

Özcan İ. A. (2011). Türkiye’de Hayat Dışı Sigorta Sektörünün 2002-2009 Dönemi İtibari ile Etkinlik Analizi. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 61-78.

Özgür, H., & Yavuzçehre, S. P. (2016). Türkiye’nin Büyükşehir Belediye Sistemi; 1982-2015. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 905-919.

Polat, H. (2018). *Belediye Hizmetlerinin Sunumunda Mülki Sınıra Dayalı Büyükşehir Belediye Modelinin Etkenliği; Adana Büyükşehir Belediyesi Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi), Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.

Pektaş , R. (2019). *6030 Sayılı Kanunla Güçlenen Büyükşehir Belediye Modeli ile Değişen Türk İdare Yapısı ve Modelin Kırılğanlıkları*. (Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Seyhan, M., & Kara A. M. (2016). Verimlilik Kavramı ve İşletmelerde Verimliliğin Önemi: AKFA Çay Fabrikası Örneği, *International Journal of Academic Value Studies*, 2(4), 162-169.

Susam, N., & Oktayer N. (2007). Türkiye Ekonomisinde Genel Bütçe Vergi Gelirleri İçinde Dolaysız ve Dolaylı Vergiler. *İstanbul Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* ,21(2), 106-123.

Tarkan, O. (2011). *Osmanlıda Büyükşehir Belediye Yönetimi İstanbul Şehremaneti*. 4.baskı, Yeditepe Yayınları, İstanbul.

Tekin, M. (1992). Sanayi İşletmelerinde Verimlilik ve Etkinlik, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(1), 169-176.

Türkiye Cumhuriyeti Hazine ve Maliye Bakanlığı (2016,2017,2018). *Mahalli İdareler Bütçe İstatistikleri*. [Erişim Tarihi: 05.10.2019, <https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>]

Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı (2016,2017,2018). *Faaliyet Raporları*. [Erişim Tarihi: 10.08.2019, <https://www.icisleri.gov.tr/strateji/faaliyet-raporlari>]

Türkmen , A. (2002). *Türkiye’de Büyükşehir Yönetimi ve Gelişimi*. (Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Ulusoy, A., & Akdemir,T. (2013), *Mahalli İdareler* ,8.baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara.

Urhan, F. V. (2008). Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılandırılması, *Sayıştay Dergisi*, 70, 85-102.

Uzun , A. (2012), Türkiye’de Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Belediyelere Aktarılan Payların Değerlendirilmesi, *Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi*, 1(2), 41-58.

Uzunali , E., & Görmez H. A. (2019). Türkiye’de Büyükşehir Belediyelerinin Mali Yapıları ve Bütçe Sürdürülebilirliklerinin Oran Analiz Yöntemiyle Karşılaştırılması. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 25, 96-118.

Yavuz, İ. (2003). *Verimlilik ve Etkinlik Ölçümüne Göre Yeni Yaklaşımlar ve İmalat Sanayinde Etkinlik Karşılaştırmaları*, 1. Baskı, Milli Protüktive Merkezi Yayınları, Ankara.

Yazıcı, D. A. (2018). *Büyükşehir Belediyelerinin Alternatif Gelir Potansiyelleri: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Üzerine Bir İnceleme*. (Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yemen , A. (2016). *Büyükşehir Belediye Sisteminin Evrimi: Demokratiklik ve Etkinlik Boyutlarıyla Sistem Analizi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Yücel, A. (1994). *Büyükşehir Yönetimi; İstanbul İçin Model ve İç Göçlerin Yönlendirilmesi*, DPT Yayınları, Ankara.

Zengin, O. (2014). Büyükşehir Belediyesi Sisteminin Dönüşümü: Son On Yılın Değerlendirmesi. *Ankara Barosu Dergisi*, 2014/2, 93-116.

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu

6360 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu